

1877/932
Valentin. zap. št. 109
1877

Križem sveta.

Zgodovinska povest.

Spisal
Valentin Slemenik.

Izdala in založila

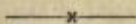
Družba sv. Mohora v Celovcu.

1877.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Križem sveta.

Zgodovinska povest.

Spisal

Valentin Slemenik.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visokočast. Kerškega knezoškofijstva.

1877.

Národní slovník

číslo 41555

Valentin Štamenik
„Sloga jači, nesloga tlači.“

Dr. Fr. Štamenik v Gelnici

Int. A. 030019421

I. Pri jezeru.

Naše narodne pesmi rade pevajo o onej slavnej dobi zgodovine slovenske, ki mora vedno ostati naš ponos. Opisujejo nam tisti dvestoletni boj naših prednikov s sovražnikom kerščanstva, s turki; dolgo trajni boj, ki se je končal na večno slavo naših junaških očetov, kajti njih pogumnost, njih brabra roka je otela domovino turškemu jarmu, ohranila nas in zapadne sosede kerščanstvu in s kerščanstvom omiki, svobodi.

Vesele so in šaljive te naše lepe pesmi; pravijo nam o dobljeni zmagi, kako je serčen in prebrisan slovenski junak ugonobil mnogoštevilnega vruga iz jutrovih dežel.

Vesele so, kakor so kriki veseli, ki se razlegajo na okolo po srečno končanem boju. Saj je predraga domovina ubranjena tujčevej peti, saj je svobodna! — Pa iz teh pesem veje tudi žalost, segajoča do serca. To so solze, izdihljeji za verlimi rojaki, ki so na polju časti in slave pustili življenje za vero očetov, za svoboden dom; to je žalost, ki je materi tergala serce, ker edinega sinu, nje tolažbe in podpore, ni bilo iz vojske več nazaj; to je sestrice, neveste neizmerna britkost, ko je došla vest, da brata, zaročenca ne bode več nazaj v veselo družbo tovaršev, da že spava pod gomilo, pustivši mlado življenje v ljutem boju. Bog je štel te izdihljeje in solze! Štel je kaplje kervi, ki se je prelila za znamenje sv. križa! Ako tudi svet prezira slavna djanja naših prednikov in nas, ki se radi spominjamo njih in njih djanj, — svet je bil vedno nehvaležen — Bog ni pozabil solz in kervi, od nas svoje očetovske roke odtegnil ne bode.

Vladar svetov nas je ohranil veke in veke, med tem ko so drugi silnejši narodi izginili iz zemeljskega poveršja. Ohranil nas bode, to je naše prepričanje, ako se bomo zedinjeni stanovitno držali rešivnega zmagonosnega gesla naših očetov, ki se glasi: Vse za vero in domovino!

Leto 1473 se bliža jeseni. Vročina pojema in narava se nam dozdeva živahnejša, kakor sredi poletja, ko se je vse, kar je le moglo, ogibalo žarečega solnca. Malokedaj, in le kdor je moral, je tačas, ko ni bilo hladivne sapice, popustil prijazno mestice pod domačo lipo. A zdaj se nikdo ne boji

Res čarobno-mično je gledati to jezero, ko valovi spé, ker jih ni zdramil vihar. A strašno je, ljuba deca, kedar otemni nebo černih oblakov in se groma trese ves svet, in vihar svoje orjaško delo izveršuje. Takrat se jezero spremeni, njega mirú ni več, vzburjeni valovi se vspnejo ter divjajo od brega do brega. O gorjé ladiji, ki jo je vihar zasačil sredi jezera! Nje poguba je gotova. Ali jo siloma potegnejo valovi v grozno dno, ali jo treščijo na skalnati breg ter si potem z njenimi koščeki igrajo. O polnoči, tako pravijo, tuli vihar najraje po tem jezeru in čuje se iz globočine donenje, kakor žalostna pesem zvonov!

„Pa kjer se zdaj prelivajo jezera vodé, nekdam ni bilo tako, ni bilo jezera. To je bil velik, prekrasen dol; rekli so mu ljudje rajski dol. Čista sreberna rečica se je vila skozi najbogatejša polja, ki so posestnikom brezi trudo-polnega obdelovanja prinašala leto za letom čudo-mnogo plodú. Terte so rodile, kakor nikjer tako, in kdor je njih vinca kupico izpil, bil je, tako terdó, celo življenje vesel. Krasne bogate vasi so bile posajene po rajске dolini, sredi prijazno-cvetočih vertov; iz teh so najblažje vonjave puhtele v čisti večno pomladni zrak proti dobrotnemu nebu, ki še nikdar viharja ni bilo poslalo v ta zemeljski raj. V logih so prepevale, drugodi nikjer poznane tice in tako umetno in krasno žvergolele, da so pri njih pevanju prebivalci rajске doline plesali in rajali, kakor da jim najimennitniši godci godejo. Imeli so res raj na zemlji ti ljudje in izgubili so ga. Veste, zakaj? Dokler je v rajске dolini prebival rod, ki je živel pobožno, Bogu všeče, ki se ni prevzel v obilnej sreči, v bogastvu, ostal je raj in ljudje v njem so mu mnogo daljše živeli kakor drugodi. Pa prišel je nesrečni rod, ki je izgubil ta raj za večno. To je bil ošaben, ohol rod, ki ni maral ni za Božje, niti za človeške zakone; ki je bil pozabil, da je Bog vsegamogočni vladar sveta. Niso več obiskovali prebivalci rajске doline cerkvá, niso več molili k Njemu, od kterega so imeli vse. Osuroveli so v svojej ošabnosti, in tako zdivjali, da so kričali v svojem rajskem dolu, da ni Boga, in če je, naj se le skaže. Milostivi Bog je čakal, svaril, vabil k pokori; zastonj. In ko so velikega petka večer in noč mesto molili, gnjusobne igre igrali in divje plese plesali in bogokletne pesmi kričali, poslal jim je Bog še enkrat svaritelja, sicer pride pogin éz nje. Ah, dragi moji, kdo bi verjel, da ostanejo terdega serca, ko jim je neznazni starček tako milo govoril, je tako priserčno prosil, naj si ne nakopajo gotovega nesrečnega konca na

glavo. Čujte, pognali so ga hudobneži iz hrumečega plešišča, in rajali naprej. A dolgo niso rajali. Velikansk vihar, jim dozdej nepoznan, se vname nad nesrečno rajsko dolino in prej ko se obledeli prebivalci zavedó, zagernejo je od vseh strani hrumeče vode v smertno svoje naročje in ko drugo jutro po viharju zarja priplava na obnebje, vstavile so se in to je zdaj, glejte, Verbsko jezero. Iz davno zapuščenih zvonikov pa se še čujó tužni glasovi zvonov, kedar je razdraženi valovi v globočini zvoné.“

Tako je pravila babica in otroka sta ganjena gledala na mirno Verbsko jezero, na kterege dnu so toraj bele vasi, zapuščene, kaznovane. In sredi vasi so stolpi, iz kterih lin ne vabijo znonovi v Božji hram, le žal en spomin na izgubljeni raj doni iz njih! —

Vstanejo; pot je sterma. Otroka si ne dasta vzeti, da ne bi po tem potu ne šla v domači grad. Pridejo do potoškega prepada. Bila je to globoka struga urnih vod iz hribovja, ki so se vile skozi skalé in vedno globokeje pot glodale. Berv je čez prepad, debelo bruno, ki veže oba visoka skalovita bregova. Unkraj tega potoka, ki se o času hudega vremena spremeni v nevarnega serditega hudournika, je zelena plan; odtodi se pot po malem vzvišuje do belega poslopja. Bogdan in Jelica komaj dočakata, da prispeta do bervi, z ktere je grozno gledati doli globoko do potočnih valov, siloma derečih mimo nastavljenih ostrih skal. Že menita stopiti na bruno in dirjati na uno stran, ko jima z enim skokom Job prestriže daljo pot. Ni si upal otroka sama pustiti čez berv, prenesti ju mora sam. Ni dolgo, kar je mnogo deževalo in obila mokrota je mogoče podlago bervi zrahljala. Dobro je biti človeku previdnemu, Job stopi krepko na bruno in glej, ko bi trenol, se to sredi prelomi in hrumé zaropota v strugo, da valovi visoko plusknejo od skal. Toliko da je še Job skočil nazaj, sicer bi bil najdel v skalovitej strugi smert. Je li bruno troblo? Aj ne! Ne more biti mnogo ur, to se vidi zdaj, kar je hudobna roka prežagala berv tako, da je najmanja teža že zadostila, da se je bruno sterlo in padlo v prepad.

Babica poklekne z unukoma in moli. Joba solze polijó. Kdo najhvaležneje pogleda proti nebu, ali Bogdan in Jelica, ali Job, kterege skerb je ovarila nežna otroka pred smertnim padom?

Med tem, ko še molijo, ne daleč od njih za gostim germom nekdo z zobmi škriplje in kolne.

„Zdaj mi je spodletelo, pa vsikdar ne bode!“

II. Babičino žalovanje.

„Vse za vero in dom!“ Kedar je solnce posijalo, zasvetile so se te besede nad glavnim vhodom v grad, v katerem je stanovala Pečarska rodbina. Matej Pečarski bil je svoboden gospod, kakor so se tiste dobe že vedno redkeje nahajali po Sloveniji. Nobeden vladar, nobena kronana glava mu ni podelila plemstva niti ga povzdignila v grofovski ali drugi plemeniti stan; Matej Pečarski je hotel ostati, kar so mu bili predniki: Svobodni možje, polni zaslug, ne hrepeneči po zunajnem blesku. Kakor je njemu bila ljuba svoboda, neodvisnost, tako jo je privoščil drugim. Ni zapovedoval sužnim tlačanom, njegovo poslopje niso zidale s kervavimi žuli podložnikov roké, kakor so si zidovali ošabni, terdoserčni plemenitaši srednjega veka. Matej Pečarski je bil v pravem pomenu besede žlahtnik, v djanju.

Matej Pečarski še le prebiva s svojo rodbino v gradiču pri jezeru. Njegovi predniki in še njega oča so stanovali v Levovem gradu, ki je bil na sosednjem višem griču in ki je zdaj v razvalinah. Matej je bil zapustil Levov grad, ker je obširno zidovje o turškeji obsedi preveč terpelo in se je tukaj na nižjem holmcu dal postaviti varnejši, terdneji grad; tudi zavoljo svoje matere, babice, Bogdana in Jelice preselil se je tu-sem, kajti stara žena je na prejšnjem stanu vedno plakala za Benjaminom, svojim mlajšim sinom, ki je bil o času obsede izginil iznenada. Ko ni hodila več po izbi, v kateri je Benjamin stanoval, po hodiščih, kjer si je igral, umirila se je starka in le včasih so jo videli ljudje še izdihniti za izgubljenim sinom. Enako tudi žaluje za možem, za starim Pečarskim.

Grad pri jezeru ni prostran; silna hrastova vrata obilo z železom obita in vsakemu naskoku se vpirajoča vedejo nas skozi obzidje, ki se nekaj korakov oddaljeno od gradu vije okoli. Ako preidemo še druga vrata, nad katerimi bermo Matejevo geslo: „Vse za vero in dom,“ stopimo v dvor, ki ga delajo četrte strani poslopja. Na južnej strani se dviga stolp v zrak; na verhu se sveti pozlačeni križ daleč unkraj jezera.

Job pride z otrokoma domu; čudno se je že Mateju zdelo in njegovej ženi Agati, kaj da družbice tako dolgo ni iz jezera. Ko pa vsa prepadena babica v kratkem pové, kaka nezgoda jim je bila namerjena, raznesla se je groza in veselje zavoljo rešitve po celem gradu in Jobu je v solzah presrečna mati izrekala hvalo.

Babica je pa poiskala svojo sobico ter še dolgo sama molila pred podobo Križanega, pod katero ste visele drugi dve podobi; bil je rajni Pečarski in sin Benjamin! Mlajši brat Matejev je tu slikan kot fantič kakih deset let. Bog vé, koliko solz je že prelila dobra starka za svojim Benjaminom na skrivnem tu v svojej izbici! In danes, ko sta unuka ušla tako očevidnej nevarnosti, jej pride zopet na misel grozno sporočilo od neznane roke, katero jej je bilo došlo kmalo, ko je bil izginil Benjamin in umerl smertno ranjeni mož. Vzame tudi danes staro pismo v roke in trepetaje pregleduje velike čerke, ki pravijo, da je šlo nespravljivemu sovražniku njene rodbine po godu jej za zdaj Benjaminu iztergati na vedno in moža ugonobiti; dalje poroča ta sovražnik, da sta Benjamin in stari Pečarski le perva žertva, katero zahteva obljubljeni maščevanje, neugasljiv serd do vseh, ki so Pečarskega rodú ali s Pečarskimi v kakoršnej koli zvezi. Pečarska rodovina se mora ukončati, prej ali pozneje. To je pravilo pismo babici.

„Bože vsemogočni!“ vzdihne poterta mati Benjaminova, „Tebi so znane bolečine serca, Tebi solze, ki mi lijô po licu pri spominu na sina, na moža; moje oči ju več videle ne bodo. In zraven vem, da še nesreča čaka mene in moje, da si tudi vem, da vse na dobro obračáš. Ako je v Tvojej volji, da še pride čez-me ura britkosti, ne zapusti me, uterdi me, krepí me, da mi ne pride nevoljna beseda iz ust. Tvoja volja se zgodi!“ —

Deset let je že, kar babica toži po Benjaminu in žaluje za možem, kterege je o istem času izgubila. Stal je še obširni Levov grad tam-le zgorej, kjer so zdaj razvaline, in Pečarska rodbina je v njem vesela in zadovoljna živela. Grad se je zamogel braniti po mesec dni zoper tisoče napadnikov. Matejev in Benjaminov oča, stari Pečarski, je bil po svojih opazovalcih spoznal, da se bliža kerdelo turkov, ki bodo, kakor navadno po njegovej okolici in okoli Verbskega jezera plenilo in morilo in ljudi grabilo v sužnost. Zbere toraj stari junak, kolikor je bilo mogoče v naglici, nekaj serčnih Slovencev in turško derhal v soteski pristreže. Našeška Mohamedance do dobrega ter jim še odvzame ves plen in vse vjetnike, ktere so si turški roparji po potu prisvojili. To so si pa gospodje iz jutrovih dežel, ki so imeli srečo, da so ušli slovenskim rokam, dobro zapomnili.

Ko drugo leto zopet pride ljuba pomlad, prišli so tudi nepovabljeni turki in derli v velikem številu pred Levov

grad, kajti morajo staremu Pečarskemu zasoliti zavoljo lanske zgodbe. Pa Pečarski ni obupal. Preskerbi grad z živežem za četert leta, popravi in uterdi obzidje, odločen raje končati pod razvalinami svojega gradu kakor udati se kervoločnikom. Spravi v grad najsmelše in korenjaške mlade može, ki mu prisežejo, ali ž njim zmagati ali pa ž njim pasti; ostanejo mu zvesti do zadnjega diha.

Turki obležejo grad ter ga obdajo od vseh strani. Dan za dnevom naskakujejo terdno obzidje; dolge verste topov mečejo krogle v grad ter Pečarskemu proté streho nad glavo zažgati. Trud in delo in strelivo zastonj. Grajski branitelji so tako razpostavljeni, da se hipoma vsaka narejena škoda popravi in zraven pa tako izdatno iz pušek pošiljajo med razjarene turčine smertna pozdravila, da si njih vodje brado pulijo in silovito kolnejo proketo gjavrsko gnjezdo, ki jim tolike overe dela.

Tako preteče blizo mesec dni; napadniki se že pomenkujejo, da bi odšli in pustili naskakovanje, ki tako nič prida ne prinese. Saj so njih topovi poderli mnogo poslopja, pa kaj to pomaga, ako obzidje stoji kakor skala in če se vanj napravi predor, tudi nič ne koristi, ker je sto pušek namerjenih na naskakovalce, med tem ko drugih urne roke zazidavajo in mašijo prelom. Pa enkrat še sklenejo napasti grad in polastiti se ga, naj tudi kervavo stane.

Kakor je bil med apostoli eden izdajalec, enako se je tudi v številu braniteljev gradu našel človek, ki je, na prisego zvestobe dano Pečarskemu ne marajoč, da, sperva že namenjen ne deržati obljube, iskal priložnosti, sovražniku pot napraviti v grad.

Čudom so turške straže gledale po noči, ko je polni mesec svetil obema strankama, kako nekdo po vervi urno pleza čez obzidje. Dospevši na tla, skokoma zleti k turškim trumam. Ne mine mnogo časa, ko se iz turškega središča čuje vesel krik.

Kakor vsako noč, je tudi nocoj stari Pečarski obhodil razpostavljene straže in oddelke svoje posadke. Pri tem obhodu ga je rad mlajši sin Benjamin spremljal, stareji pa, Matej, je imel stražo in brambo glavnih vrat.

„Kaj je to? Jona ni na straži! In vendar je prosil, da naj ga dam tu-sem, ker je spočit!“

Prej ko druge straže postavi na severno senčnato stran, so se lestve pristavile na tem samotnem mestu in turki so urno skakali noter. Na znamenje prihrumi posadka skupaj, kjer je nevarnost protila in vname se hud boj.

Ni mogoče turkom gradu vzeti; kar jih ne pade pod mahleji posadke, skušajo priti na obzidje ter globoko skakajoči hité v svoje ležišče nazaj. Ko postane zopet mirno, se razvidi, da je stari Pečarski hudo ranjen in da za njegovo rano ni zdravila na svetu; malo izdihljejev še in korenjaški starec ni bil več med živimi. Benjamin pa je med bojem izginil, in nikdo ni vedel kaj povedati o njem.

Drugi dan se podajo sovražniki naprej.

III. God.

Matej Pečarski prevzame po očetovej smerti gospodarstvo in glavarstvo. Kakor smo že omenili, zapusti zeló poškodovani Levov grad, za staro mater mesto žalosti in tugovanja, ter si postavi prijetni gradič pri jezeru. Stara mati se je zopet oveselila, ko je mogla z unukoma igrati in mlada dvojčeka, Bogdana in Jelico, pestovati. Celi Božji dan je babica prebila pri unukih, sama ju učila hoditi, govoriti, moliti. Rada je pač starka sedevala poletne večere na vertu, ki je lepšal južno grajsko stran. Mesec je mirno plaval med zvezdami po svojem potu, se skrival za oblaki in zdajci zopet pogledal na lepo zemljo, na hrib in mali dol, se ogledoval v mirno-šumljajočem potoku in v tihem Verbskem jezeru in razlival svoje žarke čez vert, v katerem je bila babica in unuka. Kazala je starka otrokoma na veličastno nebo, kterege krasote se še nobeno človeško oko ni nagledalo, na prijazno lesketajoče se zvezde, nad kterimi prebiva večni Bog, stvaritelj vse te krasote, vsega čudapolnega sveta. O kako mora biti On, vsega začetek, krasen, veličasten! Ljuba unuka, učila je babica, molita, da pridemo pred Njega obličje!

In otroka sta sklenila mali rokici in molila radostno najlepšo molitvico, katero nas je sam Bog učil, namreč: „Oče naš.“ Job, ki je vedno bil blizo, je tudi snel kapico raz glave in molili so vsi četiri Božjo molitev v lepih poletnih večerih. Matej je včasih s svojo ženo tiho se približal pobožnej družbici in ginjenega serca sta roditelja poslušala otroka, povzdigajoča nedolžne ročice proti nebesom.

Matejeva žena, Agata, je iz slovite rodbine Kolničarjev. Po celej deželi in daleč zvonaj nje znani so Kolničarji. Agatin brat je o tem času, ko se godi naša povest, deželni glavar Koroški. Krištof Kolničarjev, tako mu je imé, si je v srečo štel, da je Mateja Pečarskega, znanega

domoljuba, čislanege poštenjaka in junaka dobil za svaka. Ni se motil o osodi svoje sestre Agate; zakon nje je bil srečen in brat je rad prihajal iz starega Celovca veselit se sreče svoje sestre in razbistrit si um v pogovorih s skušenim Matejem.

Bliža se praznik sv. Mateja; Krištof Kolničarjev ne izostane, da ne bi prišel obhajati godu svojega svaka. Na gradu pri jezeru se delajo priprave; babica polaga unukoma na serce, da naj iskreno molita na očetov imendan k Bogu dobrotnemu, ki bode uslišal nju prošnjo in ateju dal dolgo srečno življenje in jih vse v večnosti k sebi vzel.

In otroka sta odločno obljubila babici nikakor opustiti, kedar pride toliko veseli dan, molitvico poslati k vladarju nebes in zemlje.

Ko se je v predvečer Matejevega godu solnce spravljalo v zaton in zlatilo le še del Verbskega jezera, pomikala se je mala četa jezdarcev proti gradu Matejevemu. Bil je Krištof Kolničarjev in njegovo spremstvo. Na njega strani jaše na konjičku deček pri sedmih letih. To je Kolničarjev sin, Lenart. Ni dal fantič mirú, dokler mu oča ni dovolil, da sme ž njim v grad pri jezeru, obiskat teto in igrati s tetinimi otroci; saj niso mnogo mlajši od njega. In gotovo bo priložnosti po jezeru se voziti.

Po serčnem sprejemu se vsedeta svaha skupaj, pustivši otroke babici in igram. Spremstvo se sèznani z grajskimi prebivalci in veselega hrupa je polno celo poslopje.

„Da si mi toraj zdrav, dragi moj Krištof!“ stresa Matej svaku roko, „zdrav in vesel na mojem domu. Pri svojej sestri nič pogrešati ne smeš.“

„Odkritoserčno moram reči, dobri Matej, veselil sem se že tega časa, ko se zopet moram oddahniti pri tebi od obilega dela in skerbi. Menim, ko bi to manj krepkega moža zadelo, spodkopalo bi ga. Hvala Bogu, da sem železne narave in terdega zdravja, da si upam še dolgo in dolgo skerbeti in letati okoli in glavo beliti, kako varovati deželo. Kakor mi dohajajo sporočila, bomo turke še letos v goste dobili. In, to me boli, dežela je nesložna od ene meje do druge, samoprid jo slabi.“

„Povabi jih skupaj, svak, može, ki kaj veljajo in zamorejo v deželi; govori jim na serce, kako je edinosti in složnosti treba in žertovanja, kedar se bliža sovražnik domovini. Naj se spravi vojska na noge, ki se cela, ne v posameznih oddelkih, verže proti sovražniku. Ako so veljavniki enih misli, lahko bo prihodnosti gledati v oči.“

„To pa je, kar pogrešamo med nami. Oni, ki zamo-rejo, ki imajo moč v rokah, ki imajo dovolj upljiva, cni, ne ravnajo složno. Le pogledi jih po versti, kako vsaki drugam svoj voz tira. Tako se pa ne pride do zaželjenega cilja. Toraj sem tudi za prihodnje dni sklical v Čelovec vse imenitnejše osebnosti, ki jih šteje naša dežela, vsakega stanú. Matej, tebe čislajo po širokem, ti moraš pripomoči, da bode neslogi, némarnosti konec. Tvoja beseda gladko teče in je prepričavna. Verh tega svet vé, da ne delaš praznih besedi, da v djanju kažeš, kar izrekaš. Tvoja izgovornost in tvoje imé bode po mojem mnenju največ pri-pomoglo, da se deželani izdramijo.“

„Mene nad mero povzdiguješ, moj Krištof; ako reč sama ob sebi, zadeva, ki se tiče cele dežele, vsega prebi-valstva, ne vplameni serc, da se poprimejo velikodušnega sklepa, da storé pogumen korak; ako reč sama, pravim, toliko važna ne more navdušiti pers vsakemu človeku, po-tem tudi Matej Pečarski, in ko bi govoril kakor angelj, ne-složnosti, brezskerblijivosti odpravil ne bode.“

„Še to mi pride v misel, Matej! Jutri se pri tebi, kakor po navadi zbere nekaj prijateljev in znancev. Ako te navdušiš, je že lep kos dela izveršenega. Ti lahko za-trosijo dobro seme po celi deželi.“

„Praviš, da še to jesen dobimo turkov videti?“

„Tako je. In vojske nima dežela skoro nič in vladar naš, krotki Friderik, nam tudi ne utegne pomoči. Saj pravi prigovor: Pomagaj si sam in Bog ti bode pomagal. Toraj je deželi kervavo potrebna s složno radcdarnostjo in domo-ljubjem na noge postavljena vojska, ki bi ustavila sovraž-nika in deželo ubranila ropanju, moriji, opustošenju. Saj vi-dimo, koliko uboga Kranjska in Štajerska terpi, koliko naših rojakov se vleče v sužnost vsako leto, koliko plena se ugrabi po vseh krajih, kamor stopi turška derhal. Kdo vé, če bi še tvoj častitljivi oča ne živel in Benjamin vesel po gradu skakljal, ko bi se bili složili in složni vraga za-gnali, od koder je bil prišel. Tako se je pa stari Pečarski moral braniti sam. Čuj vendar, ropot kopit! To so ti pri-jatelji. Lepa truma se gradu bliža.“

Svaka ustaneta in ideta znancem nasproti. „Glej Matej, zalega Ivana Ungnadovega! Iz tega še bode kaj. Tamo-le plemenita Velcarja, in če se ne motim, je uni na levici, ki tako lahno s svojim konjem igra, izmed Ravbarjeve rodovine“

Drugi tudi prihajajo Mateju vošit za imendan.

Ko se po končanem Božjem opravilu v cerkvi na unem bregu jezera zbere družba v gradu, da se po domače kratkočasi, veseli tega lepega dne in ko se prve napitnice na čast verlega Mateja odpijó, povzame zadnji besedo in svoje goste, ki so se bili s prvimi kupicami užarili, tako-le nagovori:

„Prijatelji! rojaki! Hvala vam za vaša prijazna vošila, za ljubeznjive napitnice, s kterimi ste me počastili. Še enkrat, hvala vam! Dovolite mi pa, rojaki, da obširneje spregovorim pri tej priložnosti o predmetu, ki je enako tehten za nas vse, ó stvari, ktere imenitnost mora vsakdo sprevideti. Vsi veste, da je tudi Koroška zadnja leta terpela od Mohamedancev, ki so, kakor se kaže, napovedali hudo vojsko, posebno nam, ki se imenujemo Slovenci in popolen pogin namenili deželam in pokrajinam, v kterih stanujemo. Ali ne čujemo, kako se vragov krik razlega leto na leto po deželi Kranjski, Štajerski, po našej Koroški? Ali ne čujemo izdihljeje smertno ranjenih na bojiščih, na kterih kervavé naši rojaki? Ne vidimo li, koliko se nam jih izgubi vsako leto, koliko jih odtirajo sovražniki seboj? Kako se pleni in ropa po deželah? Kako hira blagostanje? Dá, vse to gledamo in kaj delamo mi? Rojaki! Ako samo pomislim nas, ki nam je odločil Bog Koroško, da v njej prebivamo, jo obdelujemo in branimo tujega napada; ako se samo nas spominjam, me serce boli, da ne morem reči: Dežela Koroška ima sinove, kakoršnih si le želeti more; ima korenjake, ki so vedno zbrani pod njeno zastavo, da jo branijo tujega nasilstva in jarma. Ali ne govorim resnice? Poglejmo samo v zadnja leta nazaj? Kam smo zabredli?“ —

„Iz obrazov vam berem, da z menoj čutite resnico, da se tako ne sme goditi zanaprej, sicer bodejo zanamci o nas ostro sodili. Kaj nam treba pred vsem? Prijatelji! Sovražnik se bliža našim mejam in mi nimamo vojske. Bomo toraj roke križem deržali, ko nam žuga nevarnost? Kaj nam toraj treba pred vsem? Sloge! Sloga jači, nesloga pači. Složni moramo biti, kar se tiče naše domovine, v mislih, v djanjih; zediniti se moremo, kajti v edinstvu je moč, in lahko užugamo vsako protečo nevihto, ako se jej složni, zedinjeni ustavimo. Moja prošnja, prijatelji, je ta-le: Mi vsi, ki smo tukaj zbrani, se zedinimo si v desnico, obljubimo si, da se hočemo sloge deržati, da jo hočemo vsak po svojej moči razširjati, da hočemo složni stati domovini v bran, složni do zadnjega diha. Živela sloga! Živela domovina složnih sinov!“

Te besede niso padle na nerodovita tla. Čaše so zapele, lica so navdušnosti gorela in Mateju so nagovorjeni zapored stiskali roki, rekoč, da je vsem iz serca govoril. Sklene se po daljem pogovoru tisti dan na Matejevem gradu, v prihodnjem shodu, v Celovcu, kakor ga je sklical glavar Kolničar, delati na to, da se iz shoda spravi vsa nesterpljivost, vsaka meržnja med posameznimi; da se zedinijo vsi v prijateljsko zvezo, ki se razširi čez celo deželo. Tako bo mogoče tej družbi složnih prijateljev lepo vojsko postaviti proti sovražniku, domovini v prid.

Seveda je bil v Celovcu čez nekaj dni zbor velikašev. Blagi Kolničarjev in naš Matej Pečarski s prijatelji, vsi so si dobro prizadevali, to kar so na gradu pri jezeru sklenili, djansko vpeljati. Unuci! Učite se od tega zbora, kamo nesloga vsikdar, posebno pa v nevarnih časih vodi. Brez vspeha šel je zbor narazen, le Matejeva trumica ostane zvesta svojemu načelu: Složni bratje!

Kervavečega serca moral je čuti Matej v zboru, češ da je nespametno, deželi nakladati žertev zdaj, ko je vse mirno; da je sloga lepa beseda, ki pa djansko toliko pomeni, kakor svojo prosto voljo, svojo neodvisnost brez višjega razloga popustiti ter se po drugih ravnati. To pa le ni, kar plemenitemu človeku pripada.

Kaj so pomagali vsi dokazi, vse prošnje, verjetna sporočila, da se turške trume urno valé skozi kranjsko Bistrico proti Koroškej meji!

Matej še enkrat zbere pred razhodom svoje enakomiselné prijatelje, ter tudi s krepkimi besedami doseže, da se prične nabira, če tudi male vojske. Bog vé, za kaj bo dobra.

Ubogi Matej! Vihar se bliža!

VI. Nezgode.

Na velikem tergu Celovškega mesta sloni v žarkih jesenskega solnca na hišinem oglu mlad krepek postopač, kakor jih je v večih mestih na kupe. Obleka mu je bila, kakor že pri takih, tako ponošena, da se je nje posestnik gotovo že sam bal, da ne bi je prva sapa raznesla, kajti stal je mirno in se le za silo mimo gredočim umaknil, gledal pa vestno, da ni prišel s kom v dotiko. Da je sam že skušal tej bornej obleki več terpežnosti podeliti, to kažejo bele niti, ki skušajo vezati na laktih počena rokava zdaj rjave, nekđaj lično-černe suknje. Ker se še ni hotel

ločiti od podplatov svoje razkosane obutvi, privezal ju je bil srečno z brezovo šibo k nogam. Kdo bi se zmenil za to, da persti na nogah goli lukajo po svetu. Ker bi se tudi zgoditi utegnilo, da bi mu hudoben veter klobuk — če se sme tako imenovati, kar sedi na njegovej glavi — odnesel, in posestnik toraj moral leteti za njim, kar pa prenežna obleka ne dovoli, preskerbel se je bil nekje s krepko ver-vico, in ž njo klobuk dobro privezal na zaraščeno glavo. Planinski medved bi se ga ustrašil, ko bi naš neznanec stopil pred-nj ter mu svojo kosmato, pomelu enako glavo pokazal, iz katerega se svetijo male oči, skrite skoro za obervi, navzdol sterlečimi.

Pazno se ozira po ljudeh. Vsakega dobro pogleda, ko da bi hotel najti kakega znanca. Nekdo mu ponudi dar; vzame ga v roko, ko pa vidi, da je zanj-ga premal, verže denar krchotaje se za dariteljem. Zdaj vpré svoje ostre oči v človeka, ki je počasi hodil na nasprotni strani terga. Bil je enake starosti mož, pa čedno, snažno opravljen. Na visokih, čez kolena široko segajočih čevljih cincali ste otrogi; ob levi bok mu je pa tolkel meč. Dolge berke in vihrajoče orlovo pero za pokrivalom tudi ni mogoče prezreti. Po vsem tem soditi, moral je ta človek biti vojak, ali strežaj kakega velikaša.

„Da imam jaz sto zlatov, kakor jih nimam, pa vse stavim, da je uni ošabnež le moj rojen brat. Kakor gotovo sem jaz Jošt, tako gotovo je on moj brat Mihalj. Škoda za najinega očeta, da so ga tako rano povišali; kako bi se starec zdaj čudil, videti tak razloček med unim in menojo! In meni je vedno terdil, da sem najpametnejši, in da se za-me ne boji, da ne bi se preril skozi svet. Seveda se bom!“

„Kako? To je drugo prašanje?“ —

Zapusti dosedajno svoje mesto ter varno koraka prek terga na drugo stran, kjer se še vedno mož, z mečem, ostrogami in peresom, sprehaja. Ker je o poludne, ni več mnogo ljudi videti po ulicah in naš možiček v bornej obleki stori terden sklep, svojega brata zdajci nagovoriti. Vstavi se na sredi tlaka in prišedšemu oborožencu gleda v temen obraz. Ga bo li spoznal? Mihalj je, ni dvombe več!

A reveža skoraj jeza popade, ko spoznani brat Mihalj še toliko nima časa, da bi njega pogledal, kamo-li spoznal! Utolaži se in čaka, da zopet mimo pride oholi brat. Zopet je namenjen naprej, nemaraje za razterganega potepa.

„He! gospod brat, kaj si tako imeniten? Jošt bo še vendar Mihalju toliko vreden, da ga pogleda?“

„Jošt!“ začuden vskrikne nagovorjeni.

„Mihalj!“ mu ta oponašaje odverne, rugljivo se mu smeje.

„V kakšnem si pa!“

„Ako se tvojej imenitnosti izljubi natančneje moja zunajnost preiskati, ti lahko ustrežem, moj zlati Mihalj.“

„Jošt, pusti šale. Tu imaš, skerbi za spodobnejo obleko in popoldne me pričakuj zunaj mesta pri verbi, ktera stoji blizo sodišča.“

Izrekši izgine v veliko hišo, pred ktero sta stala.

„Naj bo,“ mermlja Jošt in prešteva denar. „Naj se dela imenitnega, morebiti ne kaže drugače. Naju oča se je tudi nosil v časih, res kakor prvi žlahtnik v deželi, dokler ga niso — —, pa kaj to zdaj mislim, ko si moram tudi nekoliko imenitnosti obesiti okoli ubegega trupla! Pa to si le moram očitati, da se jaz najmanje brigam, kako bi očetovo oporoko, njegovo zadnjo voljo izpolnil. Morebiti mi bode vedel Mihalj svetovati.“

Čez dve uri koraka Jošt ves drugačen skozi mestna vrata. Nogi tičite v celem obuvalu, na glavo ni bilo treba vezati všečnega klobuka, kterege je ošabno postavil na levo uho. Dobro mu stoji tudi temni plašč; omislil si ga je Jošt zdaj za Mihaljev denar; oziraje se na čedalje merzlejo jesensko vreme, kajti kdo vé, če ne bo treba zopet podati se od nemila do nedraga?

Prišedši pod verbo zraven sodišča, mirno zaspi pod njo.

Sodišče je bil od mesta oddaljen, zapuščen kraj; še tatovi in drugi ljudje enake baže se niso radi upali blizo mimo hoditi, ker so grozne vislice in mnoge smertne priprave pomenljivo molele v zrak.

Pride tudi Mihalj in ne more se glasnega smeha zderžati, zagledavši brata v plašč zavitega terdno spati pod znamenito verbo.

Bil je vsikdar zlo lehkomiseln, ta Jošt. Še tistega jutra, ko smo mi trije bratje stali ravno na tej verbi in gledali tje na vislice — gotovo nič manje, kot vesel pogled za nas — še takrat se je Jošt smejal in šale ubijal, medtem ko sva jaz in Jon v solzah se skoraj vtopila. In zdaj spi pod to verbo!

Dregne ga z mečem.

„Tvoja sreča,“ se smeji Jošt, planivši po koncu; „tvoja sreča, da je po dnevi, sicer bi se bil gotovo nekaj tvojega gerla dotaknil!“

„Za vraga! Pusti svoje burke zdaj, pa povedi, kje si se potepal, kar smo se razšli? Kame si zdaj namenjen?“

„Da-si tudi moj lastni brat, z imenom Mihalj, vendar nimaš nikakoršne pravice od mene tirjati, naj ti postrežem s svojim življenjepisom. Pa ker si tako radoveden, naj ti to zadostuje, da sem se tako obnašal po svetu, kakor sem se učil od slavnega najinega očeta, kterega smo od tukaj videli — —.“

„Molči, hudobni jezik!“ ga lahko Mihalj zaverne.

„Kakor tvoja imenitnost zapoveda, gospod brat! To mi vsaj dovoli, da še na drugi del tvojega vprašanja odgovorim. Namenjen nisem nikamor, ker se mi ne ljubi več po svetu ljudi pobijati in enake malenkosti počenjati. Tukaj bi najraje stanoval in gledal tje-le in se spominjal časa, ko so — —.“

„Si pripravljen zanimivo delo prevzeti?“ mu pade Mihalj v besede. „Pa ne trati besedi, ne merim časa z dolgim vatlom, kakor ti. Hočeš?“

„Čemu ne, bratec, da ti vstrežem? Kaj, ko bi jaz zdaj tudi prašal, kaj si in kaj češ? Le na kratko toraj, veš, kakor sva iz doma navajena.“

„Jaz sem v Kolničarjevi straži, razumeš, Kolničarju služim!“

„Tedaj beržkone kuhaš kuho po očetovem predpisu? He, ta je vesela!“

„To bo prihodnost kazala, Jošt, čas hiti, mene kliče nazaj. Tu še nekaj denarja. Pečarski — Jošt, poslušaj, šteje pozneje — Pečarski nabira vojake, da bi je proti Turkom postavil. Veš, kdo je Pečarski in kaj je namen? Podaj se k njemu, reci, da si od Kolničarjevega stražnika, ki ti je v rodu, čul, da išče hrabrih možakov. Vzame te, kakor gotovo si zrel za pekel. Tu imaš pa pismeno napisano od mene, kaj imaš storiti, in kako nalogo imaš izveršiti.“

Brata se ločita.

Jošt se napoti proti gradu pri jezeru. Med potjo pregleduje izročena mu pismena povelja. „Težak posel!“ kima z glavo; „pa toliko še imam bratovske ljubezni v sebi, da mu to storim, ker ima tako veselje, da bi male červiče — on pravi „gadjo zalego“ — ugonobil. Zdaj pride tretji brat k Pečarskemu. Jon je bil napravil zmešnjavo, Mihalj jih je skusil nekaj spraviti v prepad in jaz naj — —, in čem tudi, kakor gotovo sem tretji brat Jošt.“

Še tisti dan ga sprejme Pečarski v svoje kerdelce.

Kakor je Matej Pečarski prorokoval, da pride, tako se je tudi zgodilo. Turki so se bili razlili po vseh slovenskih pokrajinah; velik oddelek naglo pade skozi Kokriško

sotesko na Koroško. Mala vojska, hrabra peščica vojakov bila bi zadostila v tej soteski ustaviti, dá, celoma pokončati jutrove gladuhe. Turki so se sami zavzeli, videti, da še v tem tesnem klancu ne najdejo nikakoršnega upora. „Allah je gjaure omamil!“ so kričali ter se razširili po celej južnej Koroškej. Zgodovina nam je ohranila izgled, kamo pridemo po neslogi; s kervavimi čerkami je zapisala v svojo knjigo grozni nesrečni čas, ko so divjali vpijanjeni besni Mohamedanci po deželi, ki je brez brambe, brez varstva. Kako so gorele vasi in tergi, kako so padali v prah ponosni gradovi! Za njimi in pred njimi je šla puščava, smert. Ko vse kraje razderejo, opustošijo, ugonobé, menijo vzeti Celovec, glavno mesto, in enako ž njim početi, razdrobiti. Pa tu je bil zbral Pečarski malo posadko, ki se je junaško obnašala proti mnogoštevilnim naskokovalcem. Pečarski in Kolničarjev sta možato in previdno ravnala. Turki se naveličajo enomernega obleganja, up jim upade, da bi se kedaj mesta polastili, toraj raji zapustijo Celovec, namenivši se v druge dežele, kjer je še dosti plena in ropa. Štajersko žele si zdaj obiskati in obrati.

Pri odhodu Turkov se vname nesloga o malej posadki. Vkljub vsem nagovorom in odsvetovanju Matejevemu, mahne kakih sto mož za odišlimi sovražniki, mislé je pokončati. A kazen zadene nepremišljence. Turki to trumico obkolijo in uničijo. Razserdeni, da so moteni na svojem potu, planejo zopet nazaj ter razsajajo okoli Celovca. Kar še ni pokončanega, pokončajo zdaj in še le bližajoča se zima je prepodi v topljeje kraje.

Pečarski se z rodbino zopet poda na svoj grad pri jezeru; ker so ga bili o času divjega lomaštenja in opustošenja zapustili prebivalci, zadovoljili so se divjaki s tem, da so grad preiskali in semtertje kaj razdjali. Poškodovanje se je dalo kmalo popraviti, postalo je zopet živo v poslopju, pa izbežala ni neka otožnost, žalost iz Matejevega obraza.

Plak je po deželi, po nesrečnej puščavi! —

Tudi po končanem boju ostane Jošt pri Pečarskem; da si tudi prostovoljnega bojnika ni na tanko mogel v tem kratkem in vibarnem času spoznati, zagledal je vendar Matej na Joštu, da je neustrašen in da je pri več priložnostih pogumno branil svojo kožo in Turkom turbane metal raz glav in glave raz pleč. Obderži toraj hrustega moža v daleji službi. To je pa Jošt ravno želel.

Neko popoldne vzame konjiča ter dirja po cesti proti zahodu. Jezdivši tako dobre tri ure, krene na levo v gost

les, pazno gledajoč po znamenovanih drevesih. Jošt se ni zmotil. Ko blizo do srede goščave pririje na prosto plan, zagleda malo šotorje; okoli tega so križem nogi sedeli turki ter zdajci planili nanj-ga.

Jošt se posmehne ne zmenivši se za marljivo vihanje sabelj in za napete peteline. Cel germ pušek je nastavljenih proti njemu.

„Allah il allah!“ Samo te besede, turku najsvetejše, izgovori raz konja stopajoč Jošt, in sablje zopet zlezejo v nožnice in smertne cevi se vklonijo.

„Allah il allah!“ odvernejo Turki in prijazno spremijo Jošta v šotor. Tu mu skušajo z marsičem postreči.

„Že včeraj smo te pričakovali, nesrečni gjaur! Kaj te je moglo zadrževati, da te ni bilo, kakor nam je zagotovil tvoj brat Mihalj. Pa da si le prišel! Mihalj je bil včeraj tu.“

„Obkorej?“ popraša Jošt.

Kmalo po solnčnem zahodu,“ mu odgovoré Turki.

„Toraj se je moral po odhodu Kolničarjevih podati tu k vam sem. Po polu dne včeraj je prišel Kolničarjev oča in sin, in nekaj drugih k Pečarskemu in jutri zopet odrinejo proti domu. Včeraj se toraj zavoljo velikega opravka nisem mogel brez vsega suma odstraniti iz gradu. Hotel sem tudi še poizvedeti določno, kedaj da Kolničarjev odide. Brat Mihalj še sam ne vé, kako mi je predpisal, da naj delam. Saj mi je naročil, da naj poiščem ta prijazen kraj dan po prihodu Kolničarjevih.“

„Molči vendar o tem, Jošt, pa nam povedi, ali menijo kerščanski psi, da smo mi vsi že iz dežele?“

„Vse misli tako, kar je v Koroškej še kerščenega, razun mene in mojega brata Mihalja.“

„Koliko spremstva ima Kolničarjev?“

„Toliko, da se mu vaše trume ni treba bati. Vas je malo, turki. Da ni vsa dežela tako izpraznjena prebivalcev, rekel bi, da vas nijeden ne pride do meje, kamo-li v Turčijo dolí!“

„Toraj ne kaže, Kolničarja med potjo prijeti?“

„Nikakor; le tedaj, ako bi jaz zamogel spremstvo razdeliti. In razdelim in ločim ga, ako se vam izljubi, oddelek za oddelkom posekati. Rečem vam pa, da tudi vas nekaj glavo izgubi. Sicer pa tu ne gre, kakor mi kaže bratovo sporočilo, za Kolničarjevo spremstvo, timveč za mladi zaplod. Saj morate to vedeti, kaj hočem reči?“

„Vemo, vemo!“ terdè turki, pa ljubše bi nam bilo, dvojno delo izpeljati ob enem. To le Allah vé, kedaj se zopet pomikamo po teh krajih. Toraj ti odsvetuješ, lotiti se poglavarja na poti?“

„Odsvetujem, ako ne morem Kolničarjevih razdeliti. Kar se pa tiče ropa, vas zagotavljam s svojo osebo, da bo vse šlo po godi, kakor gotovo sem Mihaljev brat Jošt.“

„Toraj, kako? Povedi, povedi!“ silijo turki v Jošta.“

„Pazno morate se bližati Verbskemu jezeru, še le proti jutri. Lehko bi vas kdo ugledal in poročil v grad in po vas bi bilo in po ropu. Toraj pazno ravnajte! Ko bode v gradu zvonilo, to je o deveteh uri, morate čakati v gozdu, ki se derži ceste in jezera na Celovškeji strani gradu. O tem času bode vse pripravljeno. Ako pa le malo časa zamudite, nisem vam več porok za gotovo zveršitev. Lehko še zaderžujem Joba nekaj trenutkov, pa Job ni primoran meni pokoren biti.“

„Kdo je pa Job?“ prašajo zopet turški radovedneži.

„Kaj vas to skerbi, Allahovci! Krepki, pogumni spremeljivalec otrók je. — Toraj ko v gradu zvoní, bodite na ukaženem mestu in vaši so, kakor gotovo sem Mihaljev brat Jošt!“

„Pa Jonov tudi!“ se nekdo izmed turkov oglasi.

„Tudi, tudi! Kdo pa mi vé za Jona? Kaj je? Kako mu je?“

„Mnogo naših vé kaj o njem! Dobro se nosi v Carjemgradu in Allah ga je blagoslovil. Pojdi tudi ti doli z nami, ti Jonov brat.“

„Nikdar! Raji se med kristijani potepam okoli; teh sem bolje navajen od mladih nog. Jona mi pozdravite, rekoč, da se očetova želja pridno izpolnjuje. Allah il allah!“

Zajezdí konja zapusti po teh besedah turško šotorje in prej ko mesec pride in razsveti okolico Verbskega jezera in pot proti gradiču, je bil Jošt že razsedlal svojega jahača.

„Allah il allah!“ mu turki odzdravijo in hladno-kervno se spravijo šotorje podirat. Le ostarel turčin s pestjo zažuga za njim:

„Jutri o tem času se ne potepaš več med kristijani! Zato že hočem skerbeti! Take baže ljudi ne potrebuje svet!“

Pride drugi dan; čaroben, kakor da bi hotela narava zadnjokrat pokazati vso svojo milino, pred ko prevzame ostra zima vladarstvo. Solnce je tako toplo prisijalo, kakor o koncu poletja; minuli so zdajci pred njegovimi žarki posamezni merzli vetrovi, ki so si že upali v poznojesenski

svet. Po logih in germih bilo je zopet glasno, kajti takega dobrodejnega, ljubotoplega dné se morajo tudi veseliti krilati pevci, kar jih še ni bilo pobegnilo v južneje kraje. Zadnje cvetke obračajo danes trudne kronice proti oživlajočemu solncu, in blede pozni metuljček leta od ene do druge, delé jim zadnji poljub. Vse je danes v naravi zopet živo, veselo in še na poveršju Verbskega jezera se blisketajo ribice, skakajoče za trenotek kvišku iz hladnih valčkov.

Tudi babica je vesela danešnjega dné; na svojem navadnem mestu zopet v vertu sedi in okoli nje se verté otroci Bogdan in Jelica in Lenart Kolničarjev. Bil je zopet prišel z očetom Pečarske obiskat, in zvonaj mesta dihat krepkega čistega zraka. Job, blizo babice stoječ, gleda lepoto jesenske narave. Dolgo že ni bil z otrokoma več na sprehođu, kaj ko bi danes z Lenartom malo stopili v vas pri jezeru. Vas je že tudi malo oživljena, kar so se bili povernili nje prebivalci, bežajoči pred turki v goré. Svojo misel pové Job babici.

Babica bi ne bila nikakor dopustila otrok izpred sebe; sama že ne more lahko ž njimi, hladno je tudi starici, če ni na solncu in — nesreča je vedno človeku za petami! Pa čuvši, o čem je govorica, otroci ne dadó miru in babico tako milo prosijo, da se ne more več ustavljeti.

„Vzemi ktereга izmed hlapcev seboj, tudi ne zabita orožja. Če bi tudi bilo nepotrebno, vendar ne škoduje.“ Tako naroči Pečarski Jobu, prišedšemu z otroci povedat, kamo da se podajo. Veselja zavriskajo ter poljubijo stariše srečni otroci, da smejo na jezero.

„Kamo tvoja pot, Jošt?“ se oberne Job v dvoru do zaraščenega bojnika, ki si je ravno sabljo pripasoval.

„Gledat v vas doli, je-li moj znanec že iz hribov in host.“

„Dobro; spremi nas Jošt!“

„Voda na moj mlin!“ si misli Jošt.

„Babica, z Bogom! Dok se zopet vidimo!“ kričé otroci proti starici, ter jej mahajo z rokami.

Kako hité otroci proti jezeru doli! Še Jošt mora hitreje stopati, da ostane pri njih. Vesela brezskerbna mladost! Stegaš roke po roži, nevedoča za gada, za cvetjem prežečega. Poješ pesmico v krasni svet, skozi temni log, po belej cesti, in ne slutiš, da so glasovi iz tvojega mladega gerla izdajalni, pogubni. Skakljaš in plešeš po zelenej trati in ti v misel ne pride, da bi znalo hudobno oko radovati se tvojega zadnjega plesa.

V vasi iskreno pozdravljajo ljudje grajska dvojčeka. Revni ljudje! Siromaki! Sovražnik je razdjal in požgal vsa njih prebivališča in vse, kar je bilo v njih. Pa kjer so tako dolgo že živeli, v žalosti in veselju, tukaj bodo si zopet postavili nova pohištva in mati zemlja bode zopet še rodila.

„Job, pogledi, ta-le kup kamenja in pepela je ostal od hiše mojega znanca. Kakor ravno zvem, je v gori padel čez skalo in se ubil. Hočemo li na jezero?“

„Če najdemo ladjo. Na navadnem mestu je ni več. Beržkone so jo turki razbili.“

„Dalje naprej bode skrita v germovju, Job. Pogledimo!“ —

Čuj! V gradu zadoni zvon in njegov don se rahlo razlega po dolini in kot mila prošnja prihaja na Joštovo uho. Pred seboj gleda cveteče otroke, veselje starišev; vidi v duhu neizmerno bol, velikansko britkost, potoke solz! Kaj ko bi velel verniti se v vas, v grad, in otroke nazaj dal v varno naročje starišev! — — —

Kdo pa je njemu očeta vzel? Kdo pa njemu zopet more dati očeta? Jošt, le krepko naprej! — — —

„Tamo-le se mi dozdeva, da vidim ladjo,“ pokaže Jošt dvajset korakov pred njimi na čoln. „Skozi močvirje ne moremo naravnost, stopimo skozi ta-le log.“

Zvon v gradu umolkne, donenje poneha in tiho je zopet, kakor je tiho, kedar človeku neha biti v persih serce.

„Allah il allah!“ zahrumijo nastavljeni turki.

„Lenart, reši se! Beži! Jošt, ubrani Bogdana! Jaz Jelico!“ zakriči Job, potegnivši na-se otroka.

Kaj? Jošt se ne gane?

Hipoma turki vlové prestrašena dečka, Lenarta in Bogdana, ter ju posadé k jezdarcema na konja. Da ne bi kričala, jima zamašijo usta, jima grozé s svitlim orožjem. Uboga fantiča strahú utihneta, ne razumeta, kaj se je pripetilo. Star turek pa stopi pred Jošta, némarno sredi turkov stoječega.

„Hudobnež! Nisi vreden, da te zemlja nosi! Seboj te mi turki ne vzamemo, ker Allah sovraži izdajalce. In ti si gerdun izdajalen, ki nam svoje rojake spravljaš v pest. Izdajalce je treba iztrebiti iz zemlje; tebe tudi med gjauri naj več ne bo. Tu imaš plačilo!“

Prej ko misli osupnjeni Jošt na lastno bran, zabode mu turek meč globoko v persa. Tako naj pogine vsak zaničevalec svojega rodú, svoje vere!

Turki zaženejo smeh ter slastno gledajo, kako se Jošt valja v svojej kervi.

„Neumno življenje! Neumni Jošt!“ zarohlja smertnozadeti in z grozno kletvico konča tek življenja svojega.

Ta dogodek Jobu pripomore, da izbeži turkom izpred oči. Jelico v naročju prisôpe iz nesrečnega lesovja do blizo vasi, kjer se zgrudi na zeleno trato. Čez glavo ga je bil mahnil turški meč in mnogo kervi izteče iz njegove rane. —

Solnce više in više prihaja, pa nikdo se ne verne v grad.

Babica zapusti vert; to jej je bilo predolgo. Otroci bi že morali doma biti, ker že solnce v poludne stoji. Če se jim je kaj zgodilo! Strah prevzame dobro starko in s trepetajočim glasom žene v stariše, naj se pogleda za otrocí. Babici zopet prihaja na misel ono pismo, v katerem so se jej naznanile nove nezgode po izgubi sina in moža. Ko odide nekaj domačih, poslanih k jezeru, se babica zopet vsede in vedno gleda na pot, po kateri se morajo verniti njeni ljubčeki.

Nikoga ni; ura mine za uro. Babica moli in groza jej stresa stare ude. Le moli, starica, prej ko solnce zaide, znana ti bode cela nesreča in plakali bodo po gradu.

Za otrocí poslana družina najde s pomočjo vaščanov po trudnem dolgem iskanju Joba okervavljenega, v omedlevici; v njegovem naročju pa mirno spi ojokana Jelica.

Na nosilnici prinesejo kervavega Joba v grad in splaseno Jelico izročé starišem. Grozen hrup nastane v prej tako tihem zidovju in jok se razlega po vseh prostorih. Kaj se je zgodilo? Kje sta fantiča? Kje Jošt? Job še leži v nezavesti; toliko diha, da se vidi, da je še živ. Jelica pa na vsa prašanja ni vedla in mogla več odgovoriti, kakor da je videla strašne može, ki so bili planili čez nje.

Pridejo drugi poročniki, ki so zasledovali kervave kaplje od mesta, kjer so bili našli Joba. Sredi loga najdejo mertvega Jošta; roka se mu je kerčevito držala mečnega ročnika; beržkone bil je v zadnjem hipu namenjen potegniti, pa ga je smert prehitela. Ne daleč najdejo tudi star umazan turban, dokaz, da so turki še v deželi in da so tu zopet po svoje divjali.

Pečarski spozna svojo in prijatelja Kolničarja nesrečo; zdajci dervi od gradú skozi vas truma jezdarcev, katerim se sveti ljuti serd na obrazih; ako roparje dohité, ukončati je morajo. Oddelek hiti proti jezeru s Kolničarjem na čelu in drugi s Pečarskim se vzdigne proti Celovcu. Razpošljejo se

na vse kraje ogledovalci, bi-li zapazili kje turško četo, ali zvedeli vsaj, po kateri poti je derla iz dežele. Ves trud pa je bil zastonj. Ko da bi jo bila zemlja požerla, nikdo je ni videl, nikdo ni čul praviti o tej zapoznjeni derhali. Kako tudi? Turki so se lahko brezi obotavljanja pomikali poleg Drave proti Štajarju, kjer so vedeli, da še najdejo svojih z ropom preobloženih rojakov; kajti po nižinah poleg Drave bilo je vse prazno, tiho, mrtvo. Razsute vasi so zaostalcem kazale pravo pot.

Job je okreval; mlada terdna postava je prevladala smert, ki je že stala blizo, huda rana je zopet zacelila, pa Job si je v samotnih urah pogosto mislil, da bi bilo bolje za njega, ko bi ga bile turške sablje v logu posekale; saj bi bil znal s svojim mečem tudi nekaj turkov pomahati. Le to ga je tolažilo: Jelico si vendar-le rešil!

Pa babica! Sneho bi naj tolažila zaradi Bogdana, pa sama ne vé, kje tolažbe iskati. V svojej izbi premoli cele dni in včasih plaka kakor nedolžno dete, dokler je Bog ne reši. Malo potem, ko pade prvi sneg, je babica blagosloвила žalujočo rodbino ter mirno končala svojo zemeljsko pot, hrepeneča po Njem, ki v svojej neskončnej modrosti vé, zakaj da pridejo skušnje.

V. Povračilo.

Mine nekaj let. Vsako spomlad so zopet prihruli turki ali lomastili o času spravljena poljskih pridelkov po slovenskih krajih. Matej Pečarski ne ostane doma; križem prepotuje Koroško, obiskuje mesta in gradove, terge in vasi. Kedar dopuščajo opravila, spremlja ga Krištof Kolničar. Nju živa beseda je zmogla izdramiti ljudstvo in deželane k neumornemu delovanju za varstvo in v bran domovine, kedar bi se zopet prikazal vedni, nenasitljivi sovražnik. Mesta so se uterjevala; rov in nakop in visoko ozidje se je kmalo videlo okoli njih. Zbirali so se serčni mladenčiči in možje, vadili se v raznoverstnem orožju, katero je tisti čas spravljaj na dan. Po večih mestih se ustanovijo stoječe posadke; v manjših krajih se pozidajo in uterdé tabori, v ktere prihité bližni prebivalci o času nevarnosti, ter v njih najdejo zavetja. Tudi gradovi se pričenjajo primerno zavarovati; ti naj bi sovražnika tako dolgo zaderžavali, dokler da se zedinijo posadke mest in taborov in združena vojska zamore pregnati sovražnika ter deželo ovarovati pred morijo in ropom.

Posebno je pa Pečarski skerbel med tem za svoj gradič pri jezeru. Na stermem griču je povsodi dal napraviti visoke nakope; vili so se okoli gori do gradu, kakor veliki obroči, drug nad drugim. Ozidje postane višje, širje; orožnica se vapolni z vsem potrebnim in v pozemeljskih prostorih se na kupe spravlja živež za leto in dan. Nabrano je lepo kerdelo po okolici, ktero Pečarski v vseh vojaških umetnostih podučuje. Del tega kerdela je vedno v gradu in neprestano dela na daljem uterjevanju; drugi se lahko, ako veje iz stolpa rudeča zastava, ali sveti rudeča luč, naglo popné na znanih krajih čez nakope in pride gradu v pomoč.

Medtem ko je Pečarski po Koroškej budil in dramil svoje rojake iz spanja, so se po drugih krajih slovenskih žalostne zgodbe godile. Pri Brežicah se je 1475. l. bil nesrečen boj, v katerem so naši predniki raje storili slavno smert, kakor da bi v begu iskali rešitve. Padli so, kar jih je bilo zbranih, pa padlo je ž njimi petkrat več turčinov; samo ranjeni prestrašenemu zmagovalcu padejo v oblast, ktere seboj vleče v sužnost.

Mateja je serce bolelo, videti, kaj da je krivo vkljub vsemu junaštvu Slovencev, vkljub vsemu žertovanju za domovino, da leto za letom prihajajo turki slovensko zemljo teptat, po njej ropat in morit. Združene moči ni! Vezi ni, ki bi vezala vse slovenske kraje, da bi združeni, z vspehom, si pomagali zoper občega nasprotnika. Tej razkosanosti v okom priti, kolikor toliko svoje rojake združiti in tako ukrepiti zoper vsakoršnega neprijatelja, nameni se Matej podati v posamezne kraje.

Zapusti svoj dobro uterjen grad, v katerem je nekaj žalost izgubila svoje moči. Svojej ženi navdihne serce s pogumom, da jej ne bi bilo težko ločiti se od njega, in pri odhodu jej dade zapečaten list:

„Varuj sebe, Jelico in grad. Ko bi pa kedaj nevarnost prikিপela do verhunca, odpečati ta listek, v njem je rešitev.“

Zbrano posadko navduši, da mu naj brani ženo in edinega otroka do zadnjega diha, ako bi tirjala to potreba. „Moja žena, Agata, je od zdaj vaša poveljnica! Varujte svojo načelnico!“

Samo Joba vzame seboj in obišče še Kolničarja naročivši mu, naj dela po Koroškej, da bo o svojem času vse ljudstvo pripravljeno na nogah.

Ko jaše Pečarski, spremljan od nekterih prijateljev čez veliki terg Celovski, nekdo naslonjen na stebrovje pred Kolničarjevo hišo rugljivo gleda za njim.

„Dobro da vém, kamo te nese veter! Zdi se mi, da te dolgo ne bo nazaj, Pečarski! Morebiti nikdar! Pa če tudi prideš nazaj, izpraznjeno gnjezdo moraš najti, ali pa najprej poginem. Le škoda za Jošta! Ta se je ravno spraval iz tega sveta. Dobro se imej, Pečarski!“

Ki je tako pri sebi govoril, bil je Joštov brat, Mihalj, Kolničarjev stražnik.

Pečarski nemudoma obiskuje mesto za mestom po sosednih deželah; kamor pride, prikupi si vsakega, kedar govori. vsikdar prepriča, da mu ljudstvo navdušeno vriska nasproti. Njegova visoka jedernata postava in oživljajoči plamen, ki mu je bliskal iz oči, kedar je govoril o dolžnostih vsakega, ki si svoji ime iskrenega rodoljuba, vnemal je vsa serca.

„Rojaki! Bratje!“ govori v južnem slovenskem mestu pred veliko množino, „vidim vas zbrane iz vseh stanov, vsake verste. Vidim mnogo mi znanih iz naših bojišč; marsikteri nosi častno rano, in temne brazgotine kažejo, da je mnogo izmed vas že sukalo meč za vero naših očetov, za našo domovino. To pripoznava tudi najhuji sovražnik, da je poguma med mojimi rojaki, kakoršen se ne najde kje si bodi. Junaki so, tega imena jim najserditeji neprijatelji ne morejo odvzeti. Kakor daleč moremo gledati nazaj v našo minuloost, rojaki, neprestan boj smo imeli zoper naše protivnike, ki so se vsuli na nas od vseh strani, kakor se ploha vsuje na mirno livado. Čujte! mi smo še! In če nas minuloost ni pokončala, ako nas dosedajni sovražniki niso zmogli, kakor radi, uničiti, mi bi se naj zbalih prihodnosti? Mi bi naj obupali, da nam je mogoče v prah podreti sovražnika, ki nas, ošaben zavoljo svojega števila, zasmehovaje napada leto za letom od vseh krajev? Brezi boja bi se mu naj vdali?“

„Nikdar! Nikdar!“ zagromi glas zbranega ljudstva.

„Utegne pa kdo vendar ugovarjati: Resnica je, da se junaško odvrtačajo napadi, da se z nadnaravno hrabrostjo bije po nasprotnikovih verstah. Pa kaj nam vse to junaštvo, vse to žertovanje pomaga? Ne vidimo li, koliko rojakov izgubljam o leto za letom, ki se v mladosti vlečejo vjeti, ugrabljeni v sovražno deželo, da tamo pozabijo svetega križa in svojega rodú, da izrastejo pri sovražniku poprijemši se njegove vere in njegovega serda do nas, da postanejo

odrasli, naši najhujši, najdivjji sovražniki, besneči zoper lastno kerv, zoper lasten rod! Ne vidimo li, da obnemagujemo od dne do dné, da ne moremo, malo kakor nas je odgnati sovražnika, kterega je kakor listja in trave, da ne bi razsajal po naši domovini? Naš upor, tako bi znal kdo sklepati, je bran umirajočega junaka; naši korenjaki iščejo častne smerti, ker je bitva izgubljena.“

„Mnogo je v tem resnice, a resnica cela ni. Tak ugovor se lahko overže. Mi oslabujemo vkljub vsemu junaštvu samo iz enega vzroka, samo zavoljo ene napake. Kdo ne vé povesti o kralju Svatopluku in njega sinovih? Stari junaški Svatopluk je čutil, da že terka smert na duri življenja. Svoje prelepo, slavno kraljestvo ima izročiti sinovom, želeč, da bi tadi po njegovi smerti ostalo slavno, mogočno, veljavno. Skliče sinove pred se, ter veli pojedinemu butaro šibic prelomiti. Butare niso imeli posamezni sinovi moči prelomiti. Razvezavši pa butaro so šibico za šibico labko lomili: „Glejte deca!“ rekel je Svatopluk svojim sinovom, „kedar mene več ne bo, prevzamete vi kraljestvo. Združene šibice v butaro naj vas učé združenim, složnim biti, posamezno zlomljene šibice naj vam oznanujejo pogubo, ako ste nesložni. — Nesložni sinovi, pozabivši te očetove besede, pogubili so sebe in slavno kraljestvo.“

„Svatoplukov nauk tudi nam velja! Tudi nam glasno kliče: Odstranite napako, ki vaše junaštvo slabi. Da odstranimo jo! Neslogo preč! Združimo se! Nehajmo biti razkosani! Ako naše pokrajine le vsaka za-se skerbi, le vsaka sama se brani, kdo se bo čudil, da posamezni deli s časom onemorejo pred silnimi navali, da tako po tej poti kos za kosom lahko propade, dokler v peklenško veselje svojih protivnikov celoma ne izginemo. Pa izginiti mi nočemo! In ako nočemo, tudi ne bomo! Ako pa izginiti v resnici nočemo, odpravimo toraj slabečo, škodujočo napako, bodimo složni, združimo vse razkosane moči in prihodnost je naša!“

Te in take besede govoril je Matej Pečarski po raznih krajih, raznim poslušalcem. Zastoj ni bilo njegovo govorjenje. Sad se je kmalo pokazal. Vse hrepeni po orožju, vse se sili v brambo vzajemne domovine, vse gori popraviti nesrečo, ki se je Slovencem zgodila nedavno pri Brežicah.

Tako je tudi. Ravno tamo, kjer so pred petimi leti Slovenci slaven konec vzeli, ravno tamo so čutili zopet priderli turki maščevalno šibo. Morali so pustiti življenje, ki se niso v begu rešili; morali so pustiti ves plen, kterega so si bili naplenili na svojem ugonobnem potovanju, in za-

stonj navjeli so tudi veliko število vjetnikov, ki so se zopet zdaj podali v svoje domače kraje.

Po tem slovečem boju pri Brežicah Pečarski ni miroval; zopet prigovarja rojakom, biti pozornim, ter skupljati močno vojsko, kajti neverniki bodo privreli silnejši ko kdaj, hoté sramoto pri Brežicah izbrisati.

Né samo da je svoje rojake tako pripravljaj za prihodnje boje, posreči se mu tudi, da še Hervati združijo svoje moči z močmi slovenskimi.

Res niso mogli turki zabiti, da so bili tako hudo tepeni pri Brežicah; dolgo si ne dajo čakati, da ne bi v ogromnem številu prihrumeli terdovratne Slovence pokončat. Kakor plaz dere iz visočine, vse pred seboj siloma pomandra in razpné, in seboj terga in vlačí, kar se mu ustavlja ter se le mogočnih skal izogiba; tako so ravnali turki. Niso se lotevali uterjenih mest, puščali so močne tabore na strani in silili naprej neprenehoma, požigaje sela in vasi, ki se niso mogle braniti, grabeči ljudstvo, ki se ni rešilo v zavetja, v mesto in tabore. Tako so nabrali blaga kakor nikoli in število ujetnikov narastlo je na pet in dvajset tisoč.

Slovenska vojska se je bila zbrala; Hervati z banom Vulkovičem so tudi bili združili se s Slovenci in zaupno je pričakovala družena moč kristijanov gladne Mohamedance. Ti so se pričeli vračati, kajti silni plen in tolike tisoče vjetih morajo spraviti domu, to je razumljivo. Že davno se ni roparsko potovanje tako obneslo kakor letos. Kako lahko so spravljali na kupe blago in lovili ljudi, ker se Slovenci več ne upajo postaviti v bran! Tako so ošabno prezirali naše prednike. Junaško stopajo proti domu, da si tamo dobiček razdelé. Pa turek obrača in Bog oberne.

Pri Terbižu čaka slovenska vojska vračajoče se turke iz Koroške. Lepe trume, ki se jim precej nenavadno ustavijo na poti, roparje osupnejo. Odkodi to? Nikjer ni bilo videti vojakov, nikjer oboroženih, vse prazno braniteljev in zdaj se prikažejo, ko da bi iz zemlje vstali, v nenavadnem številu! Ker jim je toraj pot preprežena, morajo si jo pa napraviti, morajo gjaure pobiti in z nekolikim pogumom se boče že dalo; tako so se med seboj spodbujali turki.

Veržejo se v boj z obupno predvzenostjo; saj poznajo Slovence iz prejšnjih vojsk; dobro vedó, da jim je tukaj ali zmagati ter neizmeren rop sebi ohraniti ali pa popolnoma poginiti, kajti Slovenci zdaj ne bodo milosti poznali, ker so turki tako živinsko povsodi na svojih potih ravnali.

Česar so se turki bali in po pravici, vresničilo se je. Bil je strašen boj, ljut, kervav, kakor že dolgo ne. Saj je bilo na vsaki strani mogoče ali vse dobiti ali vse izgubiti. Turki izgubijo vse. Petnajst tisoč jih je storilo smert na bojišču.

Pečarski, ki je pri tem boju kerdelu pešcev zapovedoval, prestriže v zvijačnem okretu bežečim turkom pot, da niso mogli se rešiti več. Nikdo izmed njih ne uide. Da bi bil vedel Pečarski, kako se bode tem, ki so živi ostali, godilo, morebiti bi je ne bil raje zajel. Pa Božja previdnost vodila je tudi tukaj pota človeška.

In veselje po tej zmagi! Veselje oprostjenih rojakov, ki so že imeli pred očmi grozno osodo v turškem robstvu! Zopet so svobodni, zopet se povernejo tisoči in tisoči na svoj dom, zopet je domovini dano in ohranjeno toliko sinov in hčer! Da, cela Slovenija se raduje in ako bi nobene druge zmage ne imeli zapisati v knjigo zgodovinsko, z zmago pri Terbižu 1484. l. sme se ponášati narod naš.

Pa ne samo neomejenemu veselju so se vdali zmagovalci, tudi njih popolen serd morali so poskusiti vjeti Turki. Oni, ki niso nikdar milosti poznali, ne najdejo je zdaj; pervokrat ne poznajo Slovenci nikakove milosti. Poveljniki ne morejo ubraniti svojim trumam, da ne bi vjetih turkov ne pomorili. Tudi ni čuda, da je ljudstvo pri pogledu turčinov zdaj zabilo berzdati strast, ter proti načelom svete vere, vjete sovražnike neusmiljeno podavilo. Saj nam pravijo knjige, kaj so turki vse počenjali, moreči in ropajoči po naših pokrajinah. Človeka groza preletava, ako čita o živinskem dejanju turških čet. Mislil bi človek, da so to-le pravljice, ako bi zgodovina ne dokazala resnice. Da so morili, da so požigali, da so pokončavali, da so plenili in ropali in vjetnike seboj tirali — vse to še ni bilo najhuje. Najhuje nam zgodovina le z nekterimi besednicami naznanja in človek si mora želeti, da bi večni Bog obvaroval vsaki drugi narod na svetu pred takim sovražnikom.

Morali so mnogoteri turki grozno smert storiti. Ker je niso zamogli voditelji oteti razkačenim svojim ljudem, gledali so, da se niso neverci mučili nepotrebno, da so urno konec vzeli. Turške vojske, ki se je bila s tolikim naphom vzdignila iz jutrovih dežel, ni bilo več, tako da pripovedujejo pravljice vzhodnih krajih, da jo je zemlja požerla.

VI. Dobro delo.

Na groznem bojišču kupoma leže trupla; imela je smert obilno žetev. Velikanske jame morajo skopati, da se spravijo v zemljo tisočera trupla. Težko delo za pogrebce. Toraj hité pospraviti mertve v hladno krilo, kjer neha vsa vojska, vse sovraštvo. Da pri tolikem številu trupel ni bilo mogoče preiskovati in obračati vsako posebej, je li še kaka iskrica življenja v njem to je gotovo. Mogoče je pri takih priložnostih, da marsikterega preurno zavalé v skupni grob, v katerem ga še le smert popolnoma objame. Pogrebci so ravnokar kup turkov poderli v jamo, da se je skoro napolnila; nekaj merličev še privlečejo, ter lopate zasade, da zasujejo jamo.

„Eden še ima prostora; naj se le stisnejo!“ verže nekdo besedo.“

„Unega-le tamo pograbi, sosed; trave več teptal ne bode, in ako bi na večne čase dečko plakal pri njem.“ Tako drugi odverne.

Nekoliko korakov od pogrebcev leži bogato opravljen turek; svilen turban je ves okervaven in kapljica za kapljico pada po čelu na blede, možko lice. Trepalnice so se sklenile, kakor k večnemu spanju, nikakovega sledu življenja ni v tem truplu. Zravea turka pa kleči, že kar je minil boj, mladeneč tudi lepo po turški oblečen, otroškim letom odrasel, in solze toči neprenehoma nad mertvim.

Pogrebci so terdega serca; to je že tako. Dva prideta ter hočeta turka zanesti v jamo.

„Aga ni mertev, moža, pustita mi ga,“ solzno pogleda mladeneč pogrebca. „Rečem vam, da aga ni mertev, da se bo zopet zavedel.“

Ne zmenivši se za te besede hočeta popasti truplo, pa mladi turek se z mečem ustavi. „Dokler še diham, branim ago, ki mertev ni!“

„Glej no mlado turško kerv,“ reče pogravec tovaršu, „kako se vnema za ubitega rojaka. He! turček! Vtakni meč, če ne, ti posvetim, saj nimaš pravice več biti med živimi. Čuješ, posvetim ti in še tebe zavalim v jamo!“

„V Allahovem imenu vaju prosim, gjaura!“ prosi mladeneč dalje.

„Kaj nas tvoj Allah briga!“ odgovorita terdoserčneža.

„Jaz ne morem, ne smem drugač ravnati; verjemita, aga ni mertev!“

„Kaj bi se toliko obotavljala. Turek je iz pameti ali od vruga. Poderi ga!“ Pogrebčev tovarš potegne meč ter z enim mahljejem meni mladenča končati; pa ta pristriže mahljej in se tako dobro brani, da še drugi pogrebec prime za orožje, jezé se, da se je treba toliko muditi.

Mladeneč se brani po moči, pa proti dvema močnejema mora po malem oslabeti ter nasprotnikoma se podati.

„Raji umrem! Fatima Allah, naj te varuje!“ Vedno slabeye odvrča že ranjeni turek mahljeje pogrebcev.

Job in Pečarski se približata. Pečarski je bil v pogovoru s svojimi prijatelji, Job pa jezdari nekaj spredej pred njimi. —

„Rojaka!“ meni Job prijezdívši blizo, „ta pa ni vi-težka, dva zoper enega!“

„Hodi raji svojo pot, kaj boš turka zagovarjal,“ mu jezno odverneta pogrebca, jezna, ker še nista mogla posiliti mladenča. Joba žalijo terde besede rojakov, ktere je v Celovcu za čas oblege bil spoznal. Da nista bila nikjer posebno v čisljih, to je vedel o nju.

„Jaz turka ne zagovarjam, terdim le, da ni lepo, da je sramotno za vaju, ako se enega samega lotita.“

„Ti molči, pa premišljuj, je lepo ali je sramotno prokletim turkom izdati ter v roke speljati, kakor ti — —.“

Govoreči pogrebec utihne, ko zagleda Pečarskega na strani.

Job obledi; tako obrekovanje mu požene vso kerv k sercu, da to bije, ko da bi hotelo persa raznesti. Stopi raz konja in z mečem v roci strese z levico obrekovalca mogočno.

„Kakor ti — — le dalje, izgovori do konca!“ gromi Job nad njim.

„Sem te zadel? Job, kako si obledel!“ pika pogrebec dalje.

„Govori, kaj sem turkom izdal?“ in silneje strese obrekovajočega.

„Otroka si izdal, če že češ slišati, in nalašč sebe opraskati. Veš, otroka si izdal turkom v logu poleg Verbskega jezera. In če bi tudi ne bilo res — — —.“

Zadnja slovka se že več čula ni, vsaj Job je ni čul, ker je govorečemu ravno meč sunil v hudobno serce.

„Job, to je preneglo! Pervokrat vidim, da te je zapustila hladnokervnost. Kaj ti treba človeka umoriti, ako je morebiti prehudo lagal!“ Tako skuša Pečarski pomiriti Joba, pa po nesreči ušla mu je beseda: „morebiti,“ da sam

čutil ni, in ta besedica zadene poštenega Joba tako, da bi bil raji se zgrudil pod zemljo.

„Ako je tudi morebiti lagal!“ kervavečega serca pri sebi ponavlja Job. „Toraj me sumnjiči, toraj me na skrivnem dolži, da sem jaz kriv — — —.“ Solze ga posilijo.

Jeza se kaže semtertje zoper siromaka, ker je rojaka prebodel. Job toraj sklene po dolgem premišljevanju oditi, — kam? Sam ne ve.

„Dragi Job!“ mu reče Pečarski, ko ga ni mogel potolažiti in odpraviti od njegovega sklepa, „jaz te cenim visoko vsikdar, meni ostaneš ljub in mil, žalosten te puščam od sebe. Kedar hočeš priti, poverni se in Pečarski te bo z razpetimi rokami sprejel. Z Bogom!“

Mesec razsvitlja bojišče in mimo njega jaše poterti Job. Bojišče pri Terbižu mu je vzelo, tako si domišljeuje, poštenje in s poštenjem vse pred svetom. Bog ga bode vodil, za čisto njegovo vest vé On.

V svoje misli utopljen počasi jezdari naprej, mimo nakupičenih merličev, ker še ni bilo mogoče vse pokopati.

Globok izdih mu pride na uho. Li še kdo diha na tem smertnem polju? Morebiti kdo umira zapuščen od človeške pomoči! Job, dobra duša kakor je bil, krene proti mestu, od koder zopet čuje tužno izdihovati. V mesečini vidi tamo, kjer je pred kratkem obrekovalca kaznoval, mladence še vedno klečati pri Turku in hudo plakati.

„Pusti plakanje, Turče! Plak ne bode obudil mertvega. Hvali svojo mladost, ktere so se usmilili kristjanje, sicer bi ne bil več živ!“

„Allah te naj blagoslovi, prijazni gjaur, ker si me rešil pogrebčevih mečev in otel življenje; vedi, kmalo ko si odišiel in drugi, odperl je mili moj aga oči ter dihnil moje ime! Serce mi je poskakovalo radosti, ali, ah! zopet jih je zatisnil, sklenil, in zdaj pač na večno.“ Hudo jame plakati mladeneč. Tolika ljubezen pri nevercu gane našega Joba.

„Umiri se! Toraj prej še v resnici ni bil mertev tvoj aga?“

„Ne! Kakor sem rekel, oči je odperl. Ah, zdaj jih več ne bo!“

„Skerbi tu konja, mladič, morebiti je še pomoči.“ Mladi Turek začuden pogleda Joba in trepetaje prime za uzdo. Job pa odide čez bojišče. Pa ne mine mnogo, ko zopet prikoraka. Posodo vode prinese iz bližnje rečice ter prične globoko rano, usmiljeni Samaritan, spirati nesvestnemu. Preko čela ga je silno zadel meč, težko da bi kedaj več

oči odperl. Pa ne samo glava bila je ranjena, tudi roki in nogi ste bili nasekani in toliko kervi izgubiti, ni čuda, da ne bi obnemoglo in ustalo serce. Pa ko da bi ga skrivna moč priganjala, Job se le trudi. Obvezavši vse rane in odstranivši vse, kar bi tesno bilo truplu, uliva mu po kapljicah močnega vina v posušena usta in ogreva mu oterpenele ude. Zastonj! Ura mine za uro in tako Jobu up, da bi njegov trud kaj opravil. Z glavo majaje vstane in pogleda mladenča, ki je nepremakljivo gledal v dragi mu blede obraz.

„Ne zapusti me, prijatelj!“ v solzah prosi Joba, „ne zapusti me in tvoj Bog ti bode plačal! Ahmet-aga mi ne sme umreti in ako Ahmet-aga umre, umrem tudi jaz tu. Kaj bo Fatima potem?“

Job se loti na novo dela; vse, kar je kedaj čul ali čital, vse kar more, porabi, da bi zmogel unetiti iskro življenja, ki morebiti sredi serca še pičlo tli. Mesec se nagne in že pričinja veti hladna jutrajna sapa. Tudi tenka megla se širi po nižini in rosi blede lica nepokopanih na bojišču.

Mladeneč prične veselja ploskati; zapazilo je bistro oko, da stopa po malem kerv v lica dragega age. Iskra se je srečno ohranila, življenje se širi od serca v ude. Persa se rahlo vzdigajo in dihanje prinaša zopet rešivnega zraka v pljuče. Tudi žila prične počasi biti, in zaostala kerv se zopet pretaka.

Ahmet-aga, kakor mu je ime, odpre trudne oči. Joba pogleda tako milo in prijazno, kakor po dolgej ločitvi pogleda prijatelja prijatelj. Ozre se na mladenča. „Hasan! — Fatima!“ sladko izgovori te imeni in težke trepalnice padejo čez ljubeznipolne oči.

Ko razvidi Job, da se življenje množi in krepko napreduje, vzame obujenega Turka v naročje ter ga počasi in rahlo nese iz bojišča, mladenec pa, nevedoč se mu li sanja tolika sreča, ali je resnica, da mu aga zopet živi, s konjem stopa za njima. Lahko je bilo najti hišo v bližini, zapuščeno od prejšnjih prebivalcev. Jutrajno solnce posije skozi oknice na Ahmeta, čedalje krepkeje sopeče in nova moč ga prešine. Zopet odpre oči; gleda zdaj Joba, zdaj Hasana mladenča in njegov pogled je poln hvaležnosti in nežno smehljanje mu poleti okoli bledeh ustnic. Skozi oknice se vidi na bojišče; tamo pogrebci nadaljujejo grozno delo. Ko da bi vročo hvalo poslal proti nebesom, pogleda aga kvišku.

Ne traja dolgo, ranjeni tako shujša, da Job skoro obupa, da bi ušel protečej smerti; vročnica, naslednica hudih

ran se Ahmeta polasti ter skuša ugasniti njegovo življenje. Job zavzet posluša bolnika, ki blodeč čudne besede izgovarja : „Kristijan, da kristijan — si — bil! Zopet si! Hasan tudi! Fatima — tudi! Ne več — Ahmet — Ben — —!“

Jobova skerb prežene tudi vročnico; bolezen je bila prišla do verhunca, ter zdaj neprestano umikala se zdravju.

Kakor da bi svojega brata otel, imel je Job veselje, da Ahmet okreva in prihaja krepko zdravje. In Hasan je prepeval vse mogoče; kamo bi se djal od veselja, dečko turški ni znal.

„Moj predragi dobrotnik!“ seže aga Jobu v roko, „za Bogom se imam tebi zahvaliti, da ne ležim tamo doli v črnej zemlji! Job! To ti naj zadostuje, zopet sem kristijan! Spremiti me moraš v Carigrad po moje premoženje in po Fatimo. — Tukaj se hočem potem naseliti, tukaj živeti, tukaj umreti!“

Kmalu postane hiša osamljena, prazna.

VII. Vragova družba.

Ko je živel Matejev oča, stari Pečarski v Levovem gradu, ko še ni imela dežela poskušati turške nadloge, imela je vendar mnogo terpeti od domačih roparskih čet. Pa ne sme se misliti, da so bili to samo navadni roparji, ki se plazijo po gostih šumah, v berlogih ali razvalinah stanujejo ter kakor divja zver po samotah živé. Bili so ti roparji, kakor se reče, iz boljših stanov, nekteri so v oholih gradovih zagledali ta svet in v mladih letih se jim še senjalo ni, da bodo pozneje mojstri v roparskem rokodelstvu. Drugi so se narodili v bogatih mestnih hišah ali na kakem odličnem dvoru v deželi, in dokler še ni bilo ugasnilo materino oko, so še pridno morebiti molili ter se naučili tudi péte Božje zapovedi in sedme. Pa spremeni se tako lahko vse na tem spremenljivem svetu! Tudi priložnosti so bile tako zapeljive, da je bilo le nekoliko hudobe potrebne v sercu in korak je bil storjen, akoravno je peta in sedma zapoved Božja s perstom žugaje svarila prelomiti jo.

Ti bolj imenitni roparji toraj se niso klatili kakor navadni po temnih lesovih. Čemu tudi? Kedar so kakšne prav umetno izpeljali, so si mirno porazdelili, kar so si bili pridobili, potem se pa enako mirno podali vsak na svoj dom. Grajščak v svoj grad, mestjan v svojo lepo hišo in tako zaporedoma. To navado so imeli, da so pri svojem delu, kakor so nedolžno imenovali svoj roparski posel, ra-

bili drugo obleko, kakor so jo sicer nosili, in znali so tako premeteno svojim poštenim licem drugo podobo dati, da jih nikdo ni spoznal, akoravno so morebiti malo prej bili gosti pri njem in ga prijateljsko objemali. Bili so pač imenitni, učeni roparji.

Takih družeb je bilo več po deželi; dežela je ni mogla zatrei, ker je imela premalo moči, nekaj pa tudi, ker jih ni bilo skoro mogoče zgrabiti. Prikazale so se tu pa tam, pa izginile, ko da bi pihnil.

Največ se je govorilo o tako imenovanej vragovi družbi. Udje te družbe so morale same izverstne glave biti, to so kazala vsa njih djanja. Še mesta niso bila varna pred njimi. Ako so mestnemu županu prijazno naznanili, da ga pridejo to noč obiskat, gotovo je župan skerbel za svoje in mestno varstvo, da je straže pri vratih in posebno pri svojej hiši pomnožil. Med tem pa, ko so vsi prebivalci stali okoli županovega poslopja ter radovedni čakali vragove družbe, so zvitni roparji na nasprotnem koncu kje masten rop izverševali. Seveda se je zdajci poizvedlo, kje da vragova družba tiči in vse prebivalstvo in vse straže so divjale na nasprotni konec ter med potjo se rotile, da je zdaj odklenkalo hudobnim tovaršem. Pa hudobni tovarši so že bili davno izginili in ravno že svoje zločinstvo uganjali v zapuščenjej županovej hiši, prišedši urno na drugem koncu v mesto. Skozi vrata ali čez ozidje, to se nikdar ni dalo natanko določiti.

Kakor se je pozneje pokazalo, bil je glava tej vragovej družbi, čislan mož; Urh Grobekar je bilo temu narobe korenjaku ime. Od starišev je bil podedoval zadolženo posestvo in grad, bolj razvalini podoben, kakor stanovanju plemenitaša. Pa plemenitaš je hotel biti pred ljudmi, pred svetom in ker mu je za to mnogo pomanjkovalo, kar svet najbolj čisla, bogatije, tuhtal je Urh, kako bi prišel po ne navadnej poti do bogastva, in ž njim do slovečega imena. Začne z malim. Vedel je dobiti najprej na kmetih take izgubljene može, kateri so bili tako rekoč za njega vstvarjeni. Te je podučeval tako dolgo po svojih pravilih, dokler se mu niso vdali z dušo in telesom. In ljudi popolnoma v svojo mrežo zaplesti, za to je bil Urh glava. Mala družbica je začela svoje rokodelstvo na posameznih dvorih. Urh naznani mesto, kje se nevidoma snidejo in napadli so kakšen samotni gradič ter vsikdar srečno odnesli svoj rop. Čim bolj je rastlo premoženje in imenitost Urhova, tim bolj se je množila družba. Pristopali so k njej s časom brezvestni

mestjani in zadolženi grajščaki. Čedalje se je širil strah pred vragovo družbo. Ker je Urh znal izbrati sposobne ljudi, se ni bal izdajalca, in ga res ni bilo; delež je bil vsikdar obilen, da je vsakega uda zadovoljil. Urh si postavi nov grad, vzame za ženo svojega prvega družnika hudobno hčer in v kratkem je bogatin prve verste. Reveži so se ga bali in bogatini so se mu vklanjali ter ga občudovali. Da je Urh hudodelnik, kdo bi si to mislil?

Pa stari Pečarski si je vendar pričel misliti, da Urh ni po pravici bogatin postal. Merzelo je poštenjaku, videti, kako se Grobekarski plemenitaš ošabno nosi v najsičajnejših družbah, poznavši prvotne razmere njegove. V tako kratkem času samo posestvo ne obogati človeka in Urh se vendar nikdar ne briga za svoja zemljišča! Podedeloval ni, sejati ni, kupčeval ni, odkodi bogastvo? To mora uganiti stari Pečarski.

Vragova družba je čedalje prederznejša, in nikjer jej ne spodleti. Kamor naznani, tje pride in odnese z dobrega ali po sili svoj rop. Ljudje so se bili že navadili, da so se vragovej družbi odkupovali po visoki ceni od dalejšega oropovanja.

Urh tudi pride mnogokrat obiskat starega Pečarskega na Levov grad. Vselej se vede kakor prvi plemenitaš in bogatin cele dežele. Rad obrača govorico na vragovo družbo ter se neizmerno huduje, da ni mogoče te deželne nadloge iztrebiti.

„Čudno je, dragi moj,“ beseduje Urh, „čudno zares, pa tudi sramotno za nas plemenitaše, da kaj takega terpimo. Tebe še ni počastila vragova družba? Mene tudi ne. Tvoj in moj grad jej je preterden; pa boli me, da drugi toliko terpé! Da pa ni ene, edine zvijačne glave v deželi!“ izdihuje Urh. „Ti, Pečarski bi znal kaj svetovati, kako bi se tej družbi konec storil.“

A Pečarski ni vedel ali ni hotel svetovati, rekoč, da ni varno o tej zadevi kaj početi; kakor skušnja kaže, vragova družba precej dađe poskusiti, kaj svetovanje koristi.

Bil je prijeten poleten večer. Ker ni bilo mesečine, so zvezde tem vidneje migljale in rahel vetrič je pihal okoli gradu. V njem je bilo pa nočoj vse živo. Urh je bil prišel z vso svojo rodbino ter svoje tri sinove predstavil Pečarskemu. Pesmi so donele, v gradu je bilo samo veselje doma. Posebno Urh, prvi imenitnik v deželi, kakor se je rad dal zvati, je bil posebno poln šale in kratkočasnic. Vedno je polnil čaše, ter napival Pečarskemu in vsem njegovim,

terdó, da ga ni plemenitaša nad njim. Pa Pečarski se je pri sebi čutil, opazovaje, da Urh malo ali nič ne pije, njega pa vedno sili in druge, kar jih obsega sobana. Misel mu pride v glavo, da se je vstraši. Pečarski, je li tebi to noč namenjeno? —

Urh se poslovi, Celovškemu plemstvu je obljubil, da pride gotovo nocoj. „Bodi zdrav, moj največi prijatelj,“ Pečarskemu stresa desnico, „upam, da me kmalo tudi ti obiščeš. Zdravstvuj!“

Urh in njegovi odidejo, Pečarski pa vzame peterico svojih hlapcev ter se poda z njimi v prostore pod sobano, ki je ravnokar odmevala veselja.

Gospodar velí prišedši nazaj k počitku, naroči, naj se pogasnejo luči, naj se nikdo ne vsplaši, ako vstane tudi truš v gradu, migne hlapcem in stopi zopet v sobano; vsede se za obloženo mizo.

Dolgo čuje stari Pečarski pri berlečej luči. Vse mirno. „Zakaj si delaš skerbi? Čemu sumiš o njem, ki ga je vendar sama odkritoserčna prijaznost? Zapri sobano, idi počivat! Ne misli slabo o bližnjem!“

Pri teh mislih prime za luč, pa jo nehoté zopet dene nazaj. Pogleda skozi okno. Na ravnini pred gradom se ravno zbira truma černih možakov, in ko zadnji doidejo, pomikajo se skupno naprej; vrata jim ne zavirajo pota, odprejo se urno in tiko. Še nekoliko trenutkov in že stopajo v sobano.

„Vragova družba!“ nekdo zakriči izmed černežev, ko so vsi v prostranej izbi.

Stari Pečarski vstane ter z zvončekom pozvoni; stopi dva koraka nazaj med podvoje vrat do svoje spalnice. Še en pogled na zbrane černo opravljene može s črnimi krinkami na obrazih; še eno znamenje z zvončekom in gromu enaki tresk spreleti grad, ko da bi strelni prah polovico zidovja razgnal v zrak. Strahom poskočijo grajski prebivalci iz postelj ter prileté skupaj. Sobano odpró previdno. Na nasprotnej strani med vrati stoji stari Pečarski, pód sobane je izginil, iz globočine se pa čuje ječanje, izdihovanje, kletev. Na drugo zvonenje bil se je pogreznil pód in vragova družba se zrušila globoko v podzemeljski prostor, iz kterega nikdo ubežati ne more.

Vreli so ljudje od vseh krajev v Celovec, ko se je mahoma razvedlo, da je vjeta vragova družba in da bođe v glavno mesto prignana in tamo obsojena. Načelnika te družbe hotel je vsakdo videti.

Vse ude te toliko sloveče družbe povežejo drugi dan v globokej pasti; le dva sta se bila ubila in še nekteri drugi se malo poškodovali. Ko je priženejo na ravnico pred gradom ter jim krinke potergajo iz obrazov, zavzeti se je moral vsakdo spoznavši posamezne osebe te vragove družbe. Bili so večidel imenitni možje, grajščaki in mestjani, prvaki mest in trgov, ki so sloveli med svojimi somestjani, kot največi poštenjaki. In prvi plemenitaš, kakor se je imenoval, blizo in daleč, bogatin, s katerim govoriti je že bila velika čast, ta je bil Urh Grobekar, načelnik vragove družbe.

Urhu kar nič ni bilo po volji v železju; z zobmi škripaje stresa verige in Pečarskega kolne: „Edina zvita buča si bil v deželi, pa kesal se bodeš za to. Urh ima dobro izrejene sinove!“

Sodnija kmalo konča; vsi družniki so si prizadevali drug drugemu kolikor mogoče škodovati in tako so prišla na svitlo neštevilna hudodelstva. Sodba je bila za vso družbo, ki je imela blizo petdeset udov, enaka: Na vislice. Premoženje vseh družnikov se je pobralo, in popravila se kolikor toliko časna škoda, katero so učinili roparji.

Sodišče zunaj mesta, kjer so bile postavljene vislice, je bilo nekega jesenskega jutra polno ljudi. Vragove družbe družniki so prejemale plačilo. Zadnji, ki je grozno vervico vzel okoli vratú, bil je nje načelnik Urh Grobekar. Še na svojej zadnej poti bil je ošaben, ter iz smertnega odra zaničljivo plunil na zbrane ljudi.

„Škoda za tako glavo!“ djal je rabeljnom. „Take ne dobite več v roke!“

„Žuri se! Vrag te komaj pričakuje!“ mu prigovarjajo rabeljni ter ga končajo.

VIII. Trije bratje.

Dva dni pred smertjo bilo je Urhu dovoljeno, svoje sinove poklicati k sebi, ter vzeti od njih slovo; žena je bila že umerla pred letom. Najstareji sin je bil okoli petnajst let star, najmlaji deset; vsi čversti dečki, serčnih, celó preserčnih oči, kakor oča, sicer po obrazu mu nepodobni, in tudi med seboj različni. Kakor je bil najstareji prijetne postave, gibčen in živ, tako je bil najmlaji čokast rumenih las, tihega vedenja. Srednji pa je bil nekaj temu, nekaj unemu bratu podoben, le da je bil najbolj izgovoren, kričav, razposajén. Zato je bil tudi Urhu najljubši in ker ga ni-

kakov pripetlje, nikakova zgodba ni spravila v jok, preroval mu je oča, da bo iz njega še kaj posebnega.

Sinovi stopijo v ječo. Videti očeta v železju, zaplakata glasno stareji in mlaji, srednji se pa na vse lice prične smejati, da še očeta v smeh posili. Morata toraj tudi solzeča se brata pustiti plakanje.

„Lepo, da ste prišli, otroci moji! Posušita vidva solze, pogledita, kako vama je brat vesel. Bodimo veseli zdaj, saj je poslednjokrat, da smo skupaj! Kar se je zgodilo, se ne more več spremeniti in ako mene izgubite, mislite si, da je moralo tako biti. To bode tolažba za vas, da nikdo svoje osodi ne uide.“ — Z očetovsko ljubeznijo ogleduje si sinove, pa vsak otožen občutek potrpe v persih, da ne bi se žalostnega, potertega pokazal otrokom svojim.

„Ne zapustim vam ničesa, kakor slabo imé; še tega vam ni treba nositi, bolje bode za vas na svetu. Vedite se dobro in ako vam poslednja želja moja kaj velja, izpolnite jo po moči. Kakor jaz moram konec vzeti, tako vošim onim, ki so ga krivi, čašo terpljenja. Prašam vas toraj, ljubi sinovi, hočete smert očetovo maščevati?“

„Hočemo, terdno obljubimo, da jo čemo!“ povdarjajo sinovi. —

„Dobro. Pečarska rodbina naj čuti vašo jezo pred vsem; njo skusite pokončati, počasi, ud za udom. In zraven naj vé, da je to kazen za moj pogin. Kolničarji so tudi gledali, kako bi mi škodovali; predrugačili so sodbo tako, da pridem mesto prvi, zadnji na versto in prej — pa saj bodele lahko, ako vas bode mikalo sami videli, kako bo vaš oča končal. Na Kolničarja ne smete popolno zabiti. Verlo se obnašajte po svetu, verlo kakor sem se jaz, pa samo pozor, da vas tak konec ne doleti. Jon, ti si najstareji, glej posebno na Mihalja, Jošt se bode že preril skozi svet.“ —

Ko so vragovo družbo obešali, splezali so na verbo pri sodišču trije bratje, Jon, Jošt in Mihalj. Iz verbe so dobro videli na vislice in vse, kaj se tam dela. Ko pride njih oča Urh na versto, se Jošt glasno nasmeji, brata pa se ihtita. Načelniku vragove družbe se udje polomé prej kakor ga obesijo. Urh še obraza ne spremeni v groznih bolečinah, ostane zaveden do zadnjega diha ter še pogleda na verbo, iz ktere je bil spoznal Joštov smeh. „Tako konča junak, brateca, in vidva sta toliko enaka našemu očetu, ker tukaj pobožne solze prelivata, kakor zajca levu. Dobro se imejta, Jošt pojde svoja pota!“

Skozi solze gledata Jon in Mihalj, da se Jošt ne šali, ker urno pleza iz verbe, ter se, prej ko moreta ubraniti, v množini izgubi.

Jon in Mihalj ostaneta še nekaj let skupaj, pa poiskala sta si zdajci po očetovem koncu druge kraje, kjer bi ju nikdo ne poznal. Ko nekaj let mine in se nihče več zmenil ni za vragovo družbo in nje načelnika, poverneta se dečarja zopet, spominjajoča se še vedno očetove želje, v Celovec.

„Ti si najmlaji, Mihalj, vzemi najlahkejši del in skusi — Kolničarjem poplačati prijaznost do najinega očeta. Jaz prevzamem Pečarskega.“

Mihalj se poda v službo h Kolničarjevej rodbini in Jon poišče Levov grad. Pričele so turške čete dohajati tudi v Koroško in taki časi so se Jonu posebno ugodni zdeli. Veselja mu je igralo serce, ko začnejo turki neko jutro naskakovati Levov grad, kakor smo že omenili. Pri prvi priliki se ukrade čez ozidje in turkom pokaže mesto, kjer bi se dalo prav ročno zlesti v grad brez ovire, pa se premagati posadka. Le skerbnost starega Pečarskega, ki je še bil o pravem času zapazil popuščeno mesto, ubrani, da ne preleze mnogo turkov v grad. Grad se otme, pa stari Pečarski pade v kratkem borenju, in sina Benjamina pograbi berzen Turek ter plane čez obzidje k šotorom nazaj.

Jon je bil s tem začetkom celoma zadovoljen; hiti v Celovec bratu Mihalju povedat, kako dobro se je prva poskušnja obnesla. Odtodi v Levov grad babici poroči, da je to še le začetek. Saj vemo, koliko je zguba moža in Benjamina starici žalosti prizadela!

„V Levovem gradu sem doigral; nadaljevati boš moral ti, če Jošta več ne bo. Midva se ločiva, mogoče za dolgo časa, Mihalj. Ne zabi nikdar očeta. Kedar zopet pridem v te kraje in tebe še najdem, zavzel se boš nad Jonom, to ti rečem. Ako se mi posreči, — in up me spodbuja, — mojemu očetu na čast mora goreti cela Koroška, mora se razrušiti vse, da kamen ne ostane na kamnu in mora občutiti vse, kar diha, kaj se to pravi, Jonovega očeta na vislicah končati!“ Jon odide.

Mihalj tudi pride k Pečarskim, pa kmalo zopet poišče Kolničarje. Kaj bi tamo tratil čas, ker mu sreča ne sije, si misli Mihalj. Kako umevno je bil našagal berv, prepričan, da morata Jelica in Bogdan pasti v prepad, pa je le berv zaropotala v globočino! Ko se pri Kolničarju povzdigne do službe stražarja, vemo, da se je bil prikazal Jošt in

pervi izmed bratov končal življenje, — usmerten od starega Turka. To je Mihalja zopet hudo jezilo, kajti on je bil zbral kerdelce nevercev, da ugrabijo otroke; pa mu brata prebodejo! —

Več sreče pa je imel Jon. Poln serda do svojih rojakov kristijanov, pada se med turke. Postane najdivji Mohamedanec, kakor je vsak odpadnik najbesneji zopernik reči, od ktere je odpadel. Tako tudi Jon. Svete križe podirati, cerkve kristijanov rušiti, kristijane moriti in pokončavati, v tem se skuša Jon — ali kakor se zdaj turek imenuje, Ali — odlikovati in ne brez uspeha. Ne le da je ves gorel za Mohamedovo vero, bil je tudi neustrašen, ne boječ se največe nevarnosti. Turški poveljniki so radi izročevali temu odpadniku najprederznejše poskuse, bodi-si priti na ozidje kake mogočne terdnjave, ali predreti versto sovražnikov ali sredi sovražnega taborišča umoriti poveljnika in tako napraviti zmešnjavo, ktera se je turkom potem dala dobro porabiti.

Belili so si pa turki glavo, kako zamore Ali priti sredi nasprotnikovega ležišča, si vse pregledati, ter začeti nalašč s sovražniki prepir; ko se naposled večini in sili mora udati, še pové, kdo da je. To je veselje v sovražnem taboru, da je zviti, nevarni Ali vjet! Drugi dan ga bodo obesili ali ustrelili; toraj treba dobro stražiti in paziti na premetenega toliko škodljivega vjetnika. Prejde noč in pride jutro, pa sredi mnogih straž Ali ni več; pustivši železne verige in vervi, s kterimi so ga menili povezati in vkleniti, da se zganiti ne more na mestu, pride med svoje nazaj. Niso vedeli turki, kakovega očeta je Ali imel.

Tako stopa Ali od stopinje do stopinje vedno više. Skaže se pogumnega kakor previdnega v hudej vojski turkov zoper krimške tataré, kterim je bil v zvijači kos. Posebno se pa priljubi Bajazetu I., ki je moral svoj prestol še le utrditi zoper mlajega brata Džema. Bitva je bila že skoro izgubljena za Bajazeta in brat Džem je bil dal povelje, Bajazetu, kakor se vjame, glavo odrezati, ter mu jo prinesiti, kar privérši Ali z nekimi stotinami konjikov, Džemove čete nenavadno prime na strani, ter je v tako nerednost spravi, da se spusté v beg. Tudi Džem je komaj odnesel peté.

Še tisti dan postane Ali — poprej Jon — paša s tremi repóvi. Bajazet I. mu podari še mnogo bogastva ter ga naimenuje vojskovodjo azijatskih trum. Rad bi bil videl že zdaj Ali-paša, da bi ga sultan postavil na čelo zahodnej

vojski; zdajci bi se vzdignil v znane kraje, kjer je zagledal svet, kjer je živel mladostna leta in kjer je videl očeta sramotno končati. Pa ker sultanovej oblasti več nevarnosti žuga od izhodnih divjih ljudstev, ker se proti Azijatom potrebnijejo zvedeni vojskovodje, ne more še Ali svoje želje izpeljati.

Rojeni Mohamedanci se jeze nad nekdašnjim gjaurom, ker spodriva vse turške imenitosti. Zavidajo mu velikansko srečo, ki ga obdaja povsodi vsikdar. Tu izgubi čislan poveljnik važno bitvo; Ali-paša se postavi na njega mesto, da dožene, kar je predniku spodletelo. Ali-paša ne potrebuje toliko vojske in sovražnika vsakokrat premaga. Kjerkoli se nezgoda pripeti turškim vojniam, Ali-paša pride in gotovo je nesreče konec. Podverže premnoge dežele sultanu, razpodi vse nasproti mu veržene vojske in še le, ko nijednega sovražnika ni več na vzhodu, pokliče ga Bajazet sultan nazaj v prelepi Carigrad ali Štambul, kakor to čarobno mesto turki nazivljejo.

V tem slavnem toliko opevanem mestu prebiva Ali-paša v poslopju, sijajnem, kakoršna le vzhodni kraji poznajo. Tu se lesketa mramorja in zlata in biserov. Kamor oko pogleda, ostermi nakupičene bogatije, kinča razstavljenih dragocenosti. Predrage preproge, kakoršne le jutrovi kraji izdelujejo, se prostirajo po tleh, in noga ti mehko, tiho stopa čez. Ako odstraniš težka, svilena pregrinjala, pripuhté skozi okno iz umetnih vertov vonjave, da te njih milina omami in pred tvojimi očmi je morje s svojimi ladijami in barkami. Ali-paša prebiva zdaj v zemeljskem raju.

Po sobanah se sprehaja, ker se še mu ni oko naveličalo tolike sijajnosti. Kako siromašen, kako prazen je pač bil grad, v katerem se je rodil in ki je vendar toliko slovel, kako ponižen proti tem gizdavo okrašenim prostorom! Tukaj vonja čistejši krepkejši zrak, lepše, vedno jasno nebo se razteguje tu nad Carigradom in Ali-paša se ne more nagledati neštevilnih zvezd, ki tu kinčajo nebeški strop, in ki vse veseleje, vse živeje migljajo, kakor tamo v daljnjej deželi, iz katere je prišel in v katero zopet pojde očeta maščevati!

Pri oknu obstoji ter zrè na morje, ki se v zahajočem solncu zlata in na gradove, ki se v njem ogledujejo, in na prijazen griček tam na strani; iz njega se tako ljubo smeji belo zidovje, kakor prvi zvonček spomladi.

„Fazil!“ nagovori sužnega strežaja, tebi je znano, kdo tamo gori prebiva? Rečem, da bi rad, če ne rajši ondi stanoval. Tukaj je tako obširno!“

„O slavni paša, ki te ljubi Allah in Mohamed prerok njegov, vedi, to je prijazni Fatimin dvor, in posestnik bi se gotovo ne obotavljal ga tebi, slavni paša, prepustiti, da je v Carjemgradu: ne vé se, kje da zdaj živi in kedaj se poverne.“

„Praviš, Fatimin dvor? Odkodi imé? Čegavo posestvo?“

„Ahmet-aga se imenuje posestnik; če še živi, če se ga ni smertni angelj Azrael z mogočno roko dotaknil! Voj-ska, s katero se je podal nad kristijanske pse se je uničila in Ahmet-aga morebiti ne vidi več Fatiminega dvora niti lepe Fatime, po kateri se poslopje imenuje! In, če Ahmeta ne bode nazaj, roža Fatima žalosti zvene. —

IX. Ahmet-aga.

Al Valid se zove hribček, kterega venča beli Fatimin dvor. Cvetóči vertovi se vijó okoli okusnih stavb in oko ne vé, bi li občudovalo prekrasen razgled po Carjemgradu, po morju do daljnih modrih gor, ali bi se radovalo lepote, ki jo podaja vert s svojimi rožami in cipresami in imenitnimi vodometi. Pa v ta vert zdaj nikdo ne prihaja; vrata so zaperta in vratar je zapustil že davno svoje mesto, ter z večo ljubeznijo cvetice goji in drevesom zaliva, kakor da bi se pri vratih dolgočasil. Kdo bi tudi zdaj prišel? Odkar je dobri aga zapustil Fatimin dvor, postalo je tiho v njem; če se ne poverne več, bode postalo tiho kakor v grobu.

Vratar z glavo pomaje, ko vidi na ogledniku solznega očesa stati svojo žalujočo zapovednico. Bog sam vé, kolikrati je že prežila tamo, ter zerla na priplavajoče ladije, ko da bi bistro njeno oko hotelo spoznati med popotniki pripluvšimi svojega dobrotnika.

Približa se ogledniku mladeneč, berhka postava.

„Fatima, prosim te, uterni solzo, utolaži se! Aga pride nazaj; molil sem za to danes, in reklo mi je v sercu, da zastonj ne molim. Fatima, aga pride zopet!“

Nagovorjena se smehljaje oberne proti prišedšemu ter mu roko poda. Nje obraz nam zdaj pové, da Fatima ni iz tega podnebja, da je iz drugega verta tu-sem presajena cvetka. Nje žareče, černo oko nehoté spominja na lepe ži-

vahne prebivalce čerkeskih gor, na ponosni, v Kavkazu živeči človeški rod. Fatima je Čerkeska.

„Aga pride zopet, Ibrahim? Kako lepo, da moliš za to. Moli tudi za Hasana, saj veš, da je moj brat! Ibrahim, ako ti molitev usliši tvoj Bog, rečem ti, da pustim Mohameda in njegovo vero in se poprimen križa, kterega ti častiš.“

„O Fatima, da bi se to kmalo zgodilo! Vsaki dan prosim milostivega Očeta v nebesih, da ti dade spoznati resnico, da veruješ v Njegovega Sina, ki je odrešil svet, da postaneš kristijana.“

„Kako pa moliš, Ibrahim, in tvoja molitev, kako se glasi?“ vpraša Fatima.

„Gospodovo molitev v ta namen molim in vém, da zastoj ne molim.“

„Gospodovo? Kakega Gospoda?“

„Mojega in tvojega, Fatima! Gospoda nebes in zemlje, ki je prišel na zemljo ter nas to molitev učil! Od Boga je ta molitev.“

„Uči me je! Kakšna je?“

„To je Gospodova molitev: „Oče naš, ki si v nebesih! Posvečeno bodi Tvoje ime. Pridi k nam Tvoje kraljestvo. Zgodi se Tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh. Odpusti nam naše dolge, kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom. Ne pelji nas v skušnjavo, temveč reši nas od hudega. — Fatima reci, se li dade lepše moliti? — Vse se lahko zabi, kar človek znađe in vé, a te molitve si nikdo več ne izbriše iz spomina, iz serca, kdor je zaznal nje lepoto.“

„Toraj je aga ni pozabil, saj je iz dežele kristijanov kakor ti! Ahmet ima v svojej spalnici križ in ne čudila bi se, ako ta Fatimin dvor postane ves kristijanski.“

„Tega bi se jaz veselil! Ahmet aga kristijan, Fatima kristijana, v Fatiminem dvoru sami kristijani! Tedaj se zopet imenujem Lenart, kakor nekdej. Pa, povedi mi, Fatima, kako je prišlo, da Ahmeta kakor očeta ljubiš? Od kod je aga in kako vaju je osoda pripeljala skupaj?“

„Ker ti še nisem obširneje govorila o dragem Ahmetu, izvedi zdaj več o njem. Ahmet se ni v krajih rodil, v kterih bivajo Moslemini; pri njegovej zibelki niso stali ter ga občudovali spoznovalci Mahomedove vere. Daleč od todi se je rodil v deželi kristijanov; Levov grad je Ahmet-aga imenoval svoje rojstno mesto. Kao vé, kje je Levov grad! V njem je preživel Ahmet svoja prva leta; bilo mu

je pri kristijanih Benjamin imé. Rad se je Ahmet spominjal te dobe, ter najraje mi pravil, kakov je bil Levov grad, okolica in jezero blizo. Moral bi spoznati svojo domačijo, ko bi prišel zopet v isti kraj. Z bratom si je igral po gradu, z materjo molil in očetu plezal na kolena. Pa kratka je bila ta zlata doba detinstva. Zgodaj, še v nežnej mladosti moral je zapustiti grad in brata in očeta in mater. Turki so ga iztergali iz dragega doma. Grad so oblegali ter prisilili vanj. Nastane borba in koj v začetku potegne Benjamin Turék k sebi ter vleče ubogega fantiča v turško taborišče. Moslemini zapustijo ondotne kraje in ž njimi Benjamin, od turkov Ahmet nazvan. Poveljnik tiste trume si ga prisvoji ter ga pripelje seboj v Turčijo, na svoj dom. Tukaj ga marljivo podučuje v Islamu, da bi vnetega Mohamedanca iz njega izredil, in Ahmet, ne čuvši več leta in leta o kristijanstvu besedice, postane s časom Moslem in, spominjaje se še vere detinskih let, kakor prijaznih sanj. Osoda Ahmetova v hiši tega Turka ni bila preterda. Nemoč se jej ustaviti, rešiti sebe in sebi vero križa, poprijazni se ž njo in mlada leta se kmalo privadijo v tuje razmere.“

„Tako je postal Benjamin iz kristijana turški Ahmet. Prej ko umre dosedajni njegov gospodar, priporoči priljubljenega Ahmeta svojemu bratu, ki je bil ulema, viši turški duhoven. Ko brat zatisne oči, pograbi ulema premoženje njegovo, ter že preračuni, za koliko bode Ahmeta prodal; ulema je više cenil nekaj zlata kakor sužnega Ahmeta. Spravi vse po bratu mu pripadle sužnike na barko, namenjen se ž njimi prepeljati v bližnje pomorsko mesto, na človeški semenj, da bi tamo za svoje robove skupil kup zlata. Pa barka trešči ob skalo ter se razbije. Ulema vidi, kako hladni valovi zagernjujejo sužnike in sam že na pragu smerti, še izdihuje, koliko je izgube vsled utopljenih sužnjih. Že po njem stegujejo valovi smertne roke, že ga dervé seboj in skušajo suniti ga v globočino, ko mu priplava le nekaj zlata mu vredni Ahmet na pomoč, in sebe in zlatoljuba srečno spravi na breg. Ta prigodjaj vendar-le izdrami skopega moža, da odsedaj človeško življenje več spoštuje, kakor malenkost minljivega zlata. Da še živi, to je Ahmetovo delo, njemu gre hvala za to. Ne misli več svojega rešitelja postaviti na terg, kjer se ljudje kupujejo in prodajajo, kakor pri zaničevanih kristijanih živina. Ti si moj Izrafil — reče ulema Ahmetu — ti si me že izgubljenega otel zopet k življenju, dá, izbudil me k boljšemu življenju. In ulema ostane mož beseda. Kar je bil nakupičil premoženja, ni

ga več obračal v to, da bi z ubogimi robi kupčeval in dobičkaril; vsem, kar jih je štel sužnih, podeli svobodo in Ahmetova prošnja je marsikterega nesrečneža na človeškem tergu rešila sužnosti ter mu olajšala solz polno osodo. Ulema je bil dozdej sam na tem svetu sredi svojega bogastva, ker je le v njem iskal zadovoljnosti. Zdaj še le prične čutiti, zdaj se prepriča, da bi ga vsa bogatija ne bila otela smerti, da ni bilo prijazne pomoči. Edino ljubezen, ki jo je dozdej v skopem sercu gojil, ljubezen in hlep po večem premoženju, oberne zdaj na Ahmeta in pervokrat je srečen, spoznavši, da v čisljih imeti človeško serce — druge ljubiti in ljubljenemu biti, sladkeje radosti vzročuje, kakor bogastvo celega sveta. Ulema je odzdej v bližnjem spoštoval svojega brata in zadovoljen je bil. Svojemu Ahmetu pridobi častni naslov age, in ko čuti, da se bliža zadnji dan življenja, sporoči vse svoje ogromno premoženje Ahmetu, njemu, od ktereга se je človeka ljubiti učil.“ —

„Ni zapustil, Fatima, zdaj Ahmet-aga Carjigrad, poiskat svoje domačije?“ popraša Ibrahim.

„Ne! Ostal je v Carjemgradu; ulema mu je bil na serce položil, da naj ostane dvadeset let in skerbi, da cipresa ne ovne nad ulemovim grobom. In verh tega si je bil namenil dobri aga v Carjemgradu v tem hvaležnega se skazati osodi, ki ga je toliko osrečila, da odkupuje sužnike v svobodo. Kdo zna za vse tiste, ktere je njegova mila roka rešila iz sužnih spon? Kolikim je spremenil solze terpljenja v solze radosti in sreče! Med temi sem tudi jaz, Ibrahim, jaz in moj brat Hasan! V sternih golih gorah Čerkeskih je moj in mojega brata dom. Ah moj ubogi dom! Kedar vidim oblake plavajoče proti čerkeskim goram, želja me sprehaja, da bi plavala ž njimi in zopet videla revno bajtico. Revno bajtico, polno žalosti, polno radosti! Kako sem plakala s Hasanom, ko naju po materinej smerti vzame terdi oča, ter naju pripelje v Carjigrad na prodajo. Ahmet-aga je zopet pregledoval verste razpostavljenih revežev. Najin oča ga nagovori: Effendi, Allah bode razsul obilo srečo nad teboj, ako me rešiš te butare, in siromaku odkupiš ta otroka. Ne morem ju rediti in videti ju gladu poginiti, bi mi serce počilo. Effendi, vzemi ju, lepa otroka, za mal odkup in Allah bode s teboj. — Ahmet-aga naju je tako prijazno pogledal, da sva izgubila ves strah, ter povzdignila roke, da se naju naj usmili. In usmilil se je. Poda mošnjo zlata stermečemu očetu in oča naju izgine, ko da bi se bal naju zopet videti. Lahko sva pozabila očeta,

ker nama ga je Ahmet obilno nadomestoval. O koliko srečnih let sva preživela pri njem! Koliko veselja nama je znal napravljati premili aga! Koliko ljubezen sva uživala pri njem! To prijazno poslopje je dal postaviti in, Ibrahim, ni to čudno, skoro neverjetno: Od mene ima poslopje ime. Fatimin dvor! Da bi meni veselje naredil, postavil je Fatimin dvor! Je li mogoče, da ne bi ga ljubila, kakor priden hvaležen otrok, nad vse druge ljudi na svetu? Je li mogoče, da ne bi žalovala po njem, ki ga je nesrečna vojska vzela seboj, njega in Hasana! In dan izbeži za dnevom in age le ni! Ibrahim, veš zdaj, kdo je Ahmet in kaj je meni? Veš za boljše, za mileje serce na svetu? Ne veš, ne! —

X. Ibrahim.

Kdo je pa Ibrahim, s katerim se Fatima, med tem ko Ahmeta ni doma, zapovednica na Fatiminem dvoru, tako po domače razgovarja? Kdo je mladi mož, ki še dolgo zamišljen na ogledniku sloni, ko je Fatima odšla? Neprestano zré na velikansko cerkev svete Sofije; mesto nekdanjega križa mu sveti nasproti turški polomesec. Ko da bi hotel vse misli, vse spomine zbrati okoli male pikice, na eao mestice, mu oko nepremakljivo v zvezdo gleda, v polomesecu. Pa Ibrahim zvezde ne vidi, da-si tudi oko gre va-njo; njegov duh je drugodi, ne peča se za to, kar mu zunajni čuti skušajo donašati. Njegovo duševno oko gleda v preteklost nazaj, spomini se jasnijo, živeji stopajo pred duhá ter mu predstavljajo znano mesto in grad in igre in jezero. Levov grad je rekla Fatima? Ni v svojeji pervej mladosti čul govoriti o Levovem gravu? Ahmet-aga in Levov grad! Ibrahim se trudi poiskati v svojih spominih, odkodi bi mu bil Levov grad znan. Ni neka starica pravila o njem otrokom, vertečim se okoli nje? Ni gledal nekđaj razvaline tega gradu?

Ni še pozabil starice; gotovo več ne živi. Kaj se je pa li zgodilo z otrokoma, s kterima je tolikrat igral? In kaj je bilo pri jezeru? Od tistega groznega jutra je on Ibrahim dobro vedoč, da so ga imenovali do strašne zgodbe Lenarta Kolničarjevega. Koliko terpljenja je prebil v teh letih, kar je Ibrahim! V vseh nezgodah, v vseh slučajih pa le ni zabil tolaživne Gospodove molitve.

Zdaj mu je posijala sreča; on, že tolikokrat odločen smerti, vsikdar jej je še ušel in zdaj svoboden diha, nedavno v ječi, v železju sramotno smert pred očmi. Zakaj?

K Mohamedu ni hotel priseči, terdó, da je kristjan in zavoljo take pregrehe zoper velikega preroka bi se naj terdovratni gjaur ne kaznoval, kakor turški koran uči? Smert nevernikom! Pogin gjaurom!

„Zal dečko si“, Lenarta pomiruje hrust turek, ugrabivši ga v logu pri Verbskem jezeru, kamor je bil otroke speljal hudobni Jošt. „Zal dečko v resnici in zarad tega ti dam lepo ime. Zapamti si, mlada kerv, Ibrahim je odzdaj tvoje ime! Kako veselje bode imela moja geida, zlobna mati, ko jej takega gjaurskega červa prinesem domu! Ibrahim, bodi miren, pusti otroške solze, zdaj se ti prične drugo življenje.“

Res drugo življenje. Mesto ljubezni-polne matere, nje sladko-nežnega smehljanja zagleda po kratkem spanju sirovo izbujen divji zoperni obraz svojega roparja; mesto maternih pesem tulenje nove družbe, ki se malemu nesrečaežu posmehuje, grozne kletvice goni in razuzdano, razposajeno divja.

In Lenartovo uho še ni slišalo žale, še manj pa hudobne besede! —

Tropa turkov ostane skupaj, dokler ne pride v Štajarsko. Tu se razdeli in Bogdan in Lenart se morata ločiti. Koliko bolečine za mlada prijatelja! Človek bi rekel, da se ne vidita več niti sladkega doma.

„Ti Ibrahim“, reče Lenartu njegov mučitelj, „privadil si se me že, in veš, da sem izredno dobrega serca. Zana-prej vendar ne morem, da bi čepel na konju, moraš se potruditi peš in zraven boš to-le vrečo čez ramo dal. Ni pretežka in odveč ni, ako začenjaš življenje okušati od grenke strani. Saj to še ni nič!“

Turek je bil nabral mnogo imenitnega ropa, da so mu konji komaj korakali pod njim; zraven živine so tudi sužnji nosili vsak svoj tovor in hudo pot močili s kervavimi solzami.

Lenart prevzame težo, pa mali terpin se zgrudi pod njo. turka požene to v smeh. „Ibrahim, le poskušaj jedernato stopati, s časom boš vreči kos. Pa kaj sem zabil! Tvoja mehka obleka, kakor si jo nosil doma med gjauri, se ti ne pristuje, in v njej te svojej materi čarovnici hočem pokazati. Ta-le bode dosti terda. Obutvi tudi ne potrebuješ, noga se mora privaditi kamnenih tal.“

Ko Lenart samega sebe ugleda v debelej nevajenej obleki, ki mu terga in dere mlado kožo iz ram, ne more si kaj, da ni milo zaplakal po domu in po vsem, kar je ž njim izgubil. Lepi fantič se v serce usmili drugim sužnjim

in pomagajo mu pri vsakej priliki, da mu olajšajo težo, ter ga tolažijo. Pa turek kmalo zapazi, da se Lenartu pol teže odvzeli, naj bi deček lahkeje stopal; to turka razserdi. Naloži zopet poprejšno težo oslabelemu ter usmiljeno sužnje pretepe. To je Lenarta hudo bolelo.

Turki se počasi pomikajo proti Turčiji nazaj; ker jih je precej števila, ni treba hiteti in to vedó, da dežela nima zadostnih braniteljev. Stari spisi nas zagotovljajo, da so hruli cel dan mimo Celja z obilim ropom, seboj tirajoči tisučero vjetnikov. Kakor prederzni volkovi se bližajo skozi Dolenjsko turškej meji in vjetniki slovo jemljejo od domačih gor, od domačega podnebja, od svoje domovine.

Lenart se v kratkem času celoma spremeni; kako bi ne? Zorno njegovo lice postalo je blede, živahne bistre oči so izgubile prejšni svit in stopile globoko nazaj. Njegov zarjuovel obraz je vpadel in kedar si izbriše mali mučenik solzo iz lic, napravi rudečo progó z bornimi kervavečimi rokami. Zadnji strežaj v hiši njegovega očeta ima nebesa, med tem ko Lenart od bolečin omedleva.

Kar je bilo mogoče, pomagajo mu sužnji, videti, da fantič hira od dné do dné. Star mož, kterega je tudi turška sila ukovala v spono sužnosti in terpljenja, si posebno prizadeva Lenartu nekoliko zljajšati trudapolno pot. Starec je Kolničarjevega sina poznal in mogel si je misliti, koliko tuge imata roditelja in kaj bi še le tugovala sina videti toliko terpinčenega! Ko bi starcu šlo po roci ubežati z Lenartom! A vsak poskus je moral spodleteti. Kako bi starih nog ne dohiteli čili konji? Turek ubežnega starca prebode, kot da bi sterl ničvredno stvar in Lenarta kaznuje z bičem. Toliko zaporedno mučenje vzame fantiču zadnjo moč; da ne bi mu mladega vjetnika pobrala smert, ga okrutni turek posadi na konja in človečje ravna ž njim.

„Tak je mlad gjaurski gad? In Ibrahima ga imenuješ moj sin? Podari mi ga, moj sin, mladega gada, da mu iztergam strupeno želó! Da ga naučim naših šeg! Da izženem gjaura iz njega! Pojdi k meni mladi gad!“ Tako pozdravlja Lenarta grozna mati groznega turka, ko je daljne ternjeve poti konec.

„Čuješ ti gerda mati“, odvráča turek, „toliko te ne ljubim, da bi ti tega dečka podaril. Čemu bi bil tebi, hudobna kavka? Da bi mu oči izkljuvala? Jaz vse drugo nameravam ž njim, kakor ti, starka. Zdaj si mora odpočiti, okrepiti se in potem, ko bode zopet verl dečko zdrav in

močan, potem ga odpeljem, in ko pridem nazaj, dobiš ti brezzobna čertova teta zlat, ako Ibrahima dobro rediš.“

„Dobro, moj sin, meni po volji! Allah je s teboj! Tvojega ljubljenca pa tako izredim, da boš dal svojej zli materi dva zlata mesto enega.“

Lenart pride zdaj v roke starej grozovitej turkinji, ktere si še pogledati ne upa. Toliko je gerdobe zedinjene v enej osebi. Streči mora grozovitnici celi dan in za to sili v njega obilo gnjusljivih jedi.

„To skledico še izprazni, ti gjaurska hudoba; če ti tudi ne diši, le izprazni jo. Kdo bi gledal na to, li diši ali ne; izrediti se moraš!“ se dan na dan reži ter vsakako terpinči bledega fantiča.

V šotoru je nekđaj spal, najslajše ure, v kterih vsaj zamore pozabiti svoje reve, mu podaja spanje ter ga popelje v časih na dragi dom. Sladki sanj ga morebiti tudi zdaj vari ter se mu laže, da se srečen sprehaja doma z materjo po vertu ali da se ziblje s Pečarskima otrokoma po mirnem Verbskem jezeru. Lahkoten smeh je na terpečem bledem obrazu. Stara grozna Turkinja pride v šotor ter ogleduje spijočega mučenika. Kako se jej zasveti oko! Kako divje sklepa tenke suhe roke!

„Čakaj ti mladi gad! Ne bo se mesec zopet omladil, in tebi hočem izpiti prokleta gjaursko kerv. Moram enkrat take kervi se napiti! In kerv takega mladega gada mora biti slastna! Pa kerv mi ne zadostuje. Kolikokrat sem že kopersnela dobiti gjaurskega otroka ter ga — ha kolika slast! — ter ga ud za udom razkosati in kos za kosom — — Me nikdo ni čul?“

Kakor vsplašena hijena skoči iz šotora.
Čez nekaj dni sin turek odide iz doma in starka mu sto sreč voši na pot.

Lenarta privleče v svoj šotor ter ga z nenavadno močjo priveže za roki in nogi; klopčič brani malemu revežu kričati na pomoč. Stara turkinja še nikdar ni bila takega strašnega obraza, kakor zdaj. Vzame nožek, odviha rokav trepetajočemu Lenartu in urno prereže žilo. Hlastne s tenkimi ustnami k malej rani in volkodlaku enaka sèza vročo kerv. Lenart omedli. A turkinja, kterej plameneče oči stopajo iz votline, pohotno pije kerv in ne opazi sina, stopivšega ravnokar v šotor. Turek popade kol ter hudobno mater vdari po glavi, da se kervo-pivka jecljaje zverne po tleh in v kratkem neha živeti.

Odhajajočemu turku je bil nek suženj pošepetal na uho, kaj da misli mati početi. Vernivši se jo ubije.

Ko ni bilo grozovitne turkinje več, se je Lenart bolje godilo, pa brezi terpljenja ni bil nijeden dan. Velikotolažbo mu je delil odrasel tovarš; kajti ž njim je v časih zamogel moliti, ter v molitvi pozabil na svoje težave. Ta tovarš ni od revne matere druge dote imel, kakor pobožno serce, ktero mu je sladilo grenkobno sužnost. Ž njim Lenart zopet moli, kakor je molil nekdanj doma.

Tako mine deset let; Lenart postane čverst mladeneč, vkljub neizmernemu terpljenju, zdaj v rudokopju, zdaj pri napravljanju vodovodov in jarkov skozi peščenato, skalovitasto ravnino.

Sultan zapové, da se mora velikanska vojska zbrati, da jo postavi proti vhodnim sovražnikom. Bogati turki so cele trume sužnikov dajali k vojski in sami ostali doma, ako so se mogli odtegniti. V takih časih so se sužniki za visoko ceno kupovali.

„Ibrahim“, veli Lenartu turek, prodavši ga veljavnemu znancu, „da za tvojo srečo kaj storim, te oddam in ti prideš k vojski. Ako se v vojski povzdigneš na visoko mesto, ako postaneš slaven vojskovodja, meni se zahvali. Ako sem ti bil terd, pomisli, da gjaur drugega ne zasluži!“

Iz terpljenja v robstvu stopi Lenart v terpljenje na vojski; suženj vojščak, kaj to šteje? Ako jih v razonelem boju popada na tisoče, kdo se zmeni za tako malenkost? Kdor pa živ, nepokvarjen pride iz bojev in ni treba vojske več, se zopet proda, kakor nepotrebna stvar.

Vojska se slavno konča; terdilo se je, da zaradi tega tako slavno, ker je Ali-paša, znani odpadnik, bil na čelu.

Po končanih bojih in pobitih sovražnikih se turška vojska privali v Carjigrad, ohola in prevzetna, kakor zmagovalci sploh.

Na dvoru velikanskega poslopja, v katerem je stanoval imenitnejši oddelek vernivše se vojske, povstane nekega dne velik hrup. Dve stranki vojakov ste bili v hudem prepiru in da niso straže pristopile, poskusili bi bili vojaki prepir končati z orožjem.

„Gjaura mora konec biti, kakor gotovo je Allah in Mohamed prerok njegov!“ Tako so serdito kričali Mosleminke ter silili v vojaka, kterege je le mala kopica treznejih tovaršev branila besnim napadom.

„Ta zaničuje Mohameda preroka! Smert mu!“ iznova zatuli turška derhal. Hrup in nemir se širi čedalje bolj.

Straža vzame naznamenjenega nemirneža v svojo sredo ter ga dovede pred poveljnike.

„Ibrahim!“ pritriranega nagovoré voditelji posameznih čet, „ti si se v vojski odlikoval in ti si gjaur?“

„Jaz sem kristjan!“ mirno odverne Lenart.

„In ti terdiš, da Mohamed ni prerok?“

„Mohamed ni prerok. Jaz ga ne spoznam preroka. Jaz sem kristjan!“

„Bodi razumen, izreci da je Mohamed prvi prerok“, prigovarjajo poveljniki Lenartu.

„Moja vera tega ne uči. Jaz ga ne spoznam!“

„Veš, kaj te čaka? Kaj ti pripade, ako svoje gjaurске muhe ne popustiš, ter ne spoznaš Mohameda? Veš, kaj te čaka?“

„Slavna smert!“ ponosno odgovori Lenart.

Straže ga odpeljejo in veselo vriskanje nastane med razkačenimi turki.

Vratar Fatiminega dvora stopi k znanemu stražniku, ki se je ravno na stražo podajal ter mu reče:

„Mahmud! midva se dobro poznavava in Allah vé, da sem ti prijatelj. Ni tako Mahmud?“

„Tako je, kakor si rekel. Mahmud in ti sta velika prijatelja!“ počasi poterjuje vojak vratarjevo izreko.

„Toraj bo Mahmud svojemu radovednemu prijatelju razložil, kakov šunder ste gnali danes v dvoru!“

„Kaj bi ti tega ne povedal? Jaz vse vem, kako se je godilo. Mahmud vse dobro vé. Meniš da ne?“

„Gotovo! Toraj povedi!“ sili vratar v dolgočasnega prijatelja.

„Pa povem. To je bilo tako: V našej četi je bil gjaur; veš, kaj je gjaur? Dobro, da veš. Do danes je bil v našej četi in mi nismo vedeli za to. To je strašno! Gjaur je nam še bil tako ko poveljnik; pomisli, gjaur nam, ki častimo Mohameda in njegov koran. Skupaj smo stali ter se pomenkovali o svetih rečeh, koliko čudežev je storil naš Mohamed, prvi prerok in kako zdaj visi, večer čudež, raka, v v ktorej počiva njegovo sveto truplo, med zemljo in nebom. A gjaur je pričel ugovarjati, ko smo omenili, da je največi prerok. To je strašno! Temu ugovarjati! Naposled še dostavi, da on ne veruje v Mohameda. Kdo bi ne verjel? Zgrabili smo prokletega nevernika, ter se tergali za-nj. Nismo se motili. Veš, da so ga viši obsodili?“

„V kaj? Hiti Mahmud!“ priganja vratar.

„V kaj? V smert! Zdajci so ga ukovali v železje in jutri pred solnčnim izhodom bode v pričo cele vojske usmerjen. Kako, bom že videl. Ne zasluži li smerti gjaurski pes?“

„Mahmud“, govori vratar prijazno, „opravek imam doma kratek; meni, prijatelju ne boš odrekel, ter me tu pričakal, ko solnce zaide. Mahmud, bodeš to storil?“ —

Vratar pusti svojega počasnega Mahmuda in hiti na Fatimin dvor k Fatimi, ter se snide o rečenem času na določenem mestu zopet s prijateljem. Zdaj pa imade zlati ključ pri sebi, ki vsaka vrata odpira in vse okovane razbija. Fatima mu je da'la zlata, da nesrečnega kristjana reši iz ječe in otme smerti. Straže se dajo z zlatom preslepiti in ko so turški duhovni kričali v tiho noč polnočno uro, je srečni Lenart stopal z vratarjem proti Fatiminemu dvoru; tu mu prisveti milejša osoda, zlata svoboda.

XI. Vernitev.

Ali-paša se v nenavadnej sijajnosti dolgočasi; pričakati ne more sultanovega povelja, da bi z novo vojsko vdaril nad kristjane, ki so se prederznili verlo turško vojsko pri Terbižu zdrobiti. Kako koperni Ali-paša, da bi se kmalo mogel znositi nad svojimi rojaki! Pa sultan nalašč pušča dobrega in srečnega vojskovodjo v miru, da ne bi njegova slava previsoko prikipela.

„Slavni paša“, povzame besedo sluga Fazil, kteremu je tiho življenje pričelo zoperno biti, „zdaj sem prepričan, da znajo gjauri čarovati, da ne rečem, čudeže delati.“

„Kako to Fazil?“ praša nekdajni Jon.

„V smert obsojeni gjaur je to noč ušel ali izginil, kaj jaz vem kako, skozi tri vrata in mimo deset straž. Vse je bilo v redu, nikdo ni čul, nikdo ničesa videl, pa v ječi zjutraj gjaura le ni bilo. Ni to čudež?“

Paša čelo nagerbanči. „Hočeš da ti ta čudež razložim, Fazil? Pokliči poveljnika nočne straže.“

Fazil kmalo spozna, kaj da čudež dela. Straže poveljnik izpové vse, ko mu paša zagotovi, da niti njega niti straže nikakova kazen ne zadene in mu zraven še mošnjico zlata pokaže. „Zlato dela čudeže, Fazil!“ konča paša.

„Povzdigni svoje veličastno oko, paša“, pričinja zopet Fazil pogovor, „ozri se gori na Fatimin dvor; v vertu se sprehaja lepa Čerkeska, lepa kakor jutranja zarija. Ahmet-aga pa ne pride več, da bi se veselil prijetnega dvora

in lepe Fatime! Ha! Preslavni paša, en mig, in vse je tvoje!“ —

Sluga je prave strune se dotaknil, ki zadoni in dalje doni v Jonovih persih. Paša gre gori v vabijoče krasne vertove, zre v Fatimo, in čedalje bolj se uterjuje v njegovej černeji duši čern sklep:

„Fatimin dvor je moj!“

Nekaj dni pozneje koraka proti Fatiminemu dvoru četa vojakov; Fazil jo vodi. Ko na večkratno terkanje in bijenje na velika vrata nikdo ne odpre, pričnejo vojaki silo rabiti ter skušajo vrata vlomiti in podreti.

Vratar je bil zapazil, da se bliža oborožena truma, ki gotovo nič dobrega ne prinese. Tako Ahmet-aga ne pride domu in ga tudi med vojaki ni. Kaj bi tujcem odpiral? Poroči Fatimi in na Ibrahimovo prigovarjanje se sklene najprej pozvedeti, kaj da tropa želi in če hudobijo namerava, braniti se kolikor mogoče. Vratarju se naroči, daj se spusti v razgovor z vojniki, ki še vedno bijejo ob neuklonljiva vrata.

„Allah il allah! V Mohamedovem imenu! Kaj tu razbijate? Kdo je vaš načelnik? Kaj hočete?“ zakriči vratar potegnivši mali zatvor v vratih nazaj, in nevstrašno pogleda na pest vojakov.

„Jaz sem načelnik!“ se Fazil postavi pred vratarjevo glavo. „Zapovedano mi je od slavnega Ali-paše, da v njegovem imenu vzamem posest od Fatiminega dvora!“

„Fatimin dvor je, kolikor vem, posest Ahmet-age, ne pa Ali-paše“, ugovarja vratar.

„Ahmet-aga je padel v vojski in mogočni sultan, kterega Allah dolgo naj ohrani, podaril je Fatimin-dvor te dni slavnemu vojskovodji Ali-paši“, terdi Fazil.

„Pa sultana že dolgo ni v Carjemgradu; kako bi bil te dni nadaril tvojega pašo? S čim izkažeš resnico?“

„Kdo tu praša za take reči?? Odpri ali si siloma napravim pot!“ odgovarja Fazil jezen na samega sebe, da se je dal na laži zasačiti.

Vratar zapahne zatvor ter izgine k svojim. Ibrahim zbere, kar jih more v dvoru orožje nositi; vratar je naznanil čuvši vojakov razgovor pred vrati, da so namenjeni Fatime se polastiti ter jo odpeljati. Kam? Tega ni bilo mogoče več razumeti. Ako si torej prisilijo napadniki vhod, mora Fatima po drugej poti urno pobegniti iz dvora v varno zavetje. Zato bode stara služabnica skerbela.

Med tem so se vojaki pred vrati še pomnožili ter privlekli nekaj pripomočkov, da se vrata razbijejo. Ko ni več mogoče zabraniti vhoda, zapusti Fatima prijazni dvor; vojaki hrumé naprej in Ibrahim s svojimi jih ustavlja še tako dolgo, da je vedel Fatimo v varnosti. V tem boju zadene načelnika, Fazila, da omahne in tavaje vznak pade na tla. Dvorski branitelji se morajo vdati in le vratar je bil v zadnjem hipu toliko srečen, da se odtegne iz dvora in uide. Vojaki zdaj preiščejo celo poslopje, vsaki kot, kričé po Fatimi, pa Fatime ni nikjer.

Izposlani vojaki se vernejo v Ali-pašino palačo; pridejo brezi Fatime, pa da vsaj prazni ne pridejo, vzamejo Ibrahima seboj in druge, ki so se jim bili postavili nasproti, da je bil boj, in da je v boju Fazil končal svoje življenje. Naznani se paši, kaj in kako se je godilo.

Ali-paša seveda ni imel nikakove pravice za svoje ravnanje; pa koga bi se slavni paša bal? Sultana, ki ga že davno ni, in ga tudi tako hitro ne bo? In da je tudi sultan doma, ne zmenil bi se za tako šalo, če si jo privoli Ali-paša.

Da mu niso Fatime pripeljali, ga jezi; lepa Čerkeska bi ga bila znala v samotnej bliščobi razveseliti. Da se je njegovim vojakom kdo ustavljal, ga tudi jezi; ne zadostuje njegovo imé, da se vsaka vrata ponižno odpró? Kar pa Jona najbolj jezi, je, da je v praski najdel Fazil smert, Fazil, ki je vedel semtertje šaljivo reči.

„Kdo je kriv Fazilove smerti?“ zadijva nad poročevalcem.

„Imamo ga v palači, paša, onega, ki je Fazilu bil dal, da je bilo po njem. Kmaló bo tu!“ Poročevalec očiđe in za nekolikimi trenotki stoji Lenart Kolničarjev pred Jonom, ali Ibrahim pred Ali-pašo.

Pred odhodom še pristavi poročevajoči vojak: „Mnogi terdé, in tudi meni se dozdeva, da je ta tisti gjaur, ki je nedavno bil ušel iz ječe.“

„Ti si Fazila umoril?“ serdito prične Ali-paša.

„V pravilnem boju mož proti možu je Fazil padel. Kdo ga je toraj umoril?“ brez vsega strahu odgovarja Lenart, kakor da bi čutil, koliko zaničevanja vreden je odpadnik Ali-paša.

Odločni odgovor človeka, ki mora vedeti, da je v njegovej oblasti, osupne Ali-pašo. Spozna, da je odgovor resničen, da je Fazil dobil, kar je iskal.

„Tako se z menoj govori?“ se huduje nad Lenartom.

„Žalivnega nisem nič znil“, enako krepko odvrča Ibrahim, „to vem; tudi to vem, da me nikdo ni imel pravice tu sem goniti in toraj od tvoje razumnosti pričakujem, paša, da se mi odmah poverne svoboda!“

„Lagano! Lagano! Prederznež!“ se peni Ali-paša. „Ne misli, da prideš tako po ceni iz mojih rok, ako tudi nisi tisti, ki je stražo osleparil in ušel. Si ti gjaur? Kaj da ne prestopiš k Islamu?“

„Ker je sramota za človeka hotečega za poštenjaka veljati, vero svojih očetov zavoljo dobička, zavoljo kake koristi popustiti, zatajiti. Take odpadnike zaničujem, ker so največi nesramneži!“

Da bi le bil mogel nekaj slutiti, kako so te besede pašo zadele, Lenart bi bil groze obledel. Tako mu ostane mirno oko, miren obraz. Drugače pa v odpadniku kuha jeza in serd, prikrita sramota, razžaljena samosvest in zadnja kal siloma uničenega poštenja.

Take besede slišati! In vsaka tako zadeva v sredo serca!

Ali-paša molči in čuti, da je postal blede, kakor merzel zid.

„Če sovražiš Islam in preroka, kaj pa nisi doma med gjauri?“ nadaljuje prijazneje čez nekaj časa.

„Jaz ne sovražim Islam niti preroka, ako v njega ne verujem. Da kristjan ne živim med kristjani, izvira iz tega, ker so me Mosleminke iztergali še otroka iz domačije.“

„Še otroka?“ praša radovedno paša. „Se še spominjaš, kako so te gjauri imenovali? Sicer je to za-me malovažno, pa le to prašam, če se še veš spomniti.“

Še se spominjam in dobro vem, da so mi rekli Lenart Kolničarjev.“ Revež ni videl, da si je s temi besedami sam izrekel smert.

Kakor da bi ga piknil gad, plane paša kviško. „Kaj? Kolničarjev si? Je mogoče, da Kolničarjevih kdo pride meni v pest?“

Vstopi se pred Lenarta ter ga ogleduje. Glasen divji smeh zažene.

„Ha! Kako mi je osoda ugodna. Da, Kolničarjev si, sin Kristofa Kolničarja! Tvoj obraz, vsaka čerta v njem, vse, vse kaže Kolničarja! Dobro! Dobro! Ha! Ha!“ Paša ne vé, kamo bi se djal veselja, z rokama ploska in krohotaje koraka po sobani.

„Pa tudi veš, kdo sem jaz?“ stopi paša zopet pred ostermelega Lenarta. Veš, da sem se zarotil kaznovati tvo-

jega očeta? In ker se pregrehe očetov, kakor pravijo, kaznujejo v tretji rod, veš da mora maščevanje tudi tebe zadeti? Pojdi, pojdi Kolničarjev! Jutri ti oznanim, kaj si po očetu podedoval. Pa ne misli, da mojim stražam pobegneš!“

Drugo jutro se rije skozi množico radovednih turkov, ki so leteli od vseh krajev skupaj, versta vojakov iz pašinega poslopja po ulicah. Paša sloni pri oknu in se zadovoljno smeje. „Izverstna misel, tako maščevati očeta!“ Gleda za vojaki, dokler mu ne izginejo izpred oči.

Sredi sirovih vojakov stopa Lenart, bleđ, roki in nogi v železju; nanj-ga pa je terdo privezan mertev Fazil in težko koraka nesrečnež grozno butaro na sebi. Okoli in okoli pa turki kolnejo ter ga zasramujejo: „Taka je prava za gjaura! Naših je enega ubil, zdaj pa nosi plačilo. Allah ehra ni Ali-paša!“

Pridejo daleč iz mesta v skalovit kraj; vojaki poiščejo po povelji votljino v zapuščenem samotnem kraju, kamor malokdaj stopi človeška noga.

Ko najdejo pripravno votljino, potisnejo va-njo onemoglega spehanega Lenarta, ter zdajci prično zazidavati vhod. Ko se zapre skalni grob, zaplešejo pred njim divje plese ter rjové v zazidano votljino: „Dobro spavaj s tovaršem, gjaur! Mirnejega tovarša ne moreš ineti; v takej tovaršiji še nisi bil.“

Krik in vik se povprek razlega med skalami, vse je izdivjano, le vratar Fatiminega dvora se berzo trepetaje poverne v mesto.

Prišedši po raznih ovinkih do podnožja Fatiminega dvora, si ne more vzeti, da ne bi stopil gori pogledat, kaj da se v dvoru godi. Skozi razbita vrata krene v vert mimo dišečih gred. Grozno osodo Ibrahima vedno pred očmi, se približa ogledniku; tamo stoji več oseb, ki se živo razgovarjajo. Natančneje jih pogleda vratar. Kaj je to? Je-li mogoče? Se mu sanja? Vriskaje leti na oglednik ter se verže pred osebami v znamenje spoštovanja na zemljo.

Ni se sanjalo vratarju. Ahmed-aga je prišel danes nazaj v Carjigrad; po dolgem dolgem času je zdaj zopet v Fatiminem dvoru; belojadrastra ladija prinesla je Ahmeta v zaželjeni pristan in ž njim tudi Hasana in Joba. Pa kje je Fatima? Kaj je vse zapuščeno?

Vratar zgovorno pripoveda, kaj se je tukaj godilo. Na drobno popiše napad pašinih vojakov, srečni beg Fatime in strašno nezgodo kristjana Ibrahima, ker je branil dvor. Ako

mu ne pride urna pomoč, mora Ibrahim grozen konec vzeti, ki ni zakrivil ničesa.

„Ne veš, dragi moj, kamo je Fatima?“ praša Ahmet-aga.

„Vem, je daleč na koncu mesta. Zdajci grem jej povedat in naznanit sladko novico, da je Ahmet zopet tu, in brat Hasan.“ Kakor da bi ga smert gonila, hiti vratar po ulicah proti Fatiminem pribežališču.

„Mi trije“, reče Ahmet-aga ali Benjamin Pečarski Hasanu in Jobu, „mi trije, ker smo kristjani, lahko med tem rešimo brata. Ali-paša bode jeze počil, ko mu dokažem, kdo da sem, in kdo je on, da si upa tako ravnati. Sultan je k sreči tudi blizo Carjegagrada, in nesramnež se ne bo upal obotavljati.“

Tako jo bilo. Ali-paša je jeze škripal z zobmi; pa kaj pomaga to, ako mu more Ahmet-aga zaprotiti, da ga strah prešine. Mora se udati Ahmetovim tirjatvam. Zasesti mora konja Ali-paša ter vzeti vojakov seboj in spremiti Ahmeta do groba, v kterega je zazidan živi Ibrahim z merličem na sebi. Vojaki podrejo komaj postavljeni zid in zona vsakega spreleti videti strašni prizor! Ibrahim leži na kamnitih tleh s privezanim merličem, kterega so se že polastili ostudni merčes in gnjusobni gadje.

Okrepčavši se v pašinej palači že drugokrat stopa smerti oteti Lenart proti Fatiminem dvoru v družbi kristjanov. Ali-paša gleda za njimi ter si serda lase puli in proklinja sebe in — svojega očeta. Kaj bi še le serda počil, da bi vedel: Ahmet-aga je Benjamin Pečarski!

V Fatiminem dvoru kraljuje iskreno serčno veselje; po dolgej ločitvi, po prestanem terpljenju in medsobnem spoznanju, kdo bi se ne radoval?

In molili so srečni: Gospodovo molitev!

XII. Izdajalec.

V gradu pri jezeru se je mnogo spremenilo minula leta. Matej Pečarski se je bil podal po bitvi pri Terbižu na svoj dom, poljubil ženo in hčerko Jelico, ter zopet pričel novo potovanje med svojimi rojaki. Buditi, dramiti, navduševati razcepljene brate k slogi, goniti med njimi ponosno šamosvest in razkosane moči družiti, in združene rabiti v občni prid — to nalogo si je Matej postavil, v ta namen je delal dan na dan, temu vzvišenemu cilju je posvetil najboljše svoje moči. —

Solnce se bliža v zaton; trepetaje jemlje slovo od dolin in gričev in skalnatih gor. Tudi grad pri jezeru je obsulo s svojimi žarki, zlati šipe v oknih in sili v prikladno izbo; sedaj prisije na mizico in radovedno gleda v veliko staro knjigo ter se mota okoli čerk, da mora Jelica odtegniti oko od bliščečih se verst in zapreti veliko staro knjigo. Kaj li stoji v knjigi zapisano, da razun Jeličinega očesa, tudi solnce skuša gledati va-njo? V velikej starej knjigi stoji zapisano, kako priprosto so se nosili predniki, brezi ošabnosti in nepotrebnege lišpa, kaka slavna dela so nam zapustili v izgled in posnemo, kako so vedeli ceniti domače šege in navade, domači govor in domače veselje; v starej velikej knjigi stoji zapisano, da so stavili veličastne božje hrame, pridno hodili va-nje nebeškega Očeta molit, da so imeli delavne roke in imeli blagoslov in bili srečni v srečnem domu. V starej velikej knjigi pa stoji tudi zapisano, kako predniki svaré in prošé svoje unuke in unukov unuke, naj ne popusté enakih dobrih lastnosti, naj se ne udajo samopašnosti, iz ktere nikdar niso izvirala slavna plemenita dela, naj se ljubijo med seboj, naj ne segajo le po tem, kar tujstvo donaša in tujstvo sleparno ponuja. To in mnogo drugega stoji v tej knjigi, in Bog daj, da bi to knjigo vsak Slovenec imel, čital v njej, in čitano k sercu si jemal; ne bi bilo toliko kvara med nami.

„Hvala ti, moja Jelica“, reče mati hčeri, ko zapré knjigo, „koliko lepega si mi čitala, da mi je čas naglo potekel. Solnce bode ravnokar utonilo, in dobro bode, da se sprehodiš v vertu. Pojdem s teboj, Jelica!“

Na vertu je še klop tamo, kakor nekdej, ko je babica tako rada sedela sredi unukov, tu malega Bogdana in tukaj malo Jelico. Mala Jelica je postala čedna deklica, vita kakor jela v zelenej gori in berza kakor serna na planinah. Mati Agata je radostna z nekim ponosom gledala hčer, ki se razcveta lepše in lepše, kakor dišeča roža, ki odpira kronico, razteza čudokrasne cvetje in vonjave puhti v spomladni zrak.

„Če še Bogdan živi mamica! In če še živi, kakšna mora neki biti! To je dolgo že temu, kar sem brata izgubila in vendar mi je pred očmi, kakor da se je včeraj zgodilo! Ubogi Bogdan!“

Jelica posuši solzo, ki se je prisilila v njeno oko, ter se matere oklene; tako roko v roki stopate med cvetjem in zelenjem po vertu.

„Ne žaluj, deklica! Ako je Božja volja, vidiš zopet Bogdana kedaj, in ako ni, vdajmo se modrosti Očetovej; brezi njegovega dovoljenja še las ne pade z glave. Vedno hvalim Gospoda nebes, da mi je tebe pustil, kaj bi osamljena mati počela?“

„Mnogokrat premišljudem“, meni Jelica, „kaj da ni mogoče očetu, ki pridejo v vse kraje sveta, poizvedeti Bogdana ali Lenarta! Ko bi Job prišel in vedel kaj naznaniti o tem ali unem! Ta terdoglavec, da zapusti očeta in nas!“

„Kdo ve za to, k čemu je Job se podal v svet? Bog rabi neznatna sredstva, da svoje modre namene izveršuje. Jelica, molve in upajve! — Kaj se li naši vojaki pripravajo tako?“

Stopite bliže velikih vrat; brambovci gradu se glasneje kakor navadno razgovarjajo, bi li vrata odperli ali ne. V grad zahteva oborožen mož in nekteri so te misli, da ni varno oboroženega tujca puščati v grad.

„Kaj naj počnemo, milostljiva načelnica?“ prašajo vneti vojaki za rzsodbo.

„Pustite ga noter“, odgovarja mati Agata, „tukaj naj pové tujec, kaj hoče in po končanem svojem poslu ga zopet izpustite.“

Mihalj stopi v grad. Jonov brat se je bil med tem tako spremenil, da ga nikdo več ne spozna, akoravno je bil že dalje časa v tem gradu.

„Posel sem od Kristofa Kolničarja, deželnega poglavarja; naročeno mi je, z vami blaga gospa, govoriti ter le vam izročiti, kar imam od brata vašega! Tukaj je pismo.“ Mihalj odvažno izreka besede, da ga hlapci začudjeni ogledujejo.

„Ker je pismo kratko“, se oglasi zopet Mihalj, „naj jaz dodam kar vem o zadevi v pismu omenjenej!“

V pismu poroča brat, da se primikajo od več strani turki v deželo; v pojedinih kerdelih prihajajo do mej, tu se zedinijo in zedinjeni hvasté naprej po svojej navadi ravnaajoči; kjer koli je prilika, pustošijo in razgrajajo. Ker se bliža velika truma takih roparjev proti Celovcu, naj sestra zapusti svoj grad s svojimi, ter se poda v varno mesto. Grad, akoravno dobro uterjen, ne bi morebiti mogel ubraniti se večej četi.

„Jelica, ujec piše, da so turki blizo; hočemo v Celovec?“ praša mati.

„V Celovec? Ni grad zavarovan z okopi, z ozidjem in pogumno brambo? Naj si naskakovajoči turčini okrešejo glave! Ostanimo tu, branimo grad!“

„Meni je ljubo, da si tako serčna. Toraj ostanemo! Oča je dejal odhajajoč, naj branimo grad. Možje, se oberne do okoli stoječih možakov, „kmalo pride čas, da pokažemo sovražniku kristjanstva, da se ga ne bojimo! Mi pred turki ne bežimo in branimo grad! Ste tudi tega mnenja, da ne smemo zapustiti gradu?“

„Ne smemo zapustiti gradu! Branimo se!“ goreče odgovarjajo, veseli, da bode mogoče rabiti orožje. „Branimo se! Živela naša načelnica!“ kriči udana posadka.

„Meni je naročeno od vašega brata“, se oglasi zopet Mihalj, „da vas spremim v mesto, ali pa če raje ostanete v gradu, naj se vam ponudim za čas turške obsede. Meni je drago, ustreči želji svojega gospoda!“

Mihalj se ne verne v Celovec, vversti se med branitelje gradu.

Ne preide mnogo dni, ko zapazi ogledovalec iz zvonika bližajoče se turške čete. Nekatere se podajo naprej po cesti mimo gradu, druge se ozirajo gori ter posvetujejo, kaj bi bilo početi. Okopi jih zbadajo v oči; v gradu mora kaj posebnega tičati. Združi se nekaj trum in turki sklenejo vzeti grad. Ošabno stopajo navzgor.

Posadka je vesela, da se bliža sovražnik, da more pokazati svoj pogum; hrepeni že z vragom priti v dotiko. Tudi Mihalj je prihoda turkov prav vesel, pa iz drugega vzroka. „Zdaj ali nikdar!“ tako govori pri sebi ter si roke mene; „kar sem Pečarskemu obljubil, da mu namreč izpraznim gnjezdo, to se ima kmalo, kmalo zgoditi. Brat Jon mi je dal dober izgled!“

Od sklepa pa do njegovega izveršenja je po razmerah daleč; tako se je turkom godilo. Dan poteče in zopet drugi, pa še na verh prvega okopa ne pridejo. Prokletih gjaurov tako si mislijo turki, mora biti za opeki kakor listja in trave; kakor pripleza pošten turek po velikem trudu verh nasipa ter misli kričeč zasaditi zastavo s polomescem, se že zasveti meč in turek se prekucne s banderom vznak.

Pa turki ne obupajo; prikličejo svojih rojakov, ki se vedno valé po cesti, na pomoč. Pod spodnjim nasipom zdaj vse mergoli turkov in pisanih čalm. Živahno gibanje nastane med njimi. Topove postavijo v red in jih namerijo na okope. Črna žrela bljujejo neprenehoma krogle, ki udrihajo za nasip na posadko in tergajo in rušijo semtertje

okop, da se pokaže marsikteri predor; turki to videti, pusté topove ter planejo razjareni na poškodovani nasip. Po terdovratnem boju vzamejo pervega. Kristjanje se umaknejo prevelikej sili za drug nasip; tega mnogo izdatneje zamorejo braniti, ker je viši in toraj ožji. Turki preštejejo svojo izgubo; niso mogli biti zadovoljni z zmago; ako vsak nasip toliko turkov požré, kdo pa pride v grad? Kar jih grozovito tudi razkači, je, da še enega gjaura ne dobijo v roke, še mertvega ne.

Mihalj je bil do sihdob srečneje, kakor si je sam želel; kamor nameri, se zverne turek, kamor mahne dobro zadene. To stori, da ga visoko cenijo tovarši in ga mati Agata hvali. Načelnica mu izroči stražo in bran turkom najprikladnejšega dela celega nasipja. Ž njim je združena deseterica. Tudi tukaž se on in tovarši njegovi odlikujejo, da kmalo uide turkom vse veselje na tem mestu dalje naskakovati.

Častitelji Mohameda klaverno gledajo gori v grad, ktere ga še brani toliko okopov! Plašljiveji z glavami odkimavajo, češ, da se jim škoda ne poverne, ako je grad poln zlata. To tudi Mihalj vidi in skléne, ubogim turkom in sebi pomagati: Svoje tovarše razpostavi za noč ter se poslovi rekoč, da ima nocoj opravka v gradu. Nikdo trohice ne sumi. Tako ima več noči naprej vedno v gradu opraviti. Kaj? To ni nikdo vedel, pa tudi prašati se nikomur ni zdelo.

Mihalj je imel do sedaj časa opazovati marsikaj; pozorno je pregledoval nasipe. In tako najde nekega dne, kje se voda steka o času deževja in kje si najde pot v dol. Da nabrana voda odteka, se je za toliko odpiral in prevotlil nasip in potem s kamenjem dobro zasula duplja, ktero je deroča voda razširila. Na tem mestu okoli nakupičenega kamenja je rastel gost germ, ker mu je voda močila o vsakem dežu korenine v suhej zemlji.

Za tem germom skrit dela Mihalj več noči; mnogo truda ga je stalo, kamen za kamenom izruti in spraviti čez nasip. Pa Mihaljeva stanovitnost vendar premaga težko delo in Jonov brat si roke mene, ko neko noč zadnje kamen odstrani ter tako za enega moža napravi priročen pot skozi nasip.

Naslednjo noč se pa prikrade med turke. „Tamo na strani gori so videti razvaline gradu; vaši ljudje so grad razderli, pa bi ga ne bili nikdar, da ni bil moj brat. Moj brat je pokazal turkom pot in le z njegovo pomočjo so

brezi overe dobili grad v roke. Jaz imam tiste uzroke delati kakor moj brat; enako vam hočem pomagati, da se gradu prihodnjo noč polastite, ako vam je ljuba moja pomoč, kajti brezi nje vedite, vsi poprej konec vzamete, kakor pa pridete v umetno uterjeni, bogato preskerbljeni in dragocenosti polni grad.“

„Kaj? Ti bi nam pomagal? Ti nam pokazal pot?“ ga obsujejo turki.

„Jaz vam pokažem pot in ne enega moža ne izgubite.“

„Pa tudi resnico govoriš? Kdo bi gjauru verjel?“ zvedujejo čalmarji.

„Za svojo pomoč in trud zdaj ne zahtevam nikakovega plačila; kedar je grad v vaših rokah, tedaj, tedaj mi izročite primeren delež. Li te besede kažejo, da mi ni za resnico? Kaj? „se huduje Mihalj. „Ako vam ni mar za mojo pomoč, pa se ugonobite na teh nasipih, vsiliti vam ne morem gradu in njegovega zaklada!“

„Verjamemo ti, verjamemo! Kako nas spraviš v to gnjezdo?“

Mihalj jim razloži svoj načert ter se pozno v noči zopet prerije skozi nasip k posadki; nikdo ne zapazi, da je prilezel iz germa.

Pride druga noč; nebo je oblačno in neprijazno, kmalo začne dež curkoma liti. Iz turškega ležišča se tiho vzdigne kerdelo turkov ter prime nasip na vzhodnej strani; vsa posadka se mora zbrati, da hude napade sovražnikov odbija. Mihalj se v začetku boja odtegne. Urno stopa na nasprotno, zahodno stran; zadovoljen kima z glavo, da so straže tako redke in pri njegovem germu nobene ni. S pestjo zažuga proti gradu: „Zdaj je prišel maščevalni trenutek! Zdaj se boče razderlo gnjezdo in to je moje delo!“ Črna tema mu ni dala videti, da je ravno stopil mimo Jelice te besede na polglasno govoreč. Stopa naprej in Jelica v plašč zavita za njim. V germu izgine skozi dupljo v nasipu. Ne dolgo prikoraka tiho s trumo sovražnikov k nasipu nazaj, hoteč jo skozi dupljo spraviti za nasip in v grad.

„Pogledi še, je li vse varno!“ ga silijo turki. Mihalj pririje zopet po svojej poti v germ; stopi iz njega, da vidi, je-li vse prazno, varno in zagleda Jelico pred seboj. Osupne in stopi nazaj; krepek mahljej in Mihalj omahne. Čez nekoliko trenutkov se privali čez nasip Mihaljevo truplo med turke; kričé pobegnejo in tudi naskakovajoče rojake privabijo v šotorje. Še tisto noč poberejo kopita.

Jelica je rešila grad.

XIII. V črnem klancu.

Otok se je imenovala mala terdnjava na dolenskej meji. Turki so jo dobro poznali; bila je pri njih na slabem glasu in radi so se je izogibali. Že premnogo kerdelo, ki se je upalo mimo Otoka, se je tu razdrobilo in razbilo, da je bilo joj. Posebno stari Trobentač je vedel mnogo pripovedovati o takih turških nezgodah. Trobentač je nosil orožje do svojih starih dni in si dosti skusil v neštevilnih praskah in bojih, ktere so imeli Otočani vsako leto s turki, bodi-si, da so ti bili še le namenjeni po slovenskih krajih ropa si nabrat ter preblizo Otoka jemali pot; bodi-si da so že obloženi s svojo biro ponosno se vračali domu, ne maraje za pest Otočanov, ki so je pa nenadno kje pristregli ter roparjem odvzeli plen, roparje pa v Kulpo pognali, kar jih niso sami pokončali. Pri vseh takih priložnostih je bil Trobentač nazoč in ker je vsikdar trobento najbolj čislal in ž njo svoje rojake navduševati znal, ostalo mu je ime Trobentač.

Kedar se je storil mrak in mesec razsvitljal ozke ulice, je Trobentač poiskal svojo klop pred hišico ter radovednemu mlajšemu rodu svoje zgodbe pravil. Ako je kdo izmed poslušalcev bil tako pameten, da je poštenemu Trobentaču ponudil čutaro, postal je starec tako zgovoren, da bi ga bila mladina poslušala do belega dne.

„Nocoj nam tisto prigodbo povedite, očka, ktero ste unokrat samo začeli, kako so se vam namreč turki izdali,“ prosijo zbrani okoli Trobentača.

„Ej mladi moji prijatelji,“ prične starec ter čutaro zatiči, „od tiste dobe vam je dolge in polovico tedajšnjih Otočanov, mojih verstnikov, je že zagrebla lopata. Tedaj sem bil še mlad, močan, prederzen in poln muh. Zapustim nekdaj varno ozidani Otok in vzamem samo trobento seboj. Stari možaki so me svarili, naj se ne podam predaleč zunaj Otoka okoli, sicer se zamorem kesati. Kedar je mladina kaj marala na dobre opombe starih skušenih ljudi? Tako tudi jaz takrat. Svarilo me je še bolj razgrela, postanem še prederznejši! jaz bi se naj bal? sem si mislil in šel svojo pot.“

„Rojen Otočan še nisem bil prišel nikdar sam dve uri daleč od Otoka; časi so bili potem, še bolj kakor sedaj, da smo hodili trumoma na polje sejat ali žet, in še bili pogosto primorani vse delo pustiti ter po orožje seči in proklete čalmarje — Bog mi grehe odpusti — turke zagnati

ali pa, če ni drugače kazalo, umakniti se v Otok. Razume se, da me je toraj mikalo, naj si sam nekoliko ogledam okolico ter v bližnjem trgu obiščem znanca, posebno pa staro teto, ki je štela mnogo premoženja in mnogo lepih benečanskih zlatov; med drugimi dobrimi lastnostmi je tudi to imela, da je odgojevala siroto, lepo Maro; ki je postala potem moja ljuba žena — Bog jej daj dobro!“

Ko se spomni Trobentač svoje rano umrle žene, nastavi čutarico na usta, samo da bi prikril dve svitli solzi mladini, ki solz ceniti ne vé. Na to zopet pripoveda:

„Brezi vsega strahu, kakor da bi turkov na svetu ne bilo, korakam proti omenjenemu trgu ter se še včasih s trobento oglasim. Srečno pridem do tete, ki se ni mogla načuditi, da sem sam iz Otoka prišel njo obiskat. Ko čez nekoliko ur vzamem slovo, me je starka prosila, naj bi se ne sam vernil, naj pri njej prenočim, in se drugo jutro v družbi podam v Otok. Še mileje me je prosila Mara, naj se ne podajem tako prederzen v nevarnost, naj ne napravim njej in starej materi doma prevelike žalosti Kdo vé, da se mi ne pripeti nesreča? Vedno se govori, da je ta ali uni znanec izginil. Marino prigovarjanje je še manj pomagalo kakor tetino. Njej moraš pokazati, mi je nekaj reklo, prav njej, da nisi strašljivec. Podam se v Otok nazaj, pa še nisem na polu pota, ko se imam priložnost prepričati, da ni pametno nalašč iskati nevarnosti. Po svojej navadi si kratek čas delam s trobento, da nje glasovi odmevajo iz dola v dol. Ko si najljubšo pesmeco odtrobentam, se ogledam, kakor da bi hotel poprašati svet, kakova je-li moja pesmica. Zdajci pozabim pesmice in vse druge misli, ker zapazim kakih dve sto korakov za menoj naglo jezdažeča turka, kterima so oblačila vihrala v popoldanskem vetru. Trobento so bili čuli Turki in poslali dva na ogled. Kaj početi? Turkoma se ustaviti? Bi se li s trobento branil? Že slišim nju besede, naj si ne prizadevam niti, kmalo nabodeta mojo glavo na sulico. Pogledam okoli; ravno na sredi sem precej velike doline; — prekrižam se, pa letim, kar me nogi nesete. Čujem, kako se turka mojemu teku krohotata, čutim, da je daljava od mene do turkov vsak trenotek manja in manja; obupajoč oteti se sovražnikoma le še iz naravnega nagona hitim naprej. Prisopiham na konec doline do malega ovinka. Up me prešine; nekaj lip stoji pred menoj. Na desnej pritlikovo germovje po skalnem bregu, na levej potok in unkraj les. Kakor veverica splazim na lipo med goste veje. — Ropotanje kopit je zadrževalo, da nista turka zaslišala šumeti

veje, ko prijašeta okoli ovinka. Pri lipah stopita raz konjev.“

„Naprej ni ušel“ pravi turek tovaršu, „ker je kraj prost in daljen razgled!“

„V drevesih kje tiči prokleti kristjanski pes,“ izrazuje drugi svoje prijazne misli; „čez vodo bi ga bila videla, naprej ni, toraj je tu gori kje ali pa v germu skrit. Ti pregledaj lipe, jaz pa germ. Ne uide nama ne! Kako ga bova!“ —

„More se misliti, kako je meni bilo pri sercu, meni, ki si še dihali nisem upal in se, kedar je potegnil veter, bal, da ne bi se veja ulomila pod menoj. Turek prav okorno skuša priplezati na bližnjo lipo, pa mora nehati; toraj jo od vseh strani ogleduje in strelja va-njo. Tako pri drugi. Zdaj pride moja na versto. Menil sem, da mora Turek spodaj čuti moje serce biti. Hodi okoli širokovejnatega drevesa hoteč predreti z malimi svitlimi očmi gosto listje. Nabaše puško in nameri, da še zdaj vidim cev ravno proti meni. Priporočim se materi Božjej. Puška počí in kroglja sferči mi mo ušesa v deblo; potoma mi odterga perst na nogi. Suhljad in stare vejice padajo na tla, med njimi tudi moj perst. Turek me ne vidi, me ni zadel, pa kerv mu me bode zdaj ovadila. Vkljub neizmernej bolečini se ne ganem, le toliko ranjeno nogo rahlo obrnem proti deblu, da kri v malo votljino teče. Turek še večkrat vstrelji brezi vspeha.“ —

„Na drevesih ga ni!“ pravi tovaršu, ki je z mečem sekal po germu.

„Tudi v germu bi že bil gumbo najdel, ne pa takega gjaura,“ se jezi drugi.

„Pustiva toraj daljno iskanje, kaj nam je za enega teh psov, ko jih imamo na stotine. Počijva se v senci, predno poiščeva svoje.“ —

„Pod mojo lipo se vsedeta, ter se pogovarjata o prigodkih, ktere sta doživela med našimi brati, in kaj sta vse počinjala. Lasje mi ustajajo po koncu, ko zmislím na oni pogovor. To se, ljubi moji, ne dade vse povedati, kako sta ta hudobneža ravnala in tako tudi drugi. Da ne govorim o njih ravnanju z devicami in ženami, naj samo to omenim, da so v nekej vasi, ktere prebivalci niso mogli ubežati pred grozovitimi tujci, vse otroke znosili na veliko germado ter je zažgali. Pomorivši po živinskem terpinčenju možke in ženske so najstarše može poobesili za noge, pod njimi zakurili ter je tako usmertili. Kaj sta se vse še menila turška okrutneža! Kako sem si želel le imeti pri sebi meč; planil bi bil med nju in ako bi sam bil končal! Potem

sta naštevala rop, ki ga turki zdaj vlečejo seboj in omenila lepega fantiča, kterege so ugrabili nekemu grajščaku. Ta deček bode še imeniten janičar! Mene na veji omedlevica sili, pa se še premagujem, ko začetna govoriti, po kateri poti se menijo to noč podati mimo Otoka.“ —

„Jaz bi svetoval, ne tako blizo Otoka potovati,“ meni Turek, „ker nam ti gjauri mogoče zmešnjavo naredé.“

„Jaz ne“, odvrča tovarš; „ako se urno pomaknemo skozi črni klanec, smo kmalo v varnem in da to nevarno kratko pot izvoljimo, še gjauri slutiti ne morejo. Po črnem klancu se meni najboljše dozdeva. Jutri porečeš, da je le bilo prav.“ —

„Meni se po nesreči izmuzne trobenta iz roke in pada iz veje do veje. Zdaj sem izgubljen, si mislim, in hladnokervno pričakujem izida. Pa trobenta še na predzadnji veji obvisi. Turka poskočita, pa si kmalo prigovarjata, češ, da se je odkerhnila suhljad. Zasedeta konja ter izdirjata nazaj.“

„Kako sem potem s trobento šepal v Otok, si lahko mislite! Naravnost se podam k poveljniku našemu, k Boleslavu z Gorjan, ter mu povem, kar sem vedel! Boleslav me poterka po rami in skliče vse Otočane. Le malo oboroženih ostane v Otoku, drugi smo vsi, na čelu Boleslav, hiteli proti črnemu klancu; saj veste, kje da je. Ta klanec je dolg in posebno ozek začenja biti tamo, kjer križ stoji. Boleslav razdeli Otočane v tri razdelke, prvi se postavi zgoraj, kjer se cesta razširi, drugi se raztegne poleg klanca; da zabrani vragom beg v ravnino in tretji oddelek ima na spodnjem koncu zapreti klanec, ko je vsa turška rajda že v njem. To vse Boleslav urno vredi in prikriti, kolikor mogoče, urno pričakujemo turkov v past.“

„Kako je meni bilo silno serce, ko dolge ure prežamo na roparje. Ako bi si bili vragi premislili in drugo pot izvoljili! Ako bi med tem napadli Otok! Jaz ubogi Trobentač bi bil vsega kriv! Nisem si upal misliti na to.“

Že je polnoči in turkov še ni! Znanci me že pikajo, da sem si slabo šalo izmislil, ter da mi bode za to trobenta odvzeta. Jaz sem molčal in molil, vroče molil, naj me ne zadene taka sramota. Mesec sveti, pa turkov nam ne pokaže. Potegnejo vetrovi in prevlečejo nebo z gostimi oblaki, oa postane temno, kakor da bi bil Bog mahoma uničil vso stvarjeno luč. Slišim rojake godernjati, slišim moje ime mnogokrat porugljivo izrekovati in sam poveljnik Boleslav že meni, da turkov ne bode. Vkradem se od svojih in

tavam po cesti, po kateri bi morali priti toliko zaželjeni sovražniki. — — Terdno sklenem, ali prinesti novico nazaj, da se turki bližajo, ali pa nikdar se verniti in zapustiti dom in Maro in vse ter pobegniti v deveto deželo. Vsaka stopinja od mojih rojakov mi terga serce; vlečem na uho, zastonj! Veržem se v groznej britkosti na sveta domovinska tla, naj mi ona povedó, je-li za Trobentača še upa kaj. Dobrotna domovinska tla so mi odgovorila, da se bliža konec mojega terpljenja; šepetala so mi na željno uho, da niso turki daleč; donašala mi, da mi je serce poskakovalo veselja, ropot mnogoštevilnih kopit in derdranje koles. Kako vesel sem nesel novico svojim nazaj! Kar svet stoji, še nikdo ni bil tako vesel sovražnikovega prihoda, kakor jaz tedaj.“

„Turki so pred klanecem. Ker sprednja versta drugega ne čuje, kakor semtertje šumeče listje, stopi v klanec in za njo druga in za njo vozovi in konjiki in vjetniki, vse se tlači v pogubni klanec.“

„Kakor angelj na sodni dan, zapoje moja trobenta, ko se zadnji turki spravijo v klanec. Tovarši so mi terdili potem, da še nikdar, ne prej niti potem, nisem tako trobental, kakor ravno tedaj! Mesec pogleda izza oblakov, ko da bi nam hotel pomagati turke ločiti od vjetih rojakov. Kamor so skušali bežati osupnjeni, oplašeni sovražniki, padejo smerti v naročje, vsa brezupna bramba jih ne more rešiti; moja trobenta jim poje smertno pesem.“

„Ko zarija priplava in se svita na vshodu, pridemo v Otok nazaj z odvzetim ropom, z oprostnimi vjetniki. Takega dne še ni bilo v Otoku, in ga tudi ne bode. Mene presrečnega Trobentača so stiskali rojaki na radostna persa in nikdar ne pozabim dné, ktereга sem pretočil potok rajskega veselja.“

„Rop se je razdelil med vjetnike in srečni osvobodjeni našinci so se podali v svoje domačije, blagoslovivši naš Otok. Le zalega fantiča vzame naš poveljnik Boleslav k sebi; nikdo ni mogel povedati, kje so ga bili turki ugrabili in ljubi otrok sam ni vedel drugega, kakor da mu je imé Bogdan!“

„Tamo le jezdari naš poveljnik in zraven njega junaški mladeneč, ki je tisti zal fantič, sedaj naš ljubljani Bogdan! — Lahko noč, prijatelji!“ —

XIV. Pokopan.

Boleslav iz Gorjan se imenuje poveljnik malega terdega Otoka. Njegov oča je že zapovedoval terdnjavici in za očetom je Boleslav turkom velika nadloga. Ko so Otočani v črnem klancu ugonobili Mohamedance, je bil Boleslav vzel v odgojo malega Bogdana, kterega so med drugimi vjetniki Otočani osvobodili. Kmalo se Boleslavu dečko tako priljubi, da ga posinovi ter mu odloči skerbno izrejo, hoteč, naj mu bode naslednik v poveljstvu. Tako je prišel Mateja Pečarskega sin v dobre roke.

Leta so urno tekla; iz malega Bogdana, kakor je prišel v hišo Boleslavovo, je postal verl mladeneč, zdrav na duši in telesu. Njegova vajena desnica je že mnogokrat hudo mahala po turkih in znano je bilo vsem, da razume Bogdan svoje vojniške vednosti, v kterih ga je Boleslav odgojeval, družiti z nenavadnim pogumom. Bogdan je sloviti po svojej odgojitvi, ktera je bila za tiste čase najimenitniša. Lastni oča bi ne bil mogel vestneje skerbeti za Bogdana, kakor je Boleslav; mesto Jelice je imel tu Dorko, Boleslavovo hčer.

Tako je prišlo l. 1492; skoro dvadeset let, odkar je Bogdan vzet svojemu rojstnemu domu. Pomlad je prinesla najlepšega kinča naravi, prinesla pisanega cvetja in raztrosila po dolinah in gričih nebrojnih rož. Tudi v Boleslavovem vertu je pomlad olepšala in oživila gredice, ker na njih zibljejo v toplem vetru vsakoverstne cvetke svoje mlade glavice. Med gredicami se kreta Dorka, tu in tam kaj popravlja.

Bogdan stopi na vert, danes malo bled in resnega obraza. Smehljaje in kolikor mogoče miren se približa deklici. „Dorka, bodi zdrava!“ reče mehkega glasa ter deklici stiska roko. „Bodi zdrava, pa moli za Bogdana!“

„Je toraj resnica, da očeta zapustiš, da mene zapustiš? In oča more dovoljiti, more gledati, da se podajaš na njega stare dni odtodi? On, ki potrebuje pomoči, jo radovoljno pušča od sebe? In za moje prošnje mu ni bilo mar, in tudi tebi ne, ki veš, da te ljubim bolj kakor lastna sestra?“ plaka Dorka na Bogdanovih persih.

„Umiri se, ljuba, in pomisli, bi li bilo za Bogdana pristojno, v Otoku ostati, med tem ko drugi Otočanski mladenci veseli idejo odtodi? Jaz, njihov vodja, bi se naj zbal? Tega ne zahtevaš od mene. Dorka! Prej ko klas dozori, sem

zopet tukaj in se sprehajam po vertu s teboj in ti pripovedam o vojskinem hrupu in gledam v tvoje ljubo oko!“

„Ako te pa ne bode, ako te v osodepolnem boju objame — grozna misel! — bela smert, Bogdan, oča bo tihe žalosti hiral in se poslovil; in jaz? Kaj počnem jaz sama, sirota? Ne morejo Otočani ostati doma in braniti svoj dom? Pa kaj govorim, kaj se trudim odverniti, kar ne zamorem. Pojdi Bogdan! S svojim junaštvom pogubi sebe in očeta in Dorko!“

Pred poveljnikovo hišo razgetajo konji: Otočanska mladina je zbrana za odhod, svojega načelnika že pričakuje.

„Dorka, kedar se povrnem, te spomnim na tvoje besede. Bil je prazen strah, boš tedaj rekla, in mi prevesela planila v naročje. Do tistih dob bodi zdrava Dorka! Ta šopek cvetlic tudi prinesem nazaj.“

V hiši mu pride Boleslav na proti: „Dobro se imej, moj sin! Kako se naj obnašaš, ti mi ni treba praviti. Pri vsem pogumu bodi previden; poverni se oslavljen k meni in Dorki in potem bomo obhajali tvoj in Dorke častni dan!“ —

Z živahno — prijaznimi klici pozdravljajo mladi Otočani načelnika svojega Bogdana; vsi prebivalci so na ulici, ter gledajo lepo četo, ki se navdušena podaja rojakom v pomoč. Marsiktero oko se solzi in v Boleslavovem vertu rosi Dorka cvetlice s svitlimi solzami.

Turki so se bili zopet ohrabrili in kakor roj požrešnih kobilic se pripodé v slovenske kraje, češ, da je tu obljubljena dežela za-nje. Pa Matej Pečarski ni miroval, ni se trudil za-tonj. Letos se je turkom posebno po vipavskem vinu spoželelo in lepa vipavska dolina ima zraven vina še kaj drugega, kar bode dobro seboj v turčijo vzeti. Zdaj jih že tako dolgo ni bilo, da se Slovenci ne morejo potožiti, ako zopet pridejo po kaj. Pa Slovenci so se naveličali za tujce se potiti in se pripravljajo, gladne požeruhe iztirati iz svojih krajev.

Kristijani se zbirajo pri Hrušici na Dolenskej. Matej Pečarski, neutrudljivi delalec za blagor svojih rojakov, je zvedel po svojih sporočevalcih, po kateri poti jo menijo udariti nasiteni, preobloženi turki v svojo domačijo. V naglici se je vendar sèšlo toliko slovenskih oddelkov iz raznih mest in tergov, da sklenejo načelniki zgrabiti turške tolovaje blizo Hrušice. Med poveljniki posameznih čet se je odlikoval zaradi svoje plamenite izgovornosti in viteškega vedenja načelnik krepkih Otočanov, Bogdan. Njegove be-

sede so ožarile rojake, ki so se pri Hrušici zbrali iz vseh slovenskih krajev, da je bilo geslo celej vojski: Zmagajmo ali umrimo za dom!

Matej Pečarski se otočanskega pervaka nagledati ni mogel, neka tajna moč ga žene k ljubeznjivemu, junaškemu mladenču. Kakor iz minulih dni mu prihaja vedno in vedno znan obraz pred duha, pa kje? kedaj? Saj Otočana še nikdar videl ni! Pa njegov glas je že čul nekdam Matej Pečarski, videl te černe oči, znana mu je vsaka čertica na obrazu tega tujca! Skočil bi k njemu, ga objel in poljubil tega nepoznanega — sina!

Zaplete se ž njim v pogovor. Kakor da sta dolgo prijatelja, se serčno pomenkujeta o mnogoterih zadevah, povsodi sta ene misli, enakega prepričanja. Ko se ločita, je obema pri sercu, kakor znancema, ki se po dolgej ločitvi le kratko vidita.

Slovenska kerdela se uredé. Turki, brezskerbno in ošabno zanašaje se na svoje število, tavajo počasi s svojim dobičkom proti Hrušici. Da bi si gjauri upali, jih dražiti po poti, to ni mogoče; ako pa le nespametneži kaj enakega počnejo, je njihova škoda, kajti turki pest gjaurov zme-nejo v prah. Turki so radi tako računili pred bojem.

Gosto široko lesovje sprejme čalmarje malo pred Hrušico, pot je čedalje težavnejša, vidi se, da se ne bode dalo priti skozi goščavo. Le še silijo naprej po ozkej poti in drug drugega ustavljajo. Ko tako sami pričnejo zmešnjave med seboj, se dade znamenje in kakor maščevalni angelji planejo slovinci s svitlimi meči na sovražnika, ki se v gnječi še ganiti ne more. Preveliko število je turčine ugonobilo. Morajo se dati posekati, kakor k smerti obsojeni hadodelci. Gnječa sčasom poneha, ker se pobiti niso več drenjali. Le prav malo jih uide skozi les, raztrosit po turčiji grozno novico, da je zopet nepremagljiva turška vojska popolnoma konec vzela. Slovenci niso imeli velike izgube.

Ko se po končanem boju zberejo verli Otočani, pogrešijo nekoliko svojih in med temi tudi načelnika Bogdana.

Otočani se prestrašijo; nikdo ni zapazil, kedaj da je padel Bogdan; med vihnim bojem so zabili varovati načelnika. Preiščejo celo bojišče, pregledajo vse padle, rojake in sovražnike, pa Bogdana najti ni moč, niti živega niti mertvega. Otočanske četice se velika žalost polasti.

Po boju pride Matej Pečarski k njim, in praša po načelniku, da bi ga pohvalil zavoljo tolike hrabrosti ter se

zopet pogovarjal z mladim junakom. Mateja hoté solze politi, ko vidi Otočane izdihovati po Bogdanu.

Boj je slavno končan, junaške pesmi se razlegajo, koder se povračajo zmagalci na dom. Vsaka četa je glasna in vesela in vriskajoča stopa proti rojstnemu kraju. Le Otočani si skoraj ne upajo nazaj, ker pridejo brezi Bogdana, brezi načelnika, in to je velika izguba za pošteni Otok. Bolj ko se bližajo očernelému ozidju, bolj tiho stopajo domu iz slavno doveršenega boja in se ne upajo misel izreči, kaj bode rekel stari Boleslav in kaj njegova Dorka. Niso lahko kedaj zmagovalci tako poterti vračali se iz vojske kakor Otočani.

Ko stopajo čez most in skozi široko odprta vrata, potihne veselo vriskanje naproti prihitečih domačinov. Bogdana ni na čelu, kaj je to? Ljubljeneec Otoka je padel v boju! Tolažite se dobri Otočani!

Tiho stopa četica do poveljnikove hišo, da pozdravi kervavečega srca starega Boleslava, kteremu ne more izročiti dragega sinú. Pa stari junak Boleslav ni dal videti svoje britkosti; serčno nagovori Otočane, izreče jim iskreno hvalo v imenu domovine, kterej so pomagali iztergati se tujčevim krempljem. Nagovorivši je, vsakemu roko poda in potem trepetaje stopa po starih stopnicah v veliko izbo. Pač še ni nikdar to pot tako težko stopal Boleslav, kakor sedaj, ko ima priti pred obličje svoje Dorke, kterej je — Bogdana poslal v smert.

„Dorka, usmili se starega očeta! Ne množi mu žalosti z neusahljivimi solzami! Od Boga dan, od Boga — vzet!“

Dorka se ne solzi več; pa rože na vertu so začele veneti in Dorka ž njimi. Boleslav je roke sklepal in prosil nebesa, da bi mu ohranila edinega otroka, ki se prizadeva starca tolažiti in mu dobro streči. Stare Otočanke, modre ženice, se plahno po strani pogledajo, kedar je sreča poveljnikova hči. Stare ženice, ki vedó o serčnih zadevah soditi, se vstopijo skupaj in povedó druga drurej svojo misel: Prihodnjo pomlad Dorka ne bode več teptala trave.

Medtem se Benjamin Pečarski povrača iz Turčije v svojo domovino nazaj; spremlja ga več ljudi, ktere poznamo. Tu je Job, ki že komaj pričakuje, da bi zagledal koroške gore in Verbsko jezero in grad Pečarskih. Tudi resnega Lenarta poznamo in Čerkesko Fatimo z bratom Hasanom. Vsi so dali Carjemgradu slovo ter se podali na dolgo pot v Benjaminovo domovino. Potovanje je bilo sila težavno

in trudovito; potujoča družba morala je v mnogih krajih ostati, da si odpočije človek in živina. Kakor je bilo kteremu po všeči, ali je jezdaril ali pa se vozil. Ker tistih časov niso bile take ceste, kakor dandanes, si zamoremo misliti, koliko truda je stalo toliko sveta prepotovati.

Tako pridejo ti potniki v Hrušico dan pred bojem slovencev s turki. Morali so hiteti, da uidejo kervoločnim rokam in nenasitljivim roparjem. Ker je bitve izid tako srečen za slovence, še ostanejo več dni v Hrušici, ktera je polna sladkega veselja. Neradi so se podali iz tega veselja za to odločeni možje na bojišče, da pospravijo mertve k večnemu pokoju, da ranjene poiščejo in preskerbé. Ranjenih živečih je le malo. Skopljejo prostorne jame, v nje pa položijo mertve rojake k mertvim sovražnikom, saj smert nobenega razločka ne pozna.

Ti pogrebci najdejo Bogdana, načelnika Otočanov, v jarku je ležalo truplo in jarek so pokrivali turki, kakor da bi snopja naložil. Tudi Bogdana spravijo v tak velik grob, ker ni bilo mogoče življenja zaslediti v njem. Jako je bolelo pogrebce serce, ko so tako verlo mlado truplo polagali v hladno jamo k bojnim tovaršem.

„Ta je gotovo iz dobre rodbine,“ nekdo žalosten meni; „kdo vé, če ne bode materi počilo serce, ko tako verlega sina ne bo nazaj!“

„Glejte lepo podobico okoli vratu; morebiti je podoba njegove matere. Vzamimo jo seboj; mogoče, da jo kdo v Hrušici spozna.“ —

S časom potihne vse v tem še pred kratkim toliko živem kraju. Megla se vleže na nove grobove, hladna odeja mirno spijočim bojnikom.

Pa sredi mladega serca Bogdanovega je še tlelo nekaj življenja in terdna mlada narava je to betvico gojila. Velika rana v zatilniku mu je bila vzela vsako zavest, da so ga še pogrebci mertvega mislili.

V groznej nenavadnej postelji se Bogdan iz dolge omedlevice prebudi; skelečo bolečino čuti v zatilniku ko pride k zavesti. Glavo ne more ganiti, ker med trupli terdno tiči in vedno vražanje uzročuje neizmerno bolečino. Kje da tiči, tega si Bogdan v prvih trenutkih še misliti ne vtegne. Nobenega uda ne zamore premakniti, le desna roka ima nekaj prostora. S to tipa okoli; kaj je otipal? Da je v grobu, da je med mertvimi živ! Ko se tega prepriča, ga zopet proti posiliti omedlevica; pa z nenaravno močjo se jej ustavlja; žuga strašna smert. Že izmanjkuje

zraka in kar ga je še, je okužen. Bogdan čuti, kako gine zavest, kako ga prejema omedlevica bolj in bolj; ako se jej uda, nikdar se ne izbudi več iz nje. Zagrabí nekaj na svojej strani; velika roka je, katero je moral nositi hrust borivec. To roko z velikanskim trudom postavi poleg svoje glave po koncu in tako podpré zgoraj ležeče truplo. Zdaj ima ranjena glava več prostora, pa zadnje moči ga zapuščajó, izgine mu vsa zavest.

Pa vendar ni za vselej zaspal. Pogrebci niso bili zasipali groba; nad Bogdanom je ležala samo ena versta trupel. Ko je bil odvdignil in poterl nad svojo glavo ležeče truplo, napravil je bil nevedoč čistemu zraku pot do sebe. To ga otme gotovej smerti.

Čisti zrak ga okrepi, da se zopet zavé. Nov up ga prešine; zbere vse moči in podperto truplo preváli na stran. Zdaj je ranjena glava popolnoma prosta. Mnogokrat si počije, prej ko zadnje truplo spravi iz sebé in tako čudno odejo v stran. Izleze iz groba in na kupu zraven jame obleži.

V Hrušici je šla podobica, katero so pogrebci vzeli Bogdanu, iz roke v roko. Občudovali so ljudje premili obraz, tako umetno naslikan na ploščico belokamnenó, v podolgovatem zlatem okvirku. Ko bi se dalo izvedeti, kje je mila gospa, da bi se jej poslala ta podobica!

Pride tudi Jobu, ki se je mešal med ljudi, v roke. Job seveda pozna Bogdanovo mater v gradu pri jezeru, vé, da sta le Bogdan in Jelica nosila materino podobo! Job spravi vso Hrušico na noge, da se podajo na bojišče po Bogdana. Pogrebci groze trepetajo videti poleg jame ležati onega, kterega so bili položili v jamo k drugim. Toraj je bil še živ! Pa zdaj? —

Prenesejo ranjenca v Hrušico; vsem prosteeje bije serce, ko se Bogdan zopet zavé in ko terdna narava preoblada smertno rano. Pač škoda da je bil Matej Pečarski že odpotoval! S kakovo radostjo bi bil objel Otočana, svojega sina in brata Benjamina!

Ni še dozorelo klasje, ko se vesela družba bliža Otoku; Bogdan, zopet zdrav in čverst, jezdari, za njim Benjaminova tovaršija. Kaj da vsi Otočani vró skupaj? Kaj pomenjajo radostni klici? Poveljnik terdnjavnice Boleslav pade svojemu rejencu v naročje in starček čuti, da ga prehaja novo življenje, nova moč.

Rože na vertu Boleslavovem ne venejo več, krasno zopet cveté kakor v najboljših dneh; saj njih sestra tudi cveti, najlepša roža med rožami, Dorka.

XV. Pri Beljaku.

Zdaj je prišel čas, da se Ali-paša zopet poišče v tihej krasnej palači; tako si misli sultan, ko mu pride poročilo, kaj se je pri Hrušici zgodilo. Ali-paša bode brezi dvombe turško ime med gjauri zopet oslavil ter se znal tudi maščevati za premagane Mohamedance. Kaznovati mora gjaure, da se nikdar več ne ustavijo Allahovim ljubljencem.

„Zberi si vojsko, kakor veliko hočeš,“ pravi sultan, „idi proti zahodu, pa iztrebi iz sveta nevernike, ki ne spoznajo nas niti preroka Mohameda.“

Tako je bilo Ali-paši všeče, na tihem se je že vsikdar radoval, zvedevši, kako se turške vojske pokončavajo v slovenskih krajih. Kedar bo sila velika, bo moral Ali-paša pomagati in potem gorje vam, gjauri; odpadnik Jon bode zanetil, da bode gorel ves svet!

Ali-paša nabere kmalo tako vojsko, da se mu sultan prijazno smeji in se drugi turški veljavniki ne morejo načuditi. Kakor da bi bil mnogoštevilne trume iz zemlje izphal! Vihra skozi Bosno in zdajci je na slovenskih mejah, da prične namenjeno si roparsko delovanje.

Svojo vojsko Ali-paša razdeli; oddelek naj poplavi Krajnsko, ter spremeni celo deželo v puščavo, drugi se ima lotiti Štajerske, s tretjim jo paša sam mahne proti Koroškej, po kateri bo on, kakor mu bode serce pozelelo, divjal. Sredi Koroške se pa imajo vsi trije oddelki zopet sniti in združiti.

Ni tu mesta opisovati vsega, kar so turki l. 1493 počinjali po našej domovini; cela knjiga bi se napolnila, da bi se zaznamovala vsa dela jutrovih divjakov. Njih djanja je zapisala zgodovina in reči se zamore brezi ovinka, da je bilo leto najstrašneje, ktero so imeli naši junaški predniki prebiti.

Ali-paša hiti s svojim delom v Koroško; kako se mu smeji serce, ko zagleda znane gore in znane srečne doline, po katerih že dolgo ni vojska hrumela. Jonu se serce smeji satanskega veselja; to bode slast gledati te doline v plamenu, v prah razdrobljena človeška prebivališča, vse ljudi ali podaviti ali s seboj s težkimi verigami obložene gnati, pokazat v Carjemgradu sultanu, kako znađe in razume ropati Ali-paša. Kakor še nobeden vojskovodja mora pritirati v Carjigrad velikansko število vjetnikov, najlepših, najkrepkejših. Kar pa ne gre v sužnost, mora konec vzeti pod turško roko.

Ko zagleda Ali-paša Verbsko jezero, se spomni, da je blizu grad Pečarske rodbine. Smeh zažene videti, da ima nasipe in okope in da se iz stolpa veselo vije rudeče bandero. Še nista razperšila tega gnezda brata? Ko bi ju mogel videti! Kaj sta neki? —

Posadka se ni hotela umakniti iz gradu v Celovec; ker je zadnjo pot turke pregnala, se jih še zdaj ne zboji. Topovi iz grada zagromé, ko se prikažejo perve trume turčinov. To Jona razserdi, da si upa, njemu v obraz kdo tako prederznost vganjati. Zapove nekolikim četam, naj stopijo gori v grad, prebivalce povezane k njemu priženó, grad pa razdrobijo.

Breziskerbno kobacajo turki proti nasipom. Ko prvo versto naskakovalcev poderejo branitelji, namesti jo druga in drugo tretja. Pri tolikem številu sovražnika malo pomaga največe junaštvo. Turki vzamejo nekaj nasipov. Ali-paša pa preklinja lene čete, da se dajo tako številno postreljiti. Grad bi že bil moral davno razdjan biti.

Nasip za nasipom se mora turkom prepustiti; padlo jih je pa že, kakor da bi velikan svetov z orjaško koso podiral cele verste.

K Agati, ki je z Jelico opazovala iz stolpa ljuti boj, stopi pervak posadke. Junak že kervavi iz nekolikih ran.

„Gospa, do večera zamoremo braniti vas in grad, dalje ne. Ko pride mrak, je nemogoče več odvracati vragove, ki se lahko na ktorej strani popnejo čez okope in celo v grad, da jih mi ne zapazimo. Premalo nas je, da bi povsodi ustavljali napadnike.“

Kaj početi? Agata premišljuje dolgo časa.

„Li misli, dragi moj, posadka se podati?“ praša rahlo.

„Nikdar! Do zadnjega moža se damo raji posekati kakor turkom priti v roke in vas hočemo braniti do zadnje kaplje!“ ponosno odgovori brambovec. „Mi smo pripravljeni na smert, le za vas, blaga gospa in za hčer žalujemo, da ni mogoče najti sredstva, uiti trinogom.“

Mati Agata položi perste na čelo in vesel up jej šine po licih.

„Jelica, se spominjaš zapečatenega lističa, ki nama ga je oča dal pri odhodu, rekoč, da ga naj odprive, kedar je nevarnost največa?“

„Za Božjo voljo! Bog se usmili! Oni listič sem otaknila v knjigo, knjigo posodila že davno posadki.“ —

Mati in hči obledite. Turki kričijo, kakor gladni volkovi naskakujejo nasipe in vsako uro so bliže zidu. Jelica

plane doli k posadki. Najde knjigo še celo, le nekaj listov so bili vojaki iztergali iz nje. Očetov listič je še notri, nepokvarjen. Kakor da bi imela najdraži zaklad, stiska malo pismice v roke in brezi sape prihiti v stolp.

Na listu je še bila opomba:

„Se samo sme odpreti o času največe, pogin proteče nevarnosti.“

Mati Agata odpre.

„Kedar je očividno, da se ne more več deržati grad in obsedenci nimajo pričakovati drugega kakor smert ali sužnost od zmagajočih sovražnikov, tedaj naj se ravna tako: V najspodnjem prostoru je v skalo vsekan studenec. Šest čevljev od roba je v skalnej steni proti severu plošča, ki se daje v skalo potisniti. Zgoraj roba je severna stran zaznamovana. Ko se odmakne plošča, se stopi na stopnice in po teh se pride v zaožju sredi lesovja na verh zemlje. Ako je videti, da bo sovražnik grad razdjel, naj se sredi velike shrambe nad studencem postavi nekaj sodcev strelnega prahu. Zapalko naj zadnja oseba, ki stopa k podzemeljskim stopnicam, pred vhodom v studenčevi prostor, uneti. Na studenec se primakne zraven roba ležeča plošča, enako tudi zadnjo ploščo v steni za seboj zapahne. V to podzemeljsko pot se zamore shraniti iz gradu vse, kar je večje vrednosti. Izhod je blizo jezera.“

Vsem trem se veselja zažari lice. Sebe rešiti in Turke pognati v zrak! Dasitudi skoraj nikdar doma, skerbel je le Matej Pečarski za svoje.

Ko posadka zvé, kaj da se ima zgoditi, ako le nekoliko ur še ustavlja turke, začne vriskati, da se razlega izza nasipov doli do Ali-paše.

„Kaj, ti obešenjaki si še kratek čas delajo in kriče češ, kako me mora to jeziti? Le naj se tolažijo, nobeden mi ne uide!“ Še več trumam zapové proti gradu.

V gradu se urno dela za odhod; vse najdejo tako, kakor je povedalo pismo. Od roba studenčnega do plošče v steni se pusti po vervi pervak posadke. Kamnenim vratom enaka se umakne plošča in možak se prepriča, da prikladno stopa posamezen človek naprej. Prišedši dalje zapazi nekaj v skalo vsekanih precej velikih prostorov namenjenih za shrambo vrednostnih stvari. Kmalo je tudi ves grad prazen; kar bi znalo biti turkom dopadljivo, vse se spravi v te globoke shrambe.

Zadnji nasip pustijo brambovci turkom ter se pomaknejo za ozidje nazaj in v grad, kjer je že vse priprav-

ljeno. Vsi se zberejo pri studencu in zaporedoma stopajo drug za drugim v skrito hodišče. Zapalka že tli proti sodom, težka plošča se nagne čez studenec in tudi v steni se uhođ na stopnice za zadnjim zapré. Baklje razsvitljajo pot.

Turki prideró čez ozidje v grad; kje so gjauri, da jih pomoré? Beržkone se skušajo poskriti, pa privlečemo jih že na dan, si mislijo turki ter polnijo vse izbe, vse kote in prostore. Iz radovednosti in ropoželjnosti prihaja četa za četo, kajti grad mora imeti mnogo lepih reči, ne bi se bil sicer tako terdovratno branil. Pa grad je prazen, in golo zidovje se ne da odnesti! Razkačeni pričnejo razgrajati in podirati.

Strašen grom! Zemlja so trese, tisočero bučenje leti od gore do gore, velikansk tresk se širi v zraku, da uho ogluševa in strahoma ljudje menijo, da morebiti konec sveta in trepetaje pričakujejo prihodnjega trenutka.

Dim se poleže in groze bled in serda gleda Ali-paša gori na verh. Gradu ni več; zidovje se je razdrobilo in razvaline so zagreble nekaj stotin turčinov, ki so bili priderli v grad.

Ubežniki so bili srečno došli po čudnej poti na svitlo; ravno so še videli, kako je grad tujce pozdravil ter je zagernil s svojimi razvalinami. Krik in vik se razlega med turško vojsko! to gjaursko gajezdo nam toliko junakov požre! Ne mirovati prej, dokler se vsi gjauri ne pokončajo! —

Ubežna družba poišče čolnov, hoteča se prepeljati na nasprotno stran jezera: tamo jej morebiti izide po sreči, da se prikrije turkom, in doseže Čelovec. Ladjice odrinejo od brega in urno plavajo v zadnjem solnčnem žarku.

„Mati, meni se dozdeva, da nas opazujejo! Berzo, veslarji!“ Jeličino oko se ni motilo. Turške razpostavljene straže so naznanile, da v mnogih čolnih beži ljudstvo čez jezero. Zdajci se zbere tropa turkov na bregu in pželjno zré za čolni. V drugem hipu poskoči v ladje ter dirja za bežečimi. Turki so berzeje veslarili, ker se jih ni po preveč vsililo v čoln; lahkeje so toraj turške ladjice letele tje po jezernej planjavi. Verá tega je začel večerni veter igrati ter pihati v jadra na turških ladjah. Videti, da čedalje bolj dohajajo kristjane, zopet pričnó glasno izrazovati turki svoja občutja.

Kristjani se s strahom ozirajo na kričeče preganjavce, roke pešajo, proteča nevarnost jih še krepí. Možki tiho sedé in temno gledajo nazaj, medtem ko vse moči napenjajo in z vesli delajo, da jih pot obliva. Ne toliko da bi sebe rešili

za mater Agató jim je in za nežno Jelico; kaj bode ž njima, ako jih turki le dohitijo!

Mine trenotek za trenotkom in nasprotni stranki ste si vedno bliže. Nekaj veslarjev ostane v čolnu pri Agati in Jelici, da hité naprej, drugi možaki pa se pripravijo na boj, prepričavši se, da silovitim turkom ni mogočo ubežati več; ustavljati morajo grabeže, da se vsaj mati reši z Jelico.

To turke še bolj spodbode, da skušajo dohiteti prvi čoln. Dve ladji poletite mimo kirstjanov za Agato in Jelico, druge začnejo s kristjani boj na jezeru. Meči se blisketajo, groznejše in groznejše odmeva iz jezera bojni krik; turške čete prihajajo na breg, da si ogledujejo neobičajno borenje. Z nogami zbijajo na tla videti, da so kristjani, akoravno v veliki manjšini, sunili v globočino turški čoln, videti, kako utopljeni stegujejo roke nad vodo in izginjajo v valovih.

Boj ne traja dolgo; kristjanov je manj in vedno manj, in dasiravno je turkov že padlo dvakrat več, vendar hrabrost sama ne more rešiti proti velikemu številu. Padejo drug za drugim in zadnji se ranjen zgrudi v čoln. Turki so to malo zmago drago plačali; kar jih je še ostalo, vihrajo naprej.

Medtem ste bile dohitele turški ladji prvi kristjanski čoln. Tudi tukaj je kratek boj. Jelico iztergajo Turki iz materinega naročja, orožje se še križa nekaj časa in mrak ustavi boritev. Čoln z materjo Agato se je med bojem pogreznil. Le Jelico samo so prinesli kot bojni plen zmagovalci nazaj ter nesrečno deklico uverstili med Ali-pašine vjetnike.

Ali-paša se vzdigne zopet z vojsko naprej; dogodjaj pri jezeru ga je še bolj vnel zoper kristjane; sklene tako rekoč samega sebe preseči v kervoločnosti in grozovitosti. Celovec bi razmel, da bi se ne poznal kraj, kjer je stalo mesto, pa zdaj ga raji pusti na strani, koperneč, kakor hitro mogoče, kristjane podaviti, ki se zbirajo pri Beljaku. Celovec pride že še na versto. Najprvo mora tistim nes pametnim in prevzetnim gjaurom posvetiti, ki pri Beljaku delajo nekake priprave, da bi ga prijeli in morebiti si še mislijo, strahovali! Ali-paša bode pa pokazal, da se ni zastonj zarotil maščevati obešenega očeta.

Pri Beljaku se združevajo slovenske trume, iz vseh krajev, še Bogdan je bil prihitel s svojimi Otočani in ž njim so prišli vsi, ki so ga bili spremili iz Hrušice v Otok. Job je terdil, da Matej Pečarski bode brezi vsake dvombe pri slovenskeji vojski in hrepenel je že po večletnej

ločitvi zopet videti svojega nekdanjega gospoda ter mu pripeljati v naročje brata in sina.

Čuvši, da se bliža Ali-paša, skličejo se poveljniki in načelniki, veljaki in slavni možje, kateri so bili pri vojski. Kakor se junakom pristuje, so posvet začeli in končali z molitvijo do Večnega, ki je malemu Davidu dal premagati Golijata. Vsak poveljnik ima odkazano mu nalogo. Ko se posvetovanje konča, se srečeta Matej in Bogdan.

„Me mamijo oči, ali kaj? Otočan, si-li od smerti vstal? Te niso zagrebli pri Hrušici, dragi moj?“ prime Matej Bogdana za desnico.

„Temu moram hvalo vedeti, da me res niso zopet zakopali; ta-le je po naključbi zaznal, kdo da sem in prinesel pomoč!“ odgovarja Bogdan in pokaže na Joba.

„Job! Li sanjam? Ti si tukaj?“

„Da vam izročim dragega sina: Bogdana!“

Oča in sin si planeta v naročje. To je toraj bila tista tajna moč, ki ju je pri Hrušici že vezala! Koliko radosti za očeta, za sina!

Oči so se okolistoječim znancem polnile solz, videti priserčni prizor. Nekdo se rije do Mateja, že od daleč mu z roko majaje.

„Matej! Matej! Mene tudi poznaš?“ kriči naproti Benjamin.

„Brat Benjamin!“ se oglasi srečni Job.

„Je-li mogoče? Benjamin! Da, tvoj glas! Tvoj glas! Ti si Benjamin!“ In brata se poljubita.

Prišedšemu Krištofu Kolničarju, iskrenemu prijatelju in sodelavcu Mateja Pečarskega, se vstavi Job naproti in Lenarta izročivši očetu poreče: „Tukaj tudi vam dam sina nazaj! Hvala večnemu Bogu!“

„Bodi hvaljen na veke!“ si padeta Kolničarja na persa. — —

Ni bilo časa zdaj daljemu veselju se vdati po tolikoletnej ločitvi; ni bilo mogoče prašati o tem in unem, in zvedovati osode in zgodbe posameznega. Občni blagor je zahteval zapustiti radostni shod in skerbeti za prevažni jutrajni dan. — — —

Topovi gromé od ranega jutra, orožje se blisketa in bojni klic se razlega v druge doline iz širnega, strašnega bojišča. Tamo „Allah!“ tu: „Jezus!“ Tamo divji serd; tu ponižno upanje. Mohamedance navdaja slast do grozovite morije, kristjane vnema ljubezen do vere in domovine;

tamo pričakujejo neizmernege ropa, tu si želé oteti sveti križ vrazjemu zasramovanju. Kdo bode zmagal?

Boj se širi, od ure do ure terdovratneji, ljuteji. Velikanska hrabrost je videti na obeh straneh, nezaslišana pogumnost se razvija med vojskami. Ni še videla Koroška takega boja. Kdo bo zmagal?

Matej Pečarski dade znamenje svojim Korošcem; navdušeni, levom enaki, drô v sredo sovražnikov. Kdo vé za take junake? Vergli so, pretergali so sovražnikove verste, in hrumé naprej na levo na desno deleči smert, da se kri v potokih preliva! Ha! Ali-paša! Kaj obleduješ? Kaj zopet divjaš in besen kričiš umikajočim se Turčinom? Se kazni bojiš? Pripelji nova kerdela v boj, tisoče in tisoče! S svitlim mečem mahaj po svojih, ter jih goni proti kristjanom, bodi jim izgled orjaškega junaštva, vse zastonj! Kdo bo zmagal?

Verli Otočani z Bogdanom planejo iz zasede in hité kakor orli za turško vojsko, kjer je okovanih nad petnajst tisoč kristjanskih vjetnikov. V hipu so turški čuvaji in strážarji posekani, verige razderte, oprostnim razdeljeno orožje. Bogdan pelje osvobodjene rojake v kervavi boj. Gorje vam turki pred svojimi vjetniki! Kdo bo zmagal?

Brado si izpuli, paša, in lase iztergaj iz glave, ki je toliko černih misel rodila! Zdaj gledi, kako boš sebi enakega očeta maščeval, kako boš rojake pokončal, kako boš domovino razdjnal! Radostni krik rojakov, ktere si menil v solzah sužnosti vtopiti in se že svobode veseli bližajo na-te, zdi se ti mertvaška pesem! Izgubljeno je, vse izgubljeno; vsaki čin tvojega življenja, vsaki dih, vsaki trenotek, izgubljen je! Čuješ vpitje svojih kerdel? Kako boš ustavil begune? Pusti vse, obupaj nad svetom, nad seboj!

In Ali-paša je obupal. Kar je stavil in gradil celo življenje, ko bi pihnil, se je poderlo vse in odpadnik mora gledati, da ga lastne stavbe rušé se podrejo v nič. Konec se bliža obupnega izdajalca.

Kdo sili do njega? Kdo ga z imenom kliče, naj se njemu ustavi? Lenart Kolničarjev je, ki privihra do Ali-paše. Vname se ljut dvoboj; meča se kerhata, da iskre odletavajo. Mah na mah! Vojski nehate boj, da gledate izid tega groznega prizora. „Ná plačilo!“ zagromi Lenart in nekdamnemu Jonu porine meč v brezvestno hudobno serce. Ali-paša se zgrudi, njegov zadnji pogled je na divje-bežeče turke.

Bitva pri Beljaku je končana in Slovenci molijo na

bojišču hvalno molitev Onemu, ki zmage deli. Solze tekajo možakom po licih na pošteno brado, ko se razvidi, kaj je prinesel slavni dan. Blizo dvadeset tisoč turkov pokriva bojno polje, drugi so vjeti, razgnani. Otet je plen, oteti rojaki. Peščica turkov, ki je ušla smertnej osodi, raznesla je po Turčiji strašno novico o Beljaškej bitvi. Strah je šel po Turčiji, trepetaje so se spominjali Mohamedanci slovenskih gjaurov in se varovali kmalo priti med nje. Na Koroško jih pa nikdar več ni bilo. To je storila zmaga Slovencev pri Beljaku! —

V Celovcu je veselica, kakoršna še nikdar ni bila. Celo mesto poje, drug drugega objema in stiska na radostna persa. V Kolničarjevem poslopju se radujete dve rodbini, Kolničarjeva in Pečarska. Mati Agata zopet objema svojega sina Bogdana; veslarja sta jo bila rešila iz valov Verbskega jezera na breg. In Bogdan je zopet pri sestri Jelici, ki je že izdihovala v groznih verigah. In Lenart in Benjamin, vsi so zopet doma in dvojno veselje navdaja serca srečnim ljudem, veselje, da domovina obhaja sijajno zmago, in veselje, da se zopet vidijo po dolgej ločitvi.

Benjamin se naseli blizo Terbiža, da lahko gleda vsaki dan na polje, na katerem je nekdej po Božjej milosti zopet kristjan postal; pri njem, pri svojem dobrotniku ostaneta pokristjanjena brat in sestra iz Čerkeskih gor vse žive dni.

Bogdan pa kmalo zopet krene s svojimi Otočani proti jugu; zamoreta-li stari Boleslav in Dorca živeti brezi njega?

Matej Pečarski še leto za letom potuje med Slovenci, vedno jim oznanovaje: Rojaki, bodimo složni, združimo se!

Terno!

(Spisal J. Ogrinec.)

Začne se tako, konča se tako, da bi človek kar ne verjel.

Pustite jim, ubogim ljudem, to veselje, pravijo, kedar se govori o loteriji; saj družega upanja nimajo nobenega! Kakih dvajset do štirideset krajcarjev na mesec trošijo za to; sèm ter tje se vendar-le kateremu primeri, da dobi, in če ne dobi, kupuje si za svoje male denarje dokaj sladkega upanja — up pa lajša revščino. Drugi zapijajo, zaigravajo, zapravljajo za prevzetno obleko. To je upanje vendar vredneje denarja! — E to se vé, upanje ne bilo bi kupljeno predrago, toda ta up je bliščeva vešča, ki človeka od rednega dela in poštenega prizadevanja le prerada zводи na pot pogubilno, če tudi res slehernega ne pripelje tjekaj, kjer je sklenil Matijec.

Matijec je bil lep, vesel, prebrisan fantič, dejali so mu le beli Matijček, ker je tolikanj bél bil in nežen po obrazi. Po rajnem očetu je podedoval samo leseno bajtico, mal vertič okolo nje in orodje krojaško. Kar je pa veliko več vredno bilo: poštenost v vseh rečeh in pa polno veselja do dela. Nadaljeval je toraj očetovo rokodelstvo, krojaštvo. Strojil je vsakemu obleko, kakor bi jo vлил na človeka. Zato so vaščani čislali ga in dajali mu dela vedno na polne roke, ker je tudi računil jim vestno po pameti. In Matijec je od tedna do tedna ročno in spretno vlekel šivanko, ter žvižgal in popeval si umes, da so bližnji in daljni sosedje govorili, kako zadovoljen in srečen pač je beli Matijec v svojem krojaškem stanu. V sabotih večer, ko je oddajal naročeno obleko, nabral je toliko zaslužka, da je ž njim lahko vzdrževal sebe in svojo postarno mater ter po verhi tega vsaki teden tudi še nekaj na stran deval za neprevidene potrebščine in pa za stare dni.

Tako redno je živel Matijec blizu deset lét, in videlo se je, da blagoslov počiva v njegovih rokah.

Pride necega večera ciganka k Matiju v hišo pa mu pravi: „Fantič ti, čaj, ti bom srečo povedala!“

Matijec, pameten in ne babjeveren, smeje se ciganki, na tihem mišlél si: ko bi znala ti, osrečila bi samo sebe,

da bi ne bilo treba ti razcapanej potikati se po svetu. Ali baba zagrabi ga za roko, presuče mu jo na dlan, gleda nekaj časa, potlej zavpije: „Fantič, ti imaš rise na roci, kakor rimska cesta po nebu. Tebi je sreča namenjena. Stavil bi enkrat v loterijo!“

„Loterija je goljufija!“ Tako soditi je Matijec slišal že mnogo ljudi, ki so v loteriji iskali sreče. Zato še nikoli ni mikalo njega, da bi stavil. V tem časi pa je mlinar v sosedni vasi res veliko dobil na stavi v loterijo. V mislih na ta slučaj in razbujen po besedah cigankinih začne pa Matijcu vendar-le loterija rojiti po glavi. Po daljšem bojevanji sè seboj sklene na zadnje, da vsaj enkrat, kar na vlašć za poskušnjo bode tudi on stavil.

Vendar s težkim, težkim srcem nese perve krajcarje v loterijo. Še težje pričakuje nedelje, ko imajo vzdignene številke biti izpostavljene. Ko ta dan prihiti pred tablo loterijsko, čuti se jako prevarjenega. Pogodil ni nič! Pa žal mu je za zaverženih deset krajcarjev, kakor bi bili goldinarji. Jezi se in huduje, da ga okolo stoječi kar spogledujejo.

„Tak bedak bi bil vsak, da bi stavil enkrat, pa dobil. Drevó ne pade na prvi mah. To se mora večkrat poskusiti, od več strani poprijeti in pred vsem z zvijačo!“ méni švedravi strehokrovec, star stavec v loterijo.

„Jaz nikoli več!“ zarezí Matijec.

„To se pa pokesaš! — kakor jaz, kedar sem stavil enkrat, pa opustil: potlej pa so gotovo vselej prišle. Da nisem bil tako neumen, bil bi danes ta dan že lahko bogat. Trikrat najmenj mora se staviti,“ terdi krovec.

Vendar Matijec ide domov s terdnim sklepom, da loterija nikedar več ne bo videla njegovega denarja. Ali čem bliže je dan novega vzdigovanja števil, tem huje nadleguje Matijca misel, da morda bi res ravno njegove utegnile priti, in bi on, ako bi ne stavil jih, ne mogel imeti ne mirú ne pokoja. Iz tega vzroka stavi tedaj drugikrat in tudi še tretjikrat, pa obakrat zopet brez uspeha. Sedaj sam sebi verjame, da je po polnem ozdravljen bolezní loterijske. Zato pri prvi prilíki strehokrovcu pokaže take zobé, da ta lahko posname, kakó méni Matijec za naprej vésti se proti loteriji.

„Dobro, če ti ne, pa jaz od sedaj stavim tvoje številke. Ne pustim jih pa ne!“ reče krovec resno in odide.

Ta krovćev izrek zapelje Matijca. Premišljuje namreč, da ta krovec utegnil bi res z njegovimi številkami dobiti, in potlej — kakó strašno bi norčeval se ž njim!

Od same jeze bi moral poginiti Matijec. Še zaradi dveh grošev ne pojdem beračit, misli si, in po starem, pa dosta neumnem pregovoru slovenskem: „Kjer je krava, naj pa še télé bo!“ stavi brez krovčevega soznanja še v četertič, češ, zadnjikrat!

Ko pride pogledat, ostermi: dve njegovi številki stojite na tabli. Matijec dobi skoraj štiri goldinarje — pol drugi teden bi moral delati za nje!

„Kaj sem ti rekel, vidiš!“ vpije krovce, ki je že čakal ga. „In sedaj, Matijec, če si pameten, seme imaš, déni ga na stran, pa od njega lepo stavi svoje, dobro izduhtane številke. Stavi ambo, stavi terno, stavi vse na vskriž, samo enojke, dvojke in trojke ne stavi! Te so cesarjeve in kedar enkrat te vse tri pridejo skupaj, potem je konec loterije!“

Matijec od veselja ne reče ničesar, vendar gre rad za polič vina dat in tudi še stavi tri številke kar tje v dan, češ, saj ni ničesar terpel za ta denar.

Prihodno nedeljo stojé tri številke rudeče napisane — Matijčeve! Pogodil je terno. Pa ta sreča vcepi kal njegovi nesreči, njegovi pogubi! Matijec potegne blizu tri sto goldinarjev. Od veselja ne vé, kaj bi začel. Ne pomisli stare resnice, da le to, kar se pridobi s poštenim trudom, ima ték blagoslovljen in osrečnje človeka; kar se slučajno vjame, da tisto je pa brez veljave!

Komaj ima v žepu denar, grize ga že to, da ni več vložil, da bi bil vsaj kaj prida dobil. No pa, misli si, saj to si po sedaj še lahko popravi, ko ima denar in ko vidi, da dobiti v loteriji je čisto lehko.

Po kratkih prevdarkih ima Matijec že uganjeno, kaj in kakó čé z novim zakladom. Delal ne bo tako terdo, ker mu ni tako treba; živel bode nekoliko boljše, in stavil — bode časi pa časi tudi, toda po pameti, ne preveč! Tako bo sém ter tja zopet že dobil nekoliko, saj noče, da bi zmerom kar terna biti mogla.

Strehokrovce, katerega ima Matijec po sedaj za pravega prijatelja in največega dobrotnika, poterdi po vsem načert, kakoršnega si je Matijec osnoval za življenje. „Kdor enkrat kaj ima, ta ima potlej loterijo, kakor na vervi,“ zagotavlja mu in uči ga, kako ima od sedaj za naprej poprijeti se stave. Dá mu tudi sanjske bukve, češ, da te so za vsacega stavca v loterijo neobhodno potrebne.

Brez odloga začne Matijec staviti v večih loterijah ob enem. Vsako stavo podpre precej dobro, da ne bode kesal se, kedar kaj pogodi. Toda odsehal mu jame loterijska

sreča puntati se. Preteče nekaj mesecev, in stava mu požre že marsikak goldinar, poverne pa še krajcarja ne. Matijec se začne malo bati za denarje in kujati.

„Bolj na sanje se verzi, saj sem ti dejal!“ naganja ga krovce.

Matijcu se je sanjalo že o marsičem in vselej je tudi poiskal dotične številke v bukvicah; pa na sanje mu do sedaj še nič ni prišlo. To se vé, to le počasi pride, počasi! Tudi ciganka mu je iz nova priverila se, da njega čaka še nekaj posebnega — da bo prišel na visoko stopinjo: če ne omaga! In Matijec ostane stanoviten, res ne omaga. Vse, kar odslé še prisluzi s krojaštvom, pa tudi še marsikak groš od svoje terne znese v loterijo vzlasti na številke, katere sam sanja, ali mu jih tudi drugi sanjalci priporočajo. Sedaj pa sedaj tudi pride kaka njegova številka, ali blizu njegovih, „piko višje, piko nižje;“ toda ambe ali terne ne pogodi nobene več.

V tem mu drug loterijski brat za nekoliko poličev vina razodene drugačen, češ boljši način za stavo v loterijo. Matijec ima namreč med šmarnimi prazniki vjeti križastega pajka, podvezniti ga pod rešeto in k njemu vseh devetdeset števil, napisanih na drobne papirčke, potresti na tla. „Katere od teh pajek najprej priprede, taiste pa kar pridejo!“

Odslé Matijec dirja za pajki po senožetih ter ž njimi vse skuša na tanko po naročilu in stavi in stavi; pa od vsega tega svojega truda ima na zadnje le pajčevnje pod reščetom. Ravno se Matijec tudi te stave naveliča, ko mu drug, stari stavec, tudi za prilično odškodovanje nasvetuje, češ gotov pripomoček do sreče loterijske. — Matijec naj namreč v devetdeset listkov, na katerih so napisane številke, zavije pšenična zerna in naj jih vsadi. Iz katerega listka potem najprej požene pšenica, tistega številka pride v loteriji.

Kmalu ima Matijec več lónec nasajenih, in vsaki dan več novih pšeničnih kali, katere stavi in stavi vse navskriž, pa zastonj!

„Loterija je goljufija!“ zadere se Matijec, ko po dolgem pa brezvspešnem stavljenji zopet dobi krovca pred oči. Pové mu na ravnost, da z loterijo noče se nič več pečati.

„Kaj hočeš, da bi vsakikrat dobil! Dvakrat si že, v tretje gre rado! Ti bi bil priprost, da bi ne staval, ko imaš tako srečo v loteriji. In to rečem, predno zastaviš, kar si dobil, dobiš vže desetkrat toliko lahko in gotovo,“ zagotavlja mu krovce.

„Saj vidim, da ni nič!“ zavpije Matijec.

Krovec nekaj časa kakor zamišljen zre v tla, potem, kakor bi kar nerad povedal mu neko skrivnost, kima z glavo in reče: „Stavi ti „lisca“, „lisca“!“ In Matijcu, ki ne vé, kaj je to, „lisc“, modruje tako-le: „devet številk se na vs križem sestavi tako, da, ako le tri izmed njih pridejo, pogojena je terna. Ali „lisca“ zna pa le malokdo spisati, drugač bi bilo tudi slabo za cesarjevo loterijo. Kmalu bi bila razdejana.“

„Ali ga znaš ti?“ popraša Matijec, kateremu se „lisc“ na enkrat presneto dober in umeten zdi.

Krovec pravi, da komaj, pa vendar ga zna. Drugi dan, ko krovec prinese spisanega lisca, vstraši se Matijec, ko vidi, da na eno stavo moral bi zastaviti okolo deset goldinarjev.

„Zato pa je tudi „lisc!“ méni krovec lokavo ter z vajenimi besedami in z obljubo, da tudi še sam hoče nekaj priložiti na „liščevo“ stavo, pregovori Matijca.

V treh kratih zastavi Matijec štiri in dvajset goldinarjev, v terdnem zaupanji, da zviti „lisc“ mu jih mora poverniti stokrat. Toda „lisc“ mu ne dá nič, in Matijcu se po toliki izgubi kar lisasto dela pred očmi. Ker je baš otovré sanjalo se mu, da je bil tisti bogati Kalister, stavi trikrat še po pol „lisca“, potlej pa, ker nič ne pogodi, pu-sti ga strehokrovcu celega.

Ker je otovré ravno že polovico terne Matijcu pošlo, začinja mu žal biti za toliko izgubo, in že duhta, da od tega, kar še ima, ne bi krajcarja več nesel v loterijo, ampak poprijel se starega pametnega življenja. Nekaj tednov potem tudi res ne stavi več, če ravno se tega silno težko izderži. Ali ko mu strehokrovec čez délj zopet pride z novico, da v starih bukvah je našel zapisan pripomoček, s katerim se gotovo loteriji pride v okom, prodre Matijčeva strast hitro zopet na dan. Željno posluša svojega skušnjavca, ki mu začne:

„To je pa tako, da živ človek ne vé, čudno, in treba je korajže za to. Ali dobi se pa gotovo, gotovo! Je pa to-le. Pervo noč po pogrebu kacega merliča greš na njegov grob in na papir napisane številke položiš ná-nj. Od enajstih do polnoči postane pet tistih, ki imajo vzdignene biti, kervavo-rudečih. Ali v tem časi, ko ura polnoči bije in dokler še zvon buči, odnesti se imajo z groba. Drugač pa ne vem, kako bi bilo.“

Matijec za loterijsko srečo pripravljen lotiti se že

marsičesa, tem raje verjame to, kolikor groznejše se mu zdi. Vendar nekoliko še oprezuje, ker mu hudo očita vest, da bi zavoljo posvetnega dobička po noči onepokojal posvečeni kraj mertvaški. Tudi se boji, da taka pot utegnila bi morda čudna postati za njega. Ali misel na to mu več ne more iz glave. Čeznatorne moči tū lahko pomagajo, to méni za terdno. Pet rudečih števil! — dobiti milijon! Matijcu se kar v glavi verti. Pojde, naj zgodi se, kar hoče!

Kmalu potem umerje v vasi dober znanec Matijčev. On méni torej, da tega merliča ima menj biti ga groza, kakor hitro se stori noč, pripravi se za hojo na pokopališče.

Kaj je doživel tam, pripovedoval je, ko je prebolil strah, strehokrovcu: da je bilo, kakor bi vetrovi vstali iz zemlje in v vertincih tulili, pa, kakor da je drevje z vejami in verhovi pripogovalo se do tal in njega mahalo po herbtu, ko je bežal s pokopališča. Kam je odnešen bil mu klobuk in kam tiste številke, tega ni izvedel. Ne šel bi za vso loterijo nič več skušat na grob.

Med tem, ko je Matijec po takih potih iskal sreče loterijske, pa je, to se razumé, čedalje menj veselilo ga, da bi deržal se svojega pravega posla, krojaštva. Če so mu izročevali obleko v delo, ležala je pri njem nestorjena. Kolikor je pa šival še, delal je vse poveršno. Šivanka mu je podhajala, šivi njegovi so slabo bili vbrani in slabo so deržali; ker njegova misel ni bila obernena v šivanje, ampak v loterijo. Zaradi tega so ljudje jezili se nad njim in opuščali ga. Matijec pak je hladnokervno dejal: „E saj ta krojaški zaslužek takó ni nič!“ in nosil je zadnje, skromno zaslužene krajcarje v loterijo. Na posled zanemaril se je popolnem.

Postarana mati je grenke solze točila nad svojim nerodnim sinom. Pravi prijatelji, vidéč pogubno početje Matijčevo, dajali so mu dobre svete, in opominjevali ga na žalostne izglede loterijske stave, pa Matijec jih ni vbogal. Raje je poslušal one, ki so rekali: „E saj Matijec bi bil neumen, da bi herbet krivil si s krojaštvom, ko lahko dobi v loteriji. Strast do stave je tako imela ga v pesteh, da ni mogel več iztergati se jej, če tudi je časi pa časi nekaj volje imel za to.“

Po materini smerti je Matijec po polnem se potepel. Posejal je s svojimi loterijskimi brati po kerčmah in ž njimi kmalu potrošil vés svoj denar. Delal bo potlej, ko bo mogel, dejal je. Ali to se ni zgodilo. Ljudje, ko so ga srečevali, popraševali so ga dražljivo po terni. Zato, pa tudi, ker je

imel že gerdo, posvalkano in razcapano obleko, hodil je že malo v vas, ampak samotno potikal se po hostah in zakotjih. Tudi ni več bil belega obličja, ampak rujav in zamazan, in oči so mu potnjavo prežale izpod oberv, kakor bi kanil že marsikaj hudega. Ljudje so ga vedno imeli že v slabih mislih, ogibali se ga in imenovali ga le „rujavega“ Matijca.

Kmalu je jel marsikatero hudobije počenjati. V kerčmi svojemu pajdašu, ko je igral za denar, izmuzne nekaj grešev. Pa pajdaš ga zaloti in z ročnikom nakleplje po herbtu. Matijec mu mirno derži, samo šteje udarce po plečih, poizvé potem starost svojega pretepalca, pogleda še v pratiko in — dotične številke stavi v loterijo.

Drugikrat je bil že silno izstradan, pa gre in sosedu ovco ukrade v gozdu in zakoplje. Saj ukradeno ni, je dejal, izposojeno je: kedar terno dobi, da že poverne vse kmetu.

Tretjikrat napade po noči domov vračujočega se pijanca, pobije ga s kolom in vzame mu denar. Pa družega dne ga zaloté in Matijec mora v zapor.

Po več letih, ko zopet pride na dan, je nerodnejši in razuzdanejši, kakor poprej. Serdil se je, češ, da je svet zaklel se zoper njega zato, ker je reven in nesrečen. Vendar je za loterijo še zmerom iskal si denarja, najbolj po krivičnih potih. Zraven tega pak je jezil se nad njo, češ, da ona navlašč njemu nič več dobiti ne dá, čeravno so izvedeni ljudje zagotovljali mu, da loterija je že vrejena tako, da dobitok se le med sto in sto kateremu primeri. Za poboljšanje Matijčevo je bila že vsaka beseda zastoj. —

Necega dne strašno hudodelstvo razburi vse ljudi v okolici. Na somenji v bližnem mestu je neki kmet prodal dva pitana vola. Tega moža so našli ubitega v hosti in oropanega. V malo dneh pa se je skazalo, da tega strašnega hudodelstva kriv je — Matijec.

Nekaj dni potem peljejo Matijca na vislice. Celi, dolg poletinski dan visi tam. Njegovi dolgi lasje mu pahljajo v vetru, vès obraz mu černo zateče in potemné se mu roke in noge.

Tako nekedaj beli Matijec postane črn!

Šepavi strehokrovec pa je tudi prišel pogledat, kako visi obešenec, in stojéč tam mermra: „Prav mu je, prav, hudodelniku!“ Potem šepa na svoj dom in pogleda v sanjske bukve, katere neki so številke, če katerega obesijo?!

Vsak naj opravlja svoje delo!

(Spisal F. R.)

V kraju neke podgorske vasi je stala nizka bajta, reklo se je tam pri Kufnjaku. Živela je tam neomožena ženska terdne postave, moškega obnašanja in neznansko gibčnega jezika. Ljudje so jej rekali Farina, ker je tako klical jo rajni Kufnjak, ki je s hčerjo pred mnogo leti sem se priženil. Vse njeno bogastvo je bila majhna bajtica tik ceste, ki je bila ob enem tudi štacuna za prodajo žgane pijače, fig, rožičev, kresila, kruha, jajec in druge drobnjave.

Ko so jej starši pomerli, postalo je v bajti prav zapuščeno in občutila je Farina ono resnico, da človeku ni dobro samemu biti. Vdala se je Čajželjnovemu Tinju, ki je že več časa skrivaj hodil za njo. Rekla si je: „Mož je vendar le mož, streho in lastno ognjišče pa tudi imava!“ A gospodar po hiši je ostala ona.

Tinja je bil pošten delavec, sekiro in kramp je znal izverstno sukati; derva cepiti in kamen lomiti mu je bilo najljubše delo, sicer je pa bil malo počasnega uma, močno robot in neizkušen.

Da se kak penez več pridobi in s časom starikova bajta popravi, hotla je Farina privaditi tudi Tinjo na barrant. Nekega dne ga pošlje s polnim košem jajec v mesto, da naj je spečá. Ložejega opravka vesel hiti Tinja proti mestu. Ko pride ves utrujen do tje, ga pokliče neki kerčmar, da naj se spočije in kak maselček vina povžije, saj je zdaj sam gospodar. Taka pohvala je Tinju dopadla, stopil je v vežo, breme po domače odložil za vrata in podal se v izbo pit. Šaljivi in neporedni oštir pa zmakne Kufnjakov košek, jajca ob konceh naverta in je izpiha, da so bila prazna, luščino pa zravná zopet v koš. Za nekoliko časa plača Tinja svojo pijačo ter se odpravi. Ko deva koš na rame in čuti tako lahko bremce, si misli nevednež: Kako me je vendar vino močnega storilo, skoraj ne čutim več prejšnje teže. Vendar kak strah ga prevzame, ko na tergu jajca prodaja in mu že prva kuharica reče: „Ti goljuf ti, poglej kaj imaš, tvoja roba je prazna!“ — „O šment, reče Tinja, to je pa gotovo storil oni preklicani kerčmar!“ Žalosten se verne domu, kjer ga je žena dobro oštela, sicer pa mu je prizanesla to prvo neumnost.

Prihodnji teden se napoti Tinja z novimi jajci v mesto.

Že vso prejšnjo noč je prevdarjal, kako bo kerčmarja nabrusil, ako bo de koš spet tako lahek postal. Po predmestji gredočega vabi spet isti kerčmar na pijačo; Tinja uboga, odloži breme za duri in sede v izbi za mizo ter pije. Kerčmar zmakne koš, jajce v vreli vodi naglo pokuha, je zloži nazaj in postavi koš tje, kjer je bil. „Lej ga, misli si Tinja, ko se s košem odpravlja, zastoj sem jemal seboj močno ropatico in pripravljaj terdne pesti; ni se več upal meni nagajati.“ Ko pride na terg in jajca prodaja, ga že prva kuharica okrega, rekoč: „Mož, kaj ste storili, vaša jajca so kuhana; takih nam ni treba, kuhati je znamo same!“ — „Vrag ti kerčmarjevi, zakliče preplašeni Tinja, zdaj pa tebi ne pridem več blizo! Pervikrat danes bal se je pošteni Tinja iti domu. Pa kaj si hoče, vernil se je in zvesto povedal svojej Farini, kaj se je bilo zgodilo. Kakor neurje se je raznesla Farinina jeza nad njim. „Bajta je stara in visi že močno v pot, dimnik se je nagnil v straa, streba kaže gola rebra in zadnje okno je s pezdrijem zadjano, odkar si ga ti potrupil, ko si me tedaj pred poroko tako nadležno klical. Mislila sem, da bo mogoče bajto popraviti, ko sem tebe jemala, zdaj pa bo treba obema beračit!“

Za dežjem mora solnce priti, tudi Farinina jeza se je utolažila. Na osmi den mu napravi z novega koš jajec za prodajo, pa mu nad vse naroča, naj se izogne one oštarije in oštirja. Ubogljivi Tinja je zmiraj zvesto spolnoval vse njene ukaze, zato je šel okoli mesta, in je od nasprotne strani stopil na terg. Ni dolgo čakal, da pride nek gospodič, ogleda si jajca in moža ter reče: „Dam ti deset soldov za par, a zbirati jih hočem.“ Se vé, da je Tinja radostno privoli. Gospod, ki je bil izmed družbe glumačev, izbere eno jajce pa ga natrupi in potegne dvajsetico iz njega, enako stori z drugim. Ko Tinja to zagleda, popade koš, in kar je mogel naglo hiti domu. Tam je trupil in preiskaval vsa jajca, pa v nobenem ni našel denarjev. Ko žena v izbo stopi, je ravno zadnje pobil; ona z obema rokama sklepa, ko vidi pobite luščine na mizi, in ko zve, kako je spretni glumač oslepil njenega moža. Vso svojo neznanško jezo nad abotnim možem pa združi v sledeče besede: „Da bi jaz kot nevesta bila vedela, kakšen si, rajši bi bila objela kak štor, ne pa tebe, ti gumpec ti!“

Posihmal je mladi Kufnjak spet hodil kamen lomit in derva sekati; to mu je šlo od rok in vsako saboto večer je prinesel domu gotovi denar. Kupovala in prodajala je pa Kufa sama; a jajec ni več prišlo v koš.

Očitna kazen Božja.

(Spisal Št. K.)

V drugem stoletji po Kristusovem rojstvu je bil škof v mestu Jeruzalem sveti Narcis. Cerkvena zgodovina nam je med drugimi rečmi to le od njega ohranila. Ker je goreče spolnoval svoje dolžnosti, in tedaj mlačne in nemarne kristjane večkrat ostro svaril, tedaj so ga začeli nekteri hudobni sovražiti. Trije hudobneži so začeli ga obrekovati, in med drugimi rečmi so ga dolžili velike pregrehe. In ker je sv. Narcis vedno sveto živel, in tedaj niso verovati hotli ljudje temu hudobnemu obrekovanju, se je eden teh opravljalcev zaklel: „Naj zgorim, če ni res, kar pravim!“ Drugi opravljalivec je ravno tako zaklel: „Če ni res, kar govorim, naj se me gobe primejo!“ Tako tudi tretji: „Naj oslepim, ako ne govorim resnice!“

Sveti Narcis, ko je videl, da so ga hudobni ljudje ob dobro imé pripravili, in ker si je mislil, da zdaj že ne more več mnogo koristiti svoji čedi, sklene, na skrivnem iz mesta se zmuzaiti, svojo škofijo Božji previdnosti izročiti, sam pa se podati v puščavo, in tam do svoje smerti spokorno živeti. Kakor je sklenil, tako je tudi storil.

In Božja previdnost, na katero je sveti škof zaupal, ga je tudi pred celim svetom nedolžnega dokazala. Pervemu tistih treh hudobnežev, ki so ga bili tako strašno očernili, zgori hiša, in s hišo vred je zgorel on sam in vsa njegova družina. Druzega hudobneža so se najstrašnejše gobe prijele, tako da mu je gnilo celo truplo, in so mu udje po mašem eden za drugim odpadali. Tretji hudobnež, ko je videl, kako sta bila ta dva kaznjena, je šel v se, skesal se je in pokoro delal za hudobno obrekovanje; jokal je tolikanj, in toliko solz prelil, da je oslepel. Tako se je tudi njemu zgodilo, kakor se je bil zaklel: „Naj oslepim, ako ne govorim resnice!“

Ko so dobri ljudje to strašno kazen Božjo videli, so bili popolnoma prepričani, da je njih škof celoma nedolžen; in zato so bili dokaj veseli, ko je sv. Narcis se spet v Jeruzalemu prikazal.

Govôri vselej resnico, in ne obrekaj nobenega; posebno varuj se kleti.

Molitev.

V prahu tu zdihujem
 K Tebi, o Gospod!
 Serce povzdigujem,
 Za slovanski rod. —
 V varstvo ga mi vzemi,
 Večni gospodar!
 Z milostjo objemi,
 Saj je Tvoja stvar. —
 Ti ga zopet združi
 V zveličavno vez,
 Da v radosti služi
 Tebi kralj nebes!

V vez izveličavno,
 Združi nas Gospod!
 V vero sveto, — slavno,
 Ktero je Metod,
 Sluga Tvoj pobožni,
 Slávjanom prižgal, —
 Da Ti ves premnožni
 Rod bo čast dajal. —
 Pošlji iz višine
 Sveti blagoslov,
 Da nesloga zgine —
 Iz med Slávjanov!

Silvester.

Zdrava Marija!

Sveti mir še dije po zemlji tibi,
 Migljajočih zvezd še nebrojna čreda
 Zre navzdol, doni tu po gorah, dolih:
 Zdrava Marija!

V divnem blesku plava na nebu solnce,
 Blagodejne poldanske žarke lije,
 Rod nebrojni marno se giblje, zdiha:
 Zdrava Marija!

Zlatokrilo solnce pripluvsí h goram
 Zemlji daje večni poljub. Šepeče
 Rahlo stvarstvo Devi se priklanjaje:
 Zdrava Marija!

Kerubimski i serafimski kor prepeval
 Čarno Njeno slavo bo v vekov veke,
 Zemski krog, nebeški bo svod odmeval:
 Zdrava Marija!

Cerkvica.

Kaj sveti na gori se tam tak lepó,
 Ko zvezde na nebu zasvetijo?
 To tiha i nježna je cerkvica,
 Ki vabi k molitvi popotnika.

Kaj v noči razlega se v cerkvici
 V tak mirnoslovesni čarobnosti?
 To je posvečeni bratovski zbor,
 Pobožnost jih vzdiga h Gospoda gor.

Kaj klenka, šumljá tako čarobno
 Z goré dol tak jasno i tenkó?
 To zvončka so glasi, ki v groba temó
 K počitku popotnika zovejo.

Nedelja.

Tak pražno in veselo Kot danes vse krog doni, Naj v sercu mojem vedno, Na veke se glasi.	In kdo bi to vabilo Radostno ne sprejel, Kdo bi iz rok Gospoda. Dareve ne vzel! —
---	--

Kak pražno dan's zvonovi Nam pojejo glasni, Ko vabijo nas milo: „K molitvi verni vsi!“	Glej sveta vera vodi K Gospodu nas v nebo; Kdo kažipotu temu, Zaupal se ne bo?
---	---

Tu bolečine strasti
 Pozemske jenjajo,
 Kjer angelji veselo
 Nam pesmi pevajo.

Glosa.

Kjer je temno, tam ne sodi,
 Kar zadene, prav ti bodi,
 Ne obupaj, če boli. — Kereski.

More slepec li umeti, Kaj je černo, kaj je belo? Bi se li verjeti smelo, Če on reče, solnce sveti, Ko jaz moram v tmino zreti? — Tako kdor po svoji glavi Božje dela v naravi Sodi, le po tmini blodi, Takemu prigovor pravi: „Kjer je temno, tam ne sodi!“	Če te tare tuge sila, Le zakaj te, to ne prašaj; Proti nebu se obračaj, Ker od zgor dobiš zdravila, Gori nadjaj se plačila. „Bodi v tugi, bodi v šali, Zmir ponižno Boga hvali!“ Hodi, kamor Bog te vodi! Misli na pregovor zali: „Kar zadene, prav ti bodi!“
--	--

Res da serce v časih joče,
 Rane seka tuge meč; —
 Bodi možki, ne boječ!
 Kar ti pošlje 'z neba Oče,
 Blagoslov ti bo v bodoče.
 Saj se posušé ti skoraj
 Solze, in plačilo zgoraj
 Večni Bog ti podeli.
 Kratko je terpljenje toraj
 „Ne obupaj, če boli!“

Medeljski

Kazalo.

	Stran.
Križem sveta	1 — 83
Terno	84
Vsak naj opravlja svoje delo	91
Očitna kazen Božja	93
Pesmi	94

